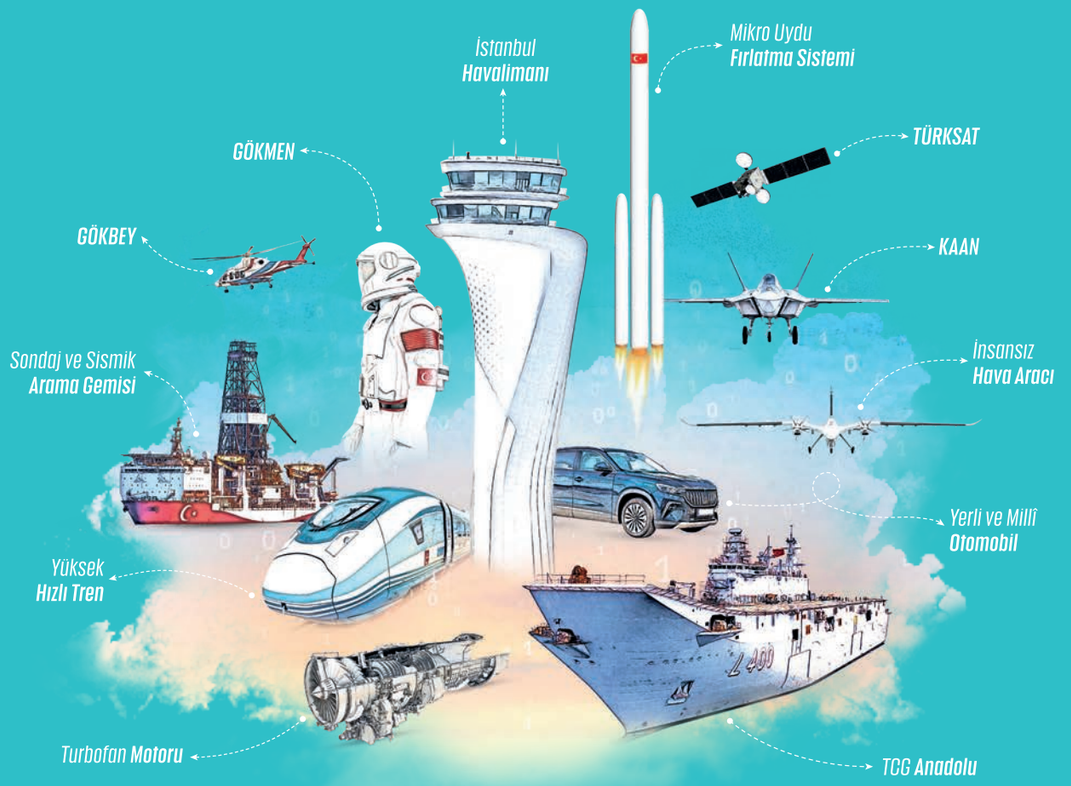
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-8849-6

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ALANI SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ 11-12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

11-12

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ALANI

SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Ders Materyali

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ALANI

SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Feryal YILDIZ
Mine GÖRÜCÜLER
Yıldız EMEKTAR

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI.....: 9936
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....: 3388

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir.
Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI
Gülhan TATBAK

REHBERLİK UZMANI
Cahide GÜRNAZ KAFALI

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
Yasemin Duygu ESEN

GÖRSEL TASARIM UZMANI
Nihal GENÇOL
Suat GENÇOL

ISBN: 978-975-11-8849-6

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

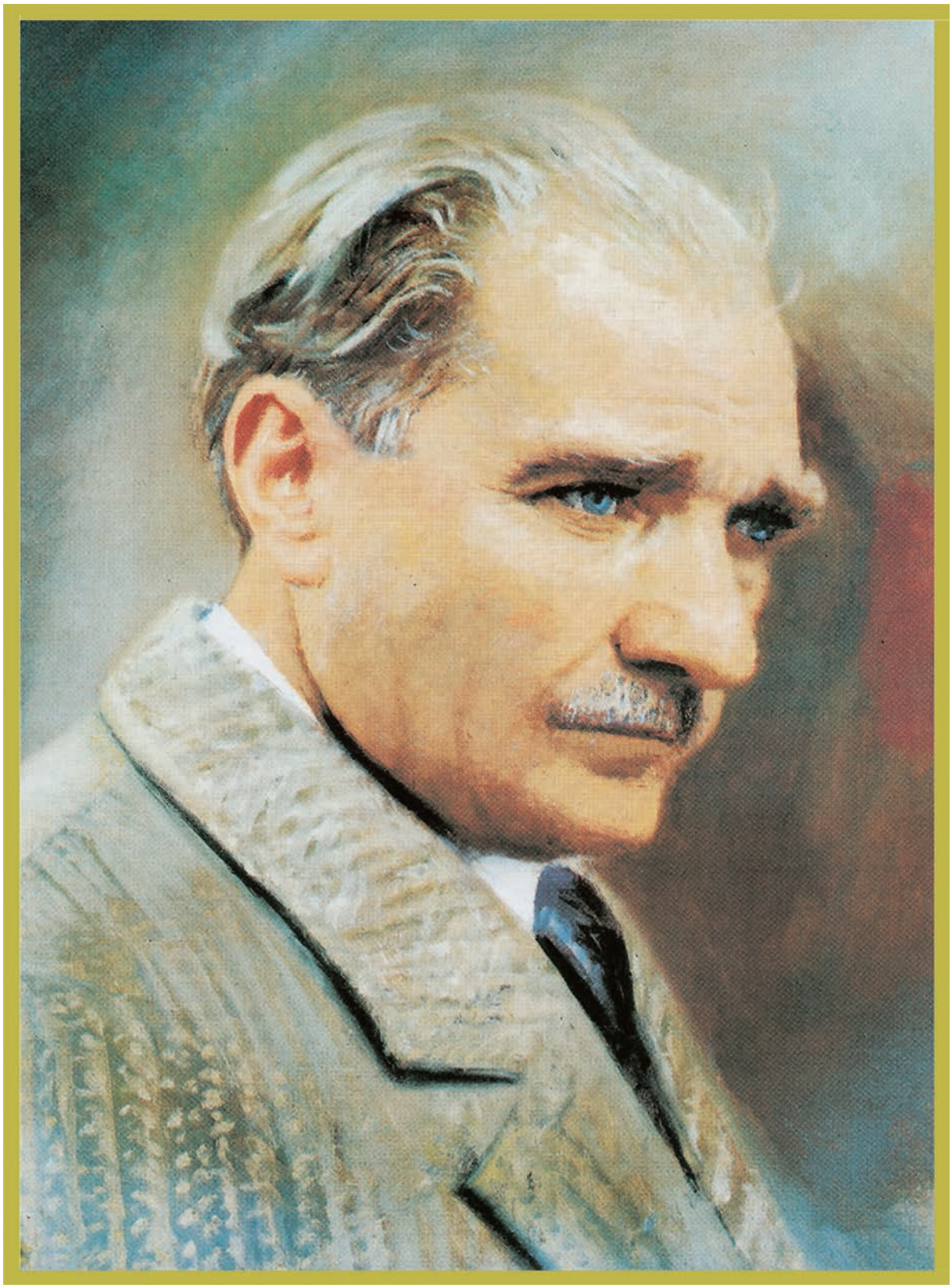
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

DERS MATERYALİNİN TANITIMI.....13

SOSYAL DESTEK HİZMETİ VERİLEN ALANLAR

1. ÖĞRENME BİRİMİ SOSYAL DESTEK HİZMETİ VERİLEN ALANLAR.....16

1.1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....18

1.1.1. Dünya Tarihinde Sosyal Hizmet Uygulamaları.....18

1.1.2. Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihçesi.....19

1.1.2.1. Eski Türklerde ve Osmanlı Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları.....20

1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları.....24

1.2. SOSYAL HİZMETLERİN KAPSAMI.....29

1.2.1. Sosyal Hizmetlerin Tanımı ve Kapsamı.....32

1.2.2. Sosyal Hizmet Türleri.....34

1.2.3. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanı.....38

1.2.3.2. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanında Aranan Özellikler.....40

1.2.3.3. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının Çalışma Ortamları ve İş Bulma Olanakları.....41

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....46

SOSYAL DAYANIŞMAYA YÖNELİK HİZMETLER

2. ÖĞRENME BİRİMİ: SOSYAL DAYANIŞMAYA YÖNELİK HİZMETLER.....50

2.1. ÜLKEMİZDE VERİLEN SOSYAL HİZMET TÜRLERİ VE KURULUŞLARI.....52

2.1.1. Sosyal Dayanışmanın Tanımı ve Önemi.....52

2.1.2. Ülkemizde Sosyal Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar.....53

2.1.2.1. Sosyal Hizmet Veren Kamu Kurum ve Kuruluşları.....53

2.1.2.2. Üniversiteler Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler.....66

2.1.2.3. Mahallî İdareler Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler.....66

2.1.2.4. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler..69

2.1.2.5. Özel Sektör Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler..69

SOSYAL DAYANIŞMAYA YÖNELİK VERİLEN HİZMETLER

2.2. ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI.....71
2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM).....71
2.2.2. Dünya Sağlık Örgütü (WHO).....72
2.2.3. Avrupa Birliği (AB).....74
2.2.4. Avrupa Konseyi.....74
2.2.5. Dünya Bankası (WB).....74
2.2.6. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO).....75
2.2.7. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF).....76
2.2.8. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP).....77
2.2.9. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).....78
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....81

SOSYAL HİZMET İŞLEMLERİ VE SOSYAL HİZMET KANUNU

3. ÖĞRENME BİRİMİ: SOSYAL HİZMET İŞLEMLERİ VE SOSYAL HİZMET KANUNU.....86
3.1. SAĞLIK İŞLEMLERİ.....88
3.1.1. Sağlık Kurumlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları.....90
3.1.2. Müracaat İşlemleri.....92
3.1.2.1. Engelli Bireylerin Müracaat İşlemleri.....93
3.1.2.2. Huzurevleri Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Müracaat İşlemleri.....95
3.1.2.3. Sosyal Çalışmacıların Müracaatçılarla Görüşme Aşamaları...97
3.2. SHÇEK KANUNU.....99
3.2.1. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu.....99
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....105

4. ÖĞRENME BİRİMİ: OLAĞAN DIŞI DURUMLARDA SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....108

4.1. İHMAL, İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ....110

4.1.1. Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar Türleri.....110

4.1.1.1. İhmal Türleri.....111

4.1.1.2. İstismar Türleri.....113

4.1.2. İhmal ve İstismara Uğramış Çocuk ve Kadınlara Sosyal Destek Hizmeti Veren Birimler.....121

4.1.2.1. Çocuk Destek Merkezleri.....121

4.1.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri, Valilikler, Üniversiteler ve Bu Alanda Hizmet Veren Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Kurulan Komisyonlar.....122

4.1.2.3. Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM).....122

4.1.2.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM).....122

4.1.2.5. Kadın Destek Uygulaması (KADES).....123

4.1.3. Medyanın Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar Olaylarına Etkisi.....124

4.2. KORUYUCU AİLEDE SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....126

4.2.1. Koruyucu Aile ile İlgili Kanun ve Yönetmelikler.....127

4.2.1.1. Koruyucu Aile Olmanın Şartları.....128

4.2.2 Evlat Edinme.....130

4.2.2.1. Evlat Edinmek İçin Gereken Belgeler.....131

4.2.2.2. Çocuğa Evlat Edinildiğinin Söylenmesi.....132

4.3. ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....132

4.3.1. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Sosyal Destek Hizmetleri ile İlgili Kanun ve Yönetmelikler.....134

4.3.2. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Sosyal Haklar.....135

OLAĞAN DIŞI DURUMLARDA SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

4.4. EVSİZLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....136
4.5. SIĞINMA EVLERİNDE KALAN BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....140
4.5.1. Sığınma Evlerindeki Sosyal Hizmetlerin Amacı ve Kapsamı.....141
4.6. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....142
4.6.1. Suçlulukla İlgili Kavramlar ve Bireyleri Suça İten Nedenler.....143
4.6.2. Suça Sürüklenmiş Çocuklara Yönelik Sosyal Destek Hizmetleri.....146
4.6.3. Suça Sürüklenen Çocukların Topluma Kazandırılmasının Önemi.....148
4.7. DOĞAL AFETLERDE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....151
4.7.1. Doğal Afetlerde Bireylere Verilen Sosyal Destek Hizmetleri.....156
4.7.2. Doğal Afetlerde Sosyal Destek Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar.....160
4.8. MÜLTECİ VE SIĞINMACILARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....163
4.8.2. Ülkemizde Mülteci ve Sığınmacılara Yönelik Sosyal DestekUygulamaları.....163
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....166

CEVAP ANAHTARI.....172
KAYNAKÇA.....177
NOTLAR.....180

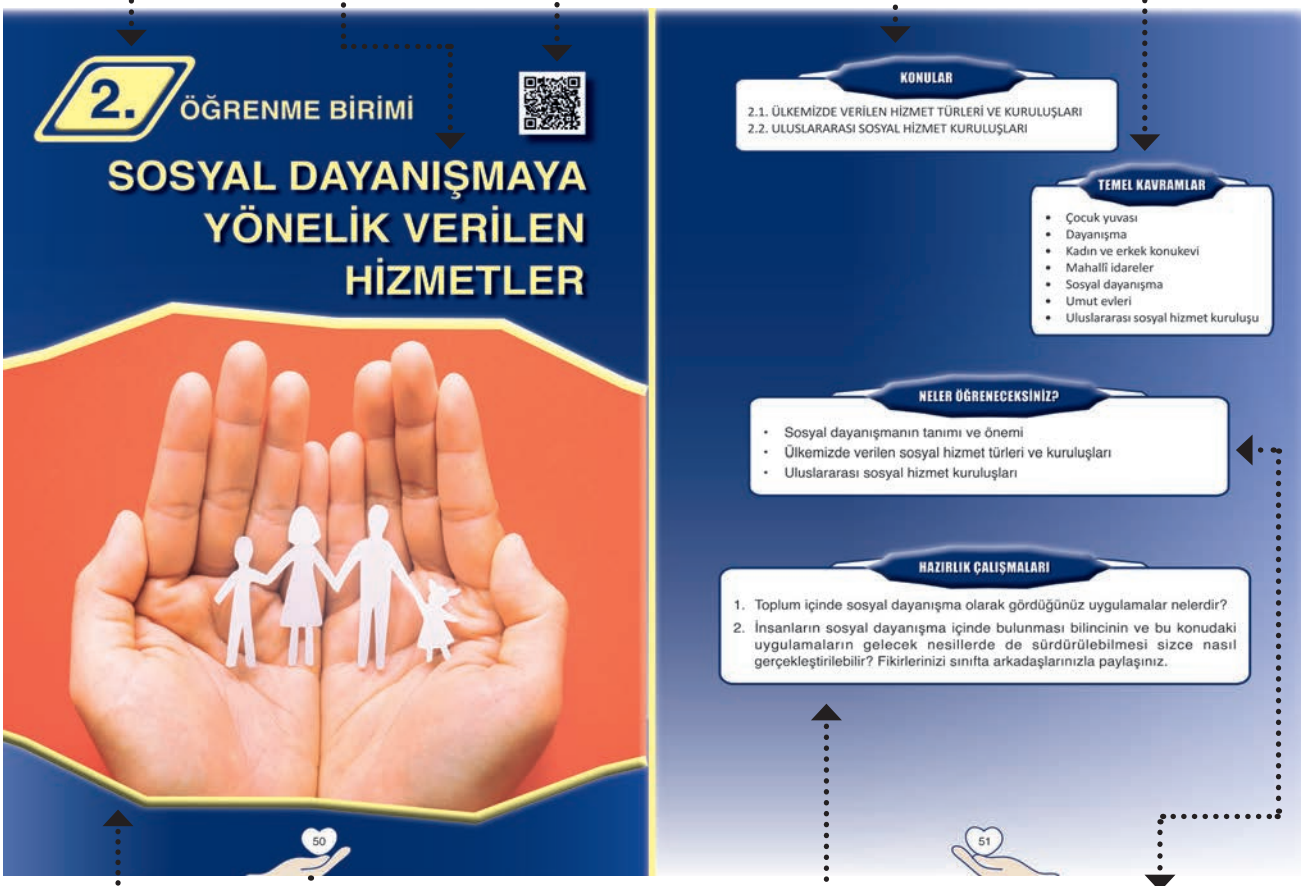
Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin ismini gösterir.

Öğrenme biriminin karekodunu gösterir.

Öğrenme biriminin konularını gösterir.

Öğrenme birimindeki kavramları gösterir.

Öğrenme biriminin giriş kapağı görselini gösterir.

Ders materyalinin sayfa numaralarını gösterir.

Öğrenme birimiyle ilgili hazırlık çalışmalarını gösterir.

Öğrenme biriminde neler öğrenileceğini gösterir.

4.5. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Doğal Afetlerde Verilen Sosyal Destek Hizmetleriyle İlgili Drama
Araç Gereç: Drama atölyesinde bulunan materyaller

Uygulama

- Dört gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte drama uygulamasıyla canlandırmasını yapacağınız bir doğal afet belirleyiniz.
- Rol paylaşımı yapınız.
- Drama atölyesinde bulunan materyalleri kullanarak drama çalışmasını uygulayınız.

Konuyla ilgili etkinlikleri gösterir.

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin ismini gösterir.

Öğrenme biriminin konu başlıklarını gösterir.

Konuyla ilgili şemaları gösterir.

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

4.1. İHMAL, İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

İhmal ve istismar, kadın ve çocuğa kötü muamelenin iki yönüdür. İstismar aktif; ihmal ise pasif bir olgudur. İstismarda istenmeyen davranışların yapılması; ihmalde ise istenen davranışların yapılmaması söz konusudur. Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre çocuğa bakmakla yükümlü kişi veya kişilerin çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almamasına **ihmal** denir.

İstismar; bireyin iyi niyetini kötüye kullanarak ondan yararlanmak, rızası olmadan, duygu ve isteklerini dikkate almadan bireyi sömürmek, bireye fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik olarak zarar vermektir. Aile üyelerinden birinin diğer aile üyelerinden bir veya birden fazlasına fiziksel veya psikolojik yönden zarar verecek davranışlarda bulunması da **aile içi istismar**dır.

Görsel 4.1: Sokakta kadına şiddet

Şiddet; bireyin fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik yönden zarar görmesi ve acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan hareketlerdir. Ayrıca baskı ve özgürlüğün keyfi engellenmesini içeren her türlü tutum ve davranıştır. Bir bireye şiddet uygulamak, onu istismar etmektir. Şiddet, özel alanda (evde, aile bireyleri arasında vb.) veya kamusal alanda (sokakta, iş yerinde vb.) meydana gelebilir (Görsel 4.1).

Kadınlar ve çocuklara yönelik ihmal ve istismar, birçok farklı disiplini ilgilendiren evrensel sorunlardır. Bir kadın veya çocuğun ihmal veya istismara uğradığını, uğrama riski olduğunu gören herhangi bir bireyin bu durumu yetkili birimlere bildirmesi yasal bir zorunluluktur. Kadın veya çocuğun ihmal veya istismara uğradığını, uğrama riski olduğunu gören vatandaşlar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı **ALO 183 Sosyal Destek Hattı**'nı arayabilir ve en yakın emniyet birimlerine durumu bildirebilir (Görsel 4.2).

Görsel 4.2: ALO 183 hattı logosu

4.1.1. Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar Türleri

İhmal ve istismar birbirini destekleyen iki olumsuz durumdur. Bu nedenle çoğunlukla birlikte anılır. Kadın veya çocuğa karşı yapılan bazı davranışların hem ihmal hem de istismar içermesi de bu kavramların birlikte anılmasına neden olur. Örneğin 18 yaş altındaki bir çocuğu çalıştırmak ve kazandığı parayı elinden almak hem eğitimsel ihmal hem de ekonomik istismardır.

Kadın veya çocuğa yönelik ihmal ve istismarın genellikle bireyin yakın çevresinde bulunan şahıslar tarafından uygulandığı görülür. Kadın ve çocuğa yönelik ihmal ve istismar toplumun bütününü ilgilendiren sorunlardır. Bu ihmal ve istismarın türleri şu şekilde gruplandırılabilir:

4.1.1.1 İhmal Türleri

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun "Türkiye Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre çocuğun ihtiyaçlarını ihmal eden yetişkinler çoğunlukla anne, baba ve öğretmenlerdir; en çok söz edilen ihmal davranışı ise çocuğa sevgi göstermemektir. Yine araştırmalara göre ihmale uğrayan kadınlar da özellikle ekonomik bağımsızlığı olmayan, içe kapanık, fiziksel ve psikolojik yönden zayıf, ailesi tarafından destek görmeyen kadınlardır. İhmalden sorumlu olan kişi çoğunlukla kadının eşidir.

İhmal türleri, karşılanmayan ve mahrum bırakılan ihtiyaçlara göre Şema 4.1'de gösterildiği gibi 4 başlık altında toplanabilir.

Şema 4.1: İhmal türleri

Görsel 4.3: Fiziksel olarak ihmal edilmiş çocuk

a. Fiziksel ihmal

Bireyin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmamasına **fiziksel ihmal** denir. Bireyin yetersiz ve dengesiz beslenmesine neden olmak, temizliğine dikkat etmemek, bireye temizlenme imkânı sunmamak, uygun kıyafet (hava şartlarına, beden yapısına ve cinsiyetine göre) giydirmemek, fiziksel olarak zarar görmesine neden olabilecek dikkatsiz hareketlerde bulunmak (düşmesine neden olabilecek davranışlarda bulunmak vb.) ve tıbbi bakımını aksatmak fiziksel ihmale örnek verilebilir (Görsel 4.3).

b. Duygusal İhmal

Bireyin duygusal ihtiyaçlarının gerektiği şekilde karşılanmaması, hissetme, ifade etme ve anlamlandırma yeteneklerinin köreltilmesi durumuna **duygusal ihmal** denir. Bireyin sevgi ve ilgiden mahrum bırakılması, öz güveninin desteklenmemesi, bireye duygusal olarak suçlu hissetmesine neden olabilecek şekilde yaklaşılması, yaşadığı olaylar karşısında ihtiyaç duyduğu geri bildirimlerin verilmemesi, duygularının önemsenmemesi duygusal ihmale örnek verilebilir (Görsel 4.4).

c. Denetimsel İhmal

Ebeveynin çocuğun üzerindeki denetiminin yeterli olmaması durumuna **denetimsel ihmal** denir. Çocuğa doğru ve yanlış davranışların neler olduğunu konusunda rehberlik etmemek, çocuğun yanlış davranışlarda bulunmasını önemsememek, okul dışındaki saatlerde nerede olduğu, kimlerle arkadaşlık kurduğuyla ilgilenmemek ve parkta oynarken çocuğu kontrolsüz bırakmak denetimsel ihmale örnek verilebilir.

Görsel 4.4: Duygusal yönden ihmal edilen çocuk

Öğrenme biriminin konu içeriklerini gösterir.

Konuyla ilgili görselleri gösterir.

SIRA SİZDE

TBMM'de günümüzde kaç engelli milletvekili olduğunu ve bu vekillerin engellilere yönelik yaptıkları çalışmaları araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Öğrencilerden konuyla ilgili yapılması istenenleri gösterir.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Türkiye, Dünya'da yaşanan depremlerin beşte birinin gerçekleştiği Akdeniz-Alp-Himalaya deprem kuşağının üzerinde yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye topraklarının %93'ü deprem bölgesi içinde bulunmaktadır.

Konuyla ilgili destekleyici bilgileri gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

13. ( ) Sosyal hizmet uzmanı; maddi, sosyal veya kültürel konularda sorun yaşayan birey ya da toplulukların sorunlarını analiz ederek çözümünde onlara yardımcı olur.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

14. Tarih içinde sosyal yaşama ilişkin kurumlar kurulması ve sosyal yasaların hazırlanması aşağıdaki hangi ülkede başlamıştır?

A) Almanya B) Fransa C) İngiltere

D) Rusya E) Türkiye

Öğrenme birimi ile ilgili ölçme ve değerlendirme sorularını gösterir.

3.1. UYGULAMA FAALİYETİ

2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile İlgili El Broşürü Hazırlama

Derste edindiğiniz bilgileri kullanarak 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nu tanıtmaya yönelik katlanır bir el broşürü hazırlayınız.

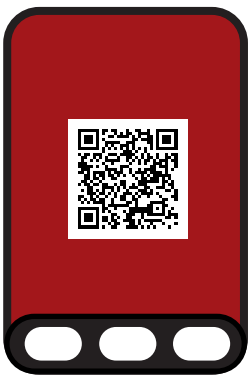
El broşürünüzü hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Broşürde 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun amaç ve kapsamı başta olmak üzere Kanun ile ilgili önemli konulara yer verdiğinizden emin olunuz.
- Broşürün rahatlıkla katlanması için ön ve arka yüzeyini 100 mm, içe katlanan yüzeyini 97 mm olarak hazırlayınız.
- Broşürde dilediğiniz renk kâğıt kullanınız.
- Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştiriniz.
- Broşürün yaratıcı olmasına özen gösteriniz.
- Broşürde yer alacak yazıları bilgisayar ortamı veya elde yazabilirsiniz.
- Sayfa boyutlarını düşünerek okunabilir büyüklükte yazı puntosu seçiniz.
- Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Broşürü iki ders saati içinde tamamlayınız.
- Broşürünüzü sınıf panosunda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile İlgili EL Broşürü Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

Konuyla ilgili değerlendirme yapılacak uygulamaları gösterir.

Materyalin genel ağ kaynakçası ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır. Karekoda ulaşılmaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2106

Ders materyalinin kitap.eba.gov.tr adresinde yer alan görsel ve genel ağ kaynakçasına yönlendiren karekod son bölümde verilmiştir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL DESTEK HİZMETİ VERİLEN ALANLAR

KONULAR

1.1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ
1.2. SOSYAL HİZMETLERİN KAPSAMI

TEMEL KAVRAMLAR

- Lonca
- Mülhak vakıflar
- Okul sosyal çalışması
- Sosyal adalet
- Sosyal destek hizmetleri elemanı
- Sosyal hizmetler
- Sosyal sorun
- Vakıf

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Dünya tarihinde sosyal hizmet uygulamaları
- Türkiye'de sosyal hizmetlerin tarihçesi
- Sosyal hizmetlerin tanımı ve kapsamı
- Sosyal hizmet türleri
- Sosyal hizmetler elemanı
- Sosyal hizmetler elemanında aranan özellikler
- Sosyal hizmetler elemanının çalışma ortamları ve iş bulma olanakları

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sosyal hizmet çalışmalarını düşündüğünüzde aklınıza ilk gelen sosyal hizmet alanı nedir? Açıklayınız.
2. Hangi grup, sosyal hizmet çalışmalarına en çok gereksinim duyar? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bireyler, hayatları boyunca karşılaştıkları toplumsal sorunlara (yoksulluk, engellilik, dezavantajlı durumlar vb.) çözüm bulmayı vicdani bir sorumluluk olarak görür. Bu sorumlulukla hareket eden yardımsever bireyler şehrin yoksul bölgelerinde yaşayan bireylere yardımlarda bulunarak sosyal çalışmanın temelini oluşturur. Sosyal çalışma; tarih içinde önce yardımseverlik etkinlikleriyle başlar, sonra bir disiplin olarak kabul edilir ve kurumsallaşır.

Sosyal hizmetlerin ortaya çıkmasına neden olan başlıca etmenler şunlardır:

- Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı yeni sosyal sorunlara çözüm üretme ihtiyacı
- İnsan ihtiyaçlarının belirlenmesi, sorunlarının anlaşılması ve çözüm üretilmesinin sistemli olması gerekliliği

1.1.1. Dünya Tarihinde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sosyal yardımların dünyada ilk kez sistemli olarak düzenlenip uygulandığı ülke İngiltere'dir. İngiltere'de 1834 yılından önce ticaret ağırlıklı bir ekonomi hâkimdir. Hayatını sürdürmek için çalışmak zorunda olan herkes, İngiliz soyluları tarafından "yoksul" olarak tanımlanır. İngiltere'de yoksul bireylere yapılan yardımlara düzenleme getirmek amacıyla 1349 yılında Yoksullar Yasası çıkarılır. Ardından 1601 yılında Elisabeth (Elizabet) Yoksullar Yasası ile yoksul, engelli ve kimsesiz çocuklar için devlet tarafından uygulanacak çeşitli tedbirler belirlenir. Bu yoksulluk yasaları [poor laws (puur lavs)]; geçici işsizlik yaşayanlar, parçalanmış aileler, sakatlık ve hastalık nedeniyle yoksullaşanlara yardım etmek amacıyla yerel düzeyde örgütlenme olanağı sağlar.

İngiltere'de 1782 yılında Gilbert (Gilbırt) Yasası yürürlüğe girer. Bu yasayla engeli olmayan yoksullara maddi yardım yapılması, çalışma evlerinin çocuklar ve engellilere de açılması sağlanır. 1801 yılında çocukları kapsayan koruyucu sosyal mevzuatın oluşturulmasına başlanır. 1824 yılından itibaren ise işçilere örgütlenme hakkı tanınır. Fransa da 1840 yılından itibaren bu alanda İngiltere'yi izlemeye başlar, ülkede hasta ve engellilerin bakımını sağlamak amacıyla "Hayırsever Kadınlar" derneği kurulur.

18. yüzyılın ortalarında İngiltere'de buhar ve su gücünün sanayide kullanılmasıyla 1. Sanayi Devrimi başlar. İnsan ve hayvan gücünün kullanıldığı üretimden makine gücünün hâkim olduğu üretim tarzına geçilir. Sanayileşmeyle kentlere göç artar ve işçi, işveren sınıfı gibi sınıflar oluşur. Toplumda ekonomik ve sosyal değişimler gerçekleşir. Kentlerde yığılan çalışanların, iş kazaları sonrası sağlık bakımları gibi farklı ihtiyaçları ortaya çıkar. Bu durum, eski dönemde sosyal yardımlarda bulunan yardımsever aile ve kurumlarla diğer yardım örgütlerinin yetersiz kalmasına dolayısıyla bu tür ihtiyaçları karşılayacak yeni kurumların doğmasına neden olur.

Tarih içinde sosyal yaşama ilişkin kurumlar kurulması ve sosyal yasaların hazırlanması İngiltere'de başlar, sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılır. Devlet müdahalesi önce işçi ile işveren arasındaki problemlere çözüm bulmak amacıyla geçekleşir. Daha sonra istihdam sorununu çözmek, sosyal güvenlik sistemi kurmak, işçinin refahını artırmak, toplumun konut, eğitim, sağlık ihtiyacını karşılamak gibi alanlara genişletilir. 1890'lı yıllarda İngiltere'de sosyal hizmet eğitimine gönüllü bireyler için kurslar açılır. İlk sosyal hizmet okulu, Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da 1899 yılında faaliyete geçer.

II. Dünya Savaşı sonrasında farklı ülkelerde birçok yasa yürürlüğe konur. Örneğin Almanya'da 1919 yılında çıkarılan Weimar (Vaymar) Anayasası; sağlık, çalışma, aile ve meslek grupları ile eğitim hakkını güvence altına alan, işçi ile işveren arasındaki bağı pekiştiren ve orta sınıfın korunmasına özen gösteren bir yasadır. Bu yasanın içeriği 1947 İtalyan Anayasası, 1949 Almanya Anayasası ve 1958 Fransa Anayasası tarafından da benimsenir.

Dünyada 1940'lı yıllardan itibaren sosyal yardım ve destekte bulunmak üzere çalışmalar yürüten veya sadece bu amaçla oluşturulan kurum ve kuruluşlar vardır. BM (Birleşmiş Milletler), UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) gibi örgüt, fon ve kurumlar dünyada küresel anlamda yardım programları gerçekleştirir (Görsel 1.1).

Görsel 1.1: Uluslararası yardım kuruluşları desteği ile Senegal'de açılan okul

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Sosyal hizmetin kurucusu Jana Addams (Jin Edıms)1860 yılında Cedarville, Illinois'de (Sıdırvıl, Ilinoiy) dünyaya gelmiştir. Tıp fakültesine devam ederken rahatsızlığı yüzünden okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Yoksullara hizmet eden, din ve hümanizm konusunda çalışan Prespiteryen Kilisesi'ne 25 yaşında katılmıştır. Arkadaşlarıyla toplum yararına çalışmalarda bulunmuştur. Hull House (Hul Haus) adında sosyal bilim kulübü kurmuştur. Bu kulübün ilk başarısı, çocuk işçilerin üretim yapılan iş yerlerinde çalıştırılması yasasının iptal edilmesine sunduğu katkıdır. Addams, toplum yararına yaptığı çalışmalardan dolayı 1931 yılında Nobel Barış Ödülü almıştır.

(Zastrow, C. (2016). *Sosyal hizmete giriş*. (Çev. Çiftçi, D.B.). Ankara: Nika)

1.1.2. Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihçesi

Sosyal hizmet ve yardımlar, toplumun yaşam koşullarını iyileştirmek ve toplumsal bağları güçlendirmek açısından önemli bir role sahiptir. Eski Türk kavimlerinden günümüze kadar geçen süreçte Türk toplumunda yardım etmek, desteklemek ve paylaşmak her zaman ön planda olmuştur.

Türk hakanlarının toplumsal düzeydeki yardımlara verdiği önem, Göktürk Devleti'ne ait, Türk tarihinin ilk yazılı eserlerinden Orhun Abideleri'nde (Görsel 1.2) ifade edilir.

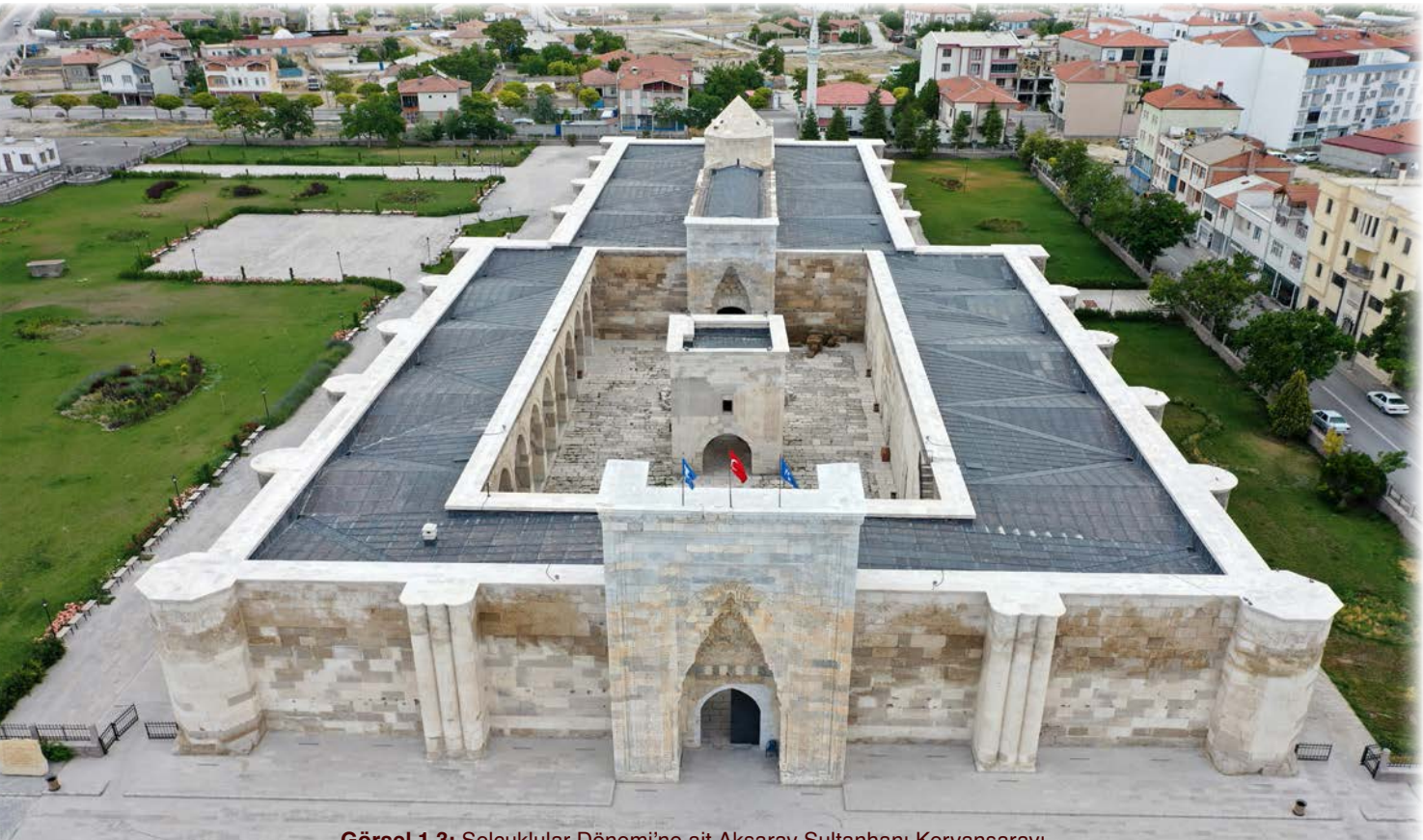
Görsel 1.2: Orhun Abideleri'nden bir kesit

1.1.2.1. Eski Türklerde ve Osmanlı Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Eski Türk toplumunda yaşayış biçimi yardımlaşma ve yarışma esasına dayalıdır. Yardımlaşma, toplumu birlik ve dayanışma içinde tutmuştur.

Türkler, yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kurumsallaşmış hâli olan vakıf teşkilatına İslamiyet'ten çok önce sahiptir. Uygur Türkleri Dönemi'nde büyük önem verilen vakıflar, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde de sosyal yardım konusunda faaliyet gösterir. Türkler, Müslüman olmadan önce önem verdiği toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya Müslüman olduktan sonra da önem verir. Yusuf Has Hacib, Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonraki bilinen ilk yazılı eseri Kutadgu Bilig'de hükümdarın başlıca görevlerinin halkı yoksulluktan kurtarmak, aç ve açık bırakmamak olduğunu belirtir. Hükümdarın görevlerini yaparken adalet, liyakat, şefkat, merhamet, sadakat, cömertlik, istişare gibi konulara dikkat etmesinin önemini vurgular.

Anadolu Selçukluları Dönemi'nde İslam dininin etkisiyle birlikte yeni sosyal ve ekonomik hayatın gelişmesiyle sosyal yardımlaşma ve dayanışma daha da artar. Ticaretin yaygınlaşması ve gelişmesiyle birlikte kervansaraylar inşa edilir (Görsel 1.3). Yolcular hayvanlarıyla kervansaraylarda üç gün parasız kalma ve tarifeye göre yemek yeme hakkına sahip olur. Kervansaraylara gelen Müslüman, Hristiyan, zengin, fakir, özgür, köle vb. bütün konuklara aynı yemek verilmesi ve eşit davranılması kuralı vardır. Selçuklularda kervansarayların yanı sıra pek çok cami, medrese, zaviye ve hastane bulunur. Bunlar, sosyal güvenlik kurumu olarak da görev yapar.

Görsel 1.3: Selçuklular Dönemi'ne ait Aksaray Sultanhanı Kervansarayı

Osmanlı Dönemi'nde kişilere verilen sosyal güvenlik önlemleri, meslek kuruluşlarının sağladığı yardımlar ve sosyal yardımlar olarak başlıca iki grupta toplanır.

a) Meslek Kuruluşlarının Sağladığı Yardımlar

Osmanlı Dönemi'nde farklı meslek kuruluşları tarafından oluşturulan organizasyonlar bulunur. Bu organizasyonlar başta üyeleri olmak üzere tüm esnaf ve halka destek sağlamıştır. Bu organizasyonlardan bazıları; Ahilik Teşkilatı, Bacıyân-ı Rûm (Anadolu Kadınları) Teşkilatı, Esnaf Sandığı, Yaran Odaları ve Esnaf Loncasıdır.

Ahilik

Osmanlılar Dönemi'nde en önemli ve etkili meslek kuruluşu Ahilik Teşkilatıdır. **Ahilik**, Hacı Bektaş Veli'nin tavsiyesiyle Ahi Evran tarafından 13. yüzyılda kurulan esnaf dayanışma teşkilatıdır. Ahiliğin amacı; yardımlaşma içinde bulunan, dürüst, gayretli, konuksever ve cömert bireylerin oluşmasını sağlamaktır. Ahilik, Selçuklular Dönemi'nde ortaya çıkar ve zaman içinde Anadolu'ya yayılır. Her esnaf zümresi, yardımların yapılabilmesi için aralarında bir sandık oluşturur.

Bâcıyân-ı Rûm (Anadolu Kadınları) Teşkilatı

Kadınların organize olarak gelişmesi için Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından kurulan, dünyanın ilk kadın teşkilatıdır. Bacı kelimesi abla, kız kardeş; Rum kelimesi ise Anadolu anlamını taşır.

Bâcıyân-ı Rûm Teşkilatı; Ahilik etkisiyle oluşmuş bir teşkilattır. Kadınlar arasındaki yardımseverlik, konukseverlik, doğruluk ve merhametliliğin gelişmesine katkı sağlamıştır. Kadınlar; gerektiğinde düşmanlara karşı eşlerinin yanında mücadele etmiş, gerektiğinde de kültür, sanat, edebiyatta, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınma ve gelişmeye yardımcı olmuştur.

Esnaf Sandığı

Tarih boyunca Anadolu'da her esnafın bir yardım sandığı olmuştur. Bu sandıklara **esnaf vakfı, esnaf sandığı** veya **esnaf kesesi** denir. Yardım sandığının başlıca gelir kaynaklarını esnafın bağışları, ustanın çırağı ve kalfası için verdiği bağış, esnaftan haftalık veya aylık olarak toplanan paralar, nemadan ve toplanan paranın işletilmesinden elde edilen gelirler oluşturur.

Yaran Odaları

Ahi Teşkilatının bir yan kuruluşudur. Köy konuk odası olarak da adlandırılabilir. Yolcuların hayvanlarıyla istedikleri süre boyunca konakladığı odalardır. Ayrıca bu kuruluş; köy ve kasabalarda gençleri eğitme, düğünlerde yardımda bulunma, yoksul ve kimsesizlere tarımsal işlerde destek olma gibi faaliyetlerde de bulunur.

Esnaf Loncası

Aynı bölgede yaşayan esnaf ve zanaatkârların, meslek çıkarlarını korumak ve yardımlaşmak için örgütlenip; başkan, usta, kalfa ve çırak olarak oluşturduğu meslek derneğine **lonca** denir (Görsel 1.4). Osmanlı loncaları; genellikle aynı tür işi yapan esnaf ve zanaatkârların toplu olarak bir araya geldikleri çarşı, han, arasta gibi yerlerde faaliyet gösterir. Bu loncalar, Ahi Evran'ı manevi kurucuları kabul eder ve Ahilik Teşkilatına bağlılığını sürdürür.

Loncaların çırak, kalfa ve usta şeklindeki yükselme aşamalarıyla üretimde ve ticarette uymak zorunda oldukları ahlaki kurallar, Ahilik ile büyük benzerlik gösterir. Ancak loncalar Ahilik Teşkilatının kabul etmediği esnaf türleri ve gayrimüslimleri de içine alır.

Görsel 1.4: Hacı İvaz Paşa tarafından inşa ettirilen Lonca Hanı

b) Sosyal Yardımlar

Özellikle Osmanlı Dönemi'nde sosyal yardım konusunda önemli yere sahip olan kuruluşların başında vakıflar gelir. **Vakıf**, bir malın özel mülkiyetten çıkarılıp gelirinin kamuya bırakılmasıdır. Osmanlı Devleti'nde genel mali imkânlar; merkez maliyesi, tımar ve vakıflar olmak üzere üç kesim arasında paylaştırılır. Bayındırlık, eğitim, sağlık, diyanet, sosyal güvenlik gibi alanlara yönelik harcamalar vakıflara ayrılan kısımdan karşılanır. Vakıflar devletin temsilcileri tarafından teftiş edilse de siviller tarafından yönetilir.

Osmanlı Dönemi'nde farklı amaçlarla kurulan ve toplumun her türlü ihtiyacına yönelik olan çok çeşitli vakıflar vardır. Örneğin doğrudan toplumun faydalanması için oluşturulan ve okul, hastane, kütüphane, aşevi, su kemeri gibi hizmet kuruluşlarını içeren vakıflar bulunur. Ayrıca fakir çocuklar için oyuncak vakfı, evlenecek yoksul kızlar için çeyiz vakfı gibi özel ihtiyaçlara yönelik vakıflar vardır.

Türk-İslâm vakıf kültürü içerisinde önde gelen sosyal yardım kuruluşlarından biri de darüşşifalardır. Darüşşifalar sağlık ve barınma hizmeti verir. Anadolu'da Osmanlı Dönemi'nde kurulan ilk darüşşifa, Bursa Yıldırım Darüşşifasıdır [Dar-üt-tıbb (Görsel 1.5)]. Yıldırım Bayezid tarafından kurulan külliyenin bir parçası olan Yıldırım Darüşşifası ilk Osmanlı hastanesi ve tıp okulu olma özelliğini de taşır.

Görsel 1.5: Bursa Yıldırım Darüşşifasının günümüzdeki binası

Osmanlı Dönemi'nde İslam inancının da etkisiyle sosyal hizmet alanında sistemli ve profesyonel olarak yardım yapıldığı görülür. Sosyal hizmet çalışmaları Tanzimat Dönemi'ne kadar vakıflar tarafından yürütülür. Tanzimat Dönemi'nde batılılaşmanın etkisiyle yapılan düzenlemeler, devletin sosyal yardımlarda yer almasında etkili olur. 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başından itibaren merkezî devlet hazinesinden yoksullara maaş ödenir. Devlet bu dönemde ihtiyaç sahiplerine yardım etmek ve korunmaya muhtaç çocukların bakımını üstlenmek amacıyla bazı sosyal hizmet kurumları açar. Örneğin Darüleytam [Yetimhane (Görsel 1.6)] Darülaceze (Düşkünler Evi), Niş Çocuk Islahhanesi, Darüşşafaka (Şefkat Yurdu), Eytam Keseleri [Yetim Keseleri (yetim mallarını koruyan sistem)], Emval-i Eytam Nezareti (Yetim Mallarını İdare Meclisi), Darülhayr-i Ali (Hayır Evi), Himaye-i Eftal (Çocuk Esirgeme Kurumu), Hilal-i Ahmer (Kızılay)…

Görsel 1.6: Bilecik Darüleytam binası

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Görsel 1.7: Darüşşafaka yerleşkesi

Darüşşafaka; 1863 yılında kurulan, eğitimde fırsat eşitliği misyonuyla günümüzde de varlığını sürdüren, sadece bağışlarla ayakta duran köklü bir kuruluştur. Ebeveyninden biri veya ikisi de olmayan çocuklara eğitim, barınma, sağlık alanlarında ve sosyal anlamda her türlü desteği sağlamaktadır. Darüşşafakaya alınacak çocuklar; sınava girme koşullarına sahip, ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi olan, her yıl mayıs-haziran ayları arasında yapılan sınavı kazanan çocuklar arasından seçilmektedir. Günümüzde "Özel Darüşşafaka Lisesi" adını taşıyan okul, kolej statüsündedir ve eğitimi İstanbul Maslak'taki binasında sürdürmektedir.

SIRA SİZDE

Osmanlı Dönemi'nde kurulan sosyal yardım kuruluşlarından bimârhâne, tâbhâne ile mihmânhâneleri ve bunların yürüttüğü görevleri araştırınız. Elde ettiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Eski Türk toplumunda yaşayış biçimi yardımlaşma ve yarışma esasına dayalıdır. Yardımlaşma, toplumu birlik ve dayanışma içinde tutmuştur.

Türk toplumlarında kurumsallaşmış biçimde örgütlü olarak yürütülen yardımları gerçekleştiren devlet kurumları ve vakıfların yanı sıra örgütlü olmayan, inanç ve geleneklere dayanan sosyal yardımlar da yapılmıştır. Günümüzde de devam eden bu sosyal yardımlara zekât, fitre, sadaka, çeşitli hediye ve bağışlar, imece, kurban kesme, adak ve kefaretler karşılığı verilen para veya yiyecek bağışları örnek verilebilir.

1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) açılmasıyla "Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti" adıyla kurulan bakanlık, ülke genelinde tüm sivil sağlık örgütlenmesinden sorumlu olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra sosyal yardım anlayışı, devletçilik kavramının etkisiyle farklı bir boyut kazanır. Yeni Türk devletinin kalkınmasında önemli payı olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, devletçiliğin sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal içeriğinin de olması gerektiği üzerinde durur. Atatürk, sosyal yardım kurumlarına önem verilmesi gerektiği fikrini savunur. İnsanların gelecek için kötümser zihniyetten uzaklaşması için sosyal yardım ve millî eğitim kurumlarını güçlendirmek gerektiğini vurgular.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasalarında sosyal devlet maddesi yer almaz ancak sosyal içerikli konulara ağırlık verilir. Muhtaç olanlara düzenli bir gelir sağlamak amacıyla maaş bağlanır. Şehitlerin eşleri, çocukları, malul ve kimsesizlere yardım konusuna öncelik verilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal yardım konusunda gelişmiş bir örgütlenme yoktur. Bu yıllarda sosyal yardım yollarının en önemlisi halkevleridir. Halkevleri, bulundukları bölgede yardıma muhtaç durumda olan kimsesiz kadın, çocuk, engelli, yaşlı gibi bireyleri tespit edip sosyal yardımlarda onlara öncelik tanır. Aynı zamanda şehir ve köylerdeki fakir hastaların muayene ve tedavilerini üstlenir. Üye öğretmenler aracılığıyla kimsesiz öğrencilerin yiyecek, giyecek, kitap gibi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışarak sosyal yardımlarda etkin bir rol oynar.

Osmanlı Devleti'nde faaliyet gösteren sosyal hizmet kuruluşları 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne hem kurum hem de kültürel miras olarak devrolmuştur. Bu kurumların başında vakıflar gelir. Cumhuriyetten önce kurulmuş vakıflara günümüzdeki yasal düzenlemelerde **mülhak vakıflar** adı verilir.

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçen sosyal yardım vakıflarının yanı sıra çok önemli sosyal hizmet kuruluşları da vardır. Bu kuruluşlar arasında Darüşşafaka, Darülaceze, Darüleytam, Fukara Cemiyetleri, Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal Cemiyeti bulunmaktadır. 1935 yılında Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı "Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiştir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Çocuk Esirgeme Kurumundaki çocuklar

Hilal-i Ahmer Cemiyetinin adı 1935 yılında "Türkiye Kızılay Cemiyeti", 1947 yılında "Türkiye Kızılay Derneği" olarak değiştirilmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, kuruluşa "Kızılay" adını vermiştir. Kızılay, tüzel kişiliğe sahip ve özel hukuk hükümlerine tabi bir kuruluştur. Kâr amacı gütmeyen ve yardım hizmetlerini

karşılıksız olarak gerçekleştiren Kızılay, gönüllü bir sosyal hizmet yapısına sahiptir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: Kızılay tarafından gerçekleştirilen bazı çalışmalar

1924 yılında Erzurum'da meydana gelen deprem felaketi, Türkiye'deki ilk doğal afettir. Bu deprem TBMM'yi de harekete geçirir. Erzurum ve çevresindeki depremde evlerini kaybeden vatandaşların evlerinin yeniden inşası için ihaleye çıkılmasını sağlamak amacıyla bir kanun çıkarılır. 1928 yılında İzmir ve Kalecik'te meydana gelen deprem felaketlerinde de hemen yardım faaliyetlerine başlanır.

Günümüzde bu tür felaketlerde halka yardım; başta İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) olmak üzere Kızılay, belediyeler ve birçok sivil toplum örgütü tarafından gerçekleştirilmektedir.

1930 tarihli Belediye Kanunu'nda fakir, kimsesiz, öksüz ve muhtaçlara barınma, gıda, giyim, tedavi, eğitim, iş bulma gibi yardımlarda bulunma sorumluluğu belediyelere verilir. 1936 yılında 3017 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilatı ve Memurin Kanunu, 1940'lı yıllarda muhtaç asker ailelerine ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kanunlar çıkarılır. Sosyal sigortalarla ilgili ilk kanun 27.06.1945 tarih ve 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu'dur. 16.07.1945 yılında ise 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kanunu yürürlüğe girer. 1961 Anayasası'nda **sosyal hukuk devleti** ifadesinin yer almasıyla sosyal refah hizmetlerine verilen önem artar. Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kuruluşuna Dair Kanun'un 1. maddesinin gereği olarak Sosyal Hizmetler Akademisi kurulur. Bu akademinin kurulmasıyla ülkemizde ilk kez sosyal hizmet eğitimi başlar.

1961 Anayasası'nın 48. maddesinde "Herkes; sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir." denerek sosyal yardımlarla ilgili bir teşkilat yapısının oluşturulması sorumluluğu devlete verilir. Bu sorumlulukla Cumhuriyet öncesinde sosyal destek amaçlı kurulan birçok kurumun işleyişi; farklı kanun, yönetmelik ve kanun hükmünde kararnamelerle güçlendirilir. Daha sonraki yıllarda yeni kurumlar da açılır.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Ülkemizin profesyonel anlamda ilk sosyal hizmetler uzmanı Sabiha Sertel'dir. Sertel, Türkiye'de sosyal hizmetler eğitiminin başlamasından yaklaşık 40 yıl önce Columbia Üniversitesine bağlı Sosyal Çalışmalar Okulunda sosyoloji ve sosyal hizmetler alanında eğitim görmüş ve 1923 yılında diplomasını almıştır.

(https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sertel-sabiha)

Ailenin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahın artırılması için çalışmalar yürütmek üzere 1989 yılında 396 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak "Aile Araştırma Kurumu" kurulur. Kurum 2004 yılında 5256 sayılı Kanun ile yine Başbakanlığa bağlı "Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü"ne dönüştürülür. 1990 yılında ise kadının statüsünün güçlendirilmesi ve haklarının korunması için 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak "Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü" kurulur.

1963 yılında "Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü" çalışmalarına başlar. Bu çalışmalar, 1983 yılında 2828 sayılı Kanun ile "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü"nün (SHÇEK) kurulmasına kadar sürer. Bu Kanun Türkiye'de farklı kuruluşların yürüttüğü sosyal hizmetleri bir çatı altında toplar.

1986 yılında "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)" oluşturulur. 2004 yılında kurulan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü" SYDTF'nin kaynaklarını kullanarak sosyal yardım çalışmalarını sürdürür.

Özel gereksinimli bireylere yönelik hizmetlerin düzenli, aktif ve verimli bir şekilde yürütülmesi için 1997 yılında "Özürlüler İdaresi Başkanlığı" kurulur.

2011 yılında Kanun Hükmünde Kararnameyle "Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü"nün faaliyetleri tek çatı altında toplanıp Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulur.

2018 yılında 703 sayılı KHK ile "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı" ve "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı" birleştirilip "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" oluşturulur. "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" 2021 yılında "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" (Görsel 1.10) ile "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı" adında iki bakanlığa ayrılır ve hâlen faaliyetlerini bu şekilde sürdürür.

Günümüzde sosyal yardım ve destek gerçekleştiren kurumlar ile uygulamaların bazıları şunlardır:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen ve çeşitlilik gösteren yardım çalışmaları
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve İŞKUR çalışmaları
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından şehit çocukları ile harp ve vazife malullerinin kendileri ve çocuklarına yapılan eğitim yardımları
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı kuruluşlarda oluşturulan yardım sandıkları tarafından gerçekleştirilen yardımlar

Görsel 1.10: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı logosu

- İçişleri Bakanlığına bağlı AFAD çalışmaları (Görsel 1.11)
- Kızılayın yürüttüğü yardım ve destek çalışmaları
- Sağlık Bakanlığına bağlı Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Birimi (UMKE) yardımları

Görsel 1.11: 2023 yılında AFAD'ın depremzedeler için kurduğu çadırlar

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından sunulan tüm sosyal yardımlar
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile YURTKUR çalışmaları
- Vakıflar Genel Müdürlüğünce verilen yetim ve engellilere yönelik muhtaç aylığı, imaret ve burs hizmetleri
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrencilere verilen burs hizmetleri
- TTK-TKİ tarafından verilen kömür yardımları
- Belediyeler tarafından yürütülen sosyal yardımlar
- STK'ler ve bireyler tarafından gerçekleştirilen yardımlar

1.1. UYGULAMA FAALİYETİ

Sosyal Hizmetlerin Tarihsel Gelişimini Anlatan Afiş Hazırlama

Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimi hakkında edindiğiniz bilgileri gözden geçiriniz. Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimiyle ilgili bilgi toplayınız. Sosyal hizmetlerin dünyadaki tarihsel gelişimiyle ilgili bir afiş hazırlayınız.

Afişi hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Afişi 50x70 cm boyutunda bir fon kâğıdına hazırlayınız.
- Afişte 1349 yılında İngiltere'de çıkarılan Yoksullar Yasası'ndan başlayıp günümüze kadar dünyada sosyal hizmet anlamında gerçekleştirilen önemli olaylara tarihsel sırayla yer veriniz.
- Dünyada sosyal hizmetlerin gelişimiyle ilgili olaylar hakkında kısa bilgilere yer veriniz.
- Afişi resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştiriniz.
- Afişin yaratıcı olmasına özen gösteriniz.
- Afiş üzerindeki yazıları bilgisayar ortamı veya elde yazabilirsiniz.
- Uzaktan okunabilecek büyüklükte yazı puntosu seçiniz.
- Afişte Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Afişi iki ders saati içinde tamamlayınız.
- Afişi sınıf panosunda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, Sosyal Hizmetlerin Tarihsel Gelişimini Anlatan Afiş Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİNİ ANLATAN AFİŞ HAZIRLAMA KONTROL LİSTESİ	
Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Öğretmenin Adı ve Soyadı:
Sınıfı:	Tarih:
Numarası:	İmza:

	ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1	Gerekli araç gereci eksiksiz hazırladı.		
2	Afiş için 50x70 cm boyutunda bir fon kâğıdı kullandı.		
3	1349 yılında İngiltere'de çıkarılan Yoksullar Yasası'na yer verdi.		
4	1601 yılında İngiltere'de çıkarılan Elisabeth (Elizabet) Yoksullar Yasası'na yer verdi.		
5	1782 yılında İngiltere'de çıkarılan Gilbert (Gilbırt) Yasası'na yer verdi.		
6	1801 yılında İngiltere'de çocukları kapsayan koruyucu sosyal mevzuatın oluşturulmasına yer verdi.		
7	1824 yılında İngiltere'de işçilere örgütlenme hakkı tanınmasına yer verdi.		
8	1840 yılında Fransa'da kurulan Hayır Sever Kadınlar Derneğine yer verdi.		
9	1890 yılında İngiltere'de sosyal hizmet eğitimine gönüllü bireyler için açılan kurslara yer verdi.		
10	1899 yılında Hollanda'da açılan ilk sosyal hizmet okuluna yer verdi.		
11	1919 yılında Almanya'da çıkarılan Weimar (Vaymar) Anayasası'na yer verdi.		
12	BM'ye yer verdi.		
13	UNESCO'ya yer verdi.		
14	UNDP'ye yer verdi.		
15	WHO'ya yer verdi.		
16	ILO'ya yer verdi.		
17	UNICEF'e yer verdi.		
18	Afişi resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştirdi.		
19	Afişin yaratıcı olmasına özen gösterdi.		
20	Uzaktan okunabilecek büyüklükte yazı puntosu seçti.		
21	Afişte Türkçeyi doğru kullandı.		
22	Afişi hazırlarken temiz ve düzenli çalıştı.		
23	Afişi verilen süre içinde tamamladı.		

Ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Sosyal çalışma alanında ilk bilimsel eser olan Social Diagnosis [Soyşıl Daygnosız (Sosyal Teşhis)] isimli kitap, Mary Richmond (Meri Riçmınd) tarafından kaleme alınmıştır. Sosyal çalışma alanında ilk uluslararası konferans ise 1929 yılında Paris'te yapılmıştır. Bu konferansta Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonunun (IFSW) kurulmasına karar verilmiştir.

(Dr. Hıdır Apak. (2019). *Sosyal hizmetler ön lisans eğitimi ve ara elemanlar*. Ankara: Pegem Yayınevi.)

1.2. SOSYAL HİZMETLERİN KAPSAMI

Sosyal hizmet kurumları farklı kesimlere hitap eder ve birçok kurumla iş birliği içinde çalışır. Bu nedenle sosyal hizmetlerin kapsamı da çok geniştir. Sosyal hizmetlerin ne olduğu ve neleri içerdiğini anlayabilmek için bazı kavramlar bilinmelidir. Bu kavramlar Şema 1.1'de gösterilmiştir.

Şema 1.1: Sosyal Hizmetlerin Temel Kavramları

Sosyal Hizmetlerle İlgili Temel Kavramlar

İnsan Hakları

Bireylerin eşitliği, onuru ve özgürlüğünün güvence altına alınmasını sağlayan haklara **insan hakları** denir. Bireylerin doğuştan kazandığı hakların tümüdür. Irk, ulus, etnik köken, din, dil ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm bireylerin eşit şekilde yararlanabileceği haklardır. Yaşama, beslenme, barınma, özel hayatın gizliliği, adil yargılanma, mülkiyet, seçme ve seçilme hakkı, düşünce, ifade, din ve vicdan özgürlüğü, işkence ve kötü muamele yasağı insan haklarındandır.

Sosyal Adalet

Toplumun farklı kesimlerinin gelir dağılımı, refah düzeyi, hayat standardı, toplumdaki gelişmelerin nimetlerinden yararlanma açısından eşit ve dengeli olmasının gözetilmesine **sosyal adalet** denir. Toplumda tüm bireylerin temel ve sosyal haklar, fırsatlar, yükümlülükler ve korunmaya sahip olmasıyla sosyal adalet sağlanabilir.

Sosyal Refah

Toplumdaki bireylerin, hayat düzeyinden memnun olmasına **sosyal refah** denir. Bir toplum; gelir dağılımı, vergilendirme, istihdam, ulusal savunma, enerji tasarrufu, sağlık hizmetleri, barınma, kamu yardımları gibi alanlarda bolluk ve rahatlık içindeyse o toplumun sosyal refah düzeyi yüksektir.

Sosyal Politika

Sosyal refah ve sosyal adaleti sağlama, sosyal sorunları ortadan kaldırma ve böylelikle sağlıklı bir toplum meydana getirmeyle ilgili alınan tedbirler ve yapılan müdahalelere **sosyal politika** denir. Sosyal politika öncelikli olarak devlet bütçesi tarafından finanse edilir. Sosyal politikanın çözmesi gereken sorun alanları, aynı zamanda sosyal hizmetin hedef gruplarının yaşadığı sosyal sorunlardır. Sosyal hizmet uzmanları sosyal sorunların çözülmesi amacıyla uygun müdahale yöntemlerini belirlerken sosyal politika da bu müdahalelerin yasal sınırlarını belirlemektedir.

Sosyal Sorun

Bir toplumdaki çoğu bireyi etkileyen ve bireylerin toplumsal eşitsizliklere maruz kalmasına neden olan sorunlara **sosyal sorun** denir. İşsizlik, salgın hastalıklar, çevre kirliliği, istismar, şiddet, göç ve çarpık kentleşme (Görsel 1.12) sosyal sorunlardandır.

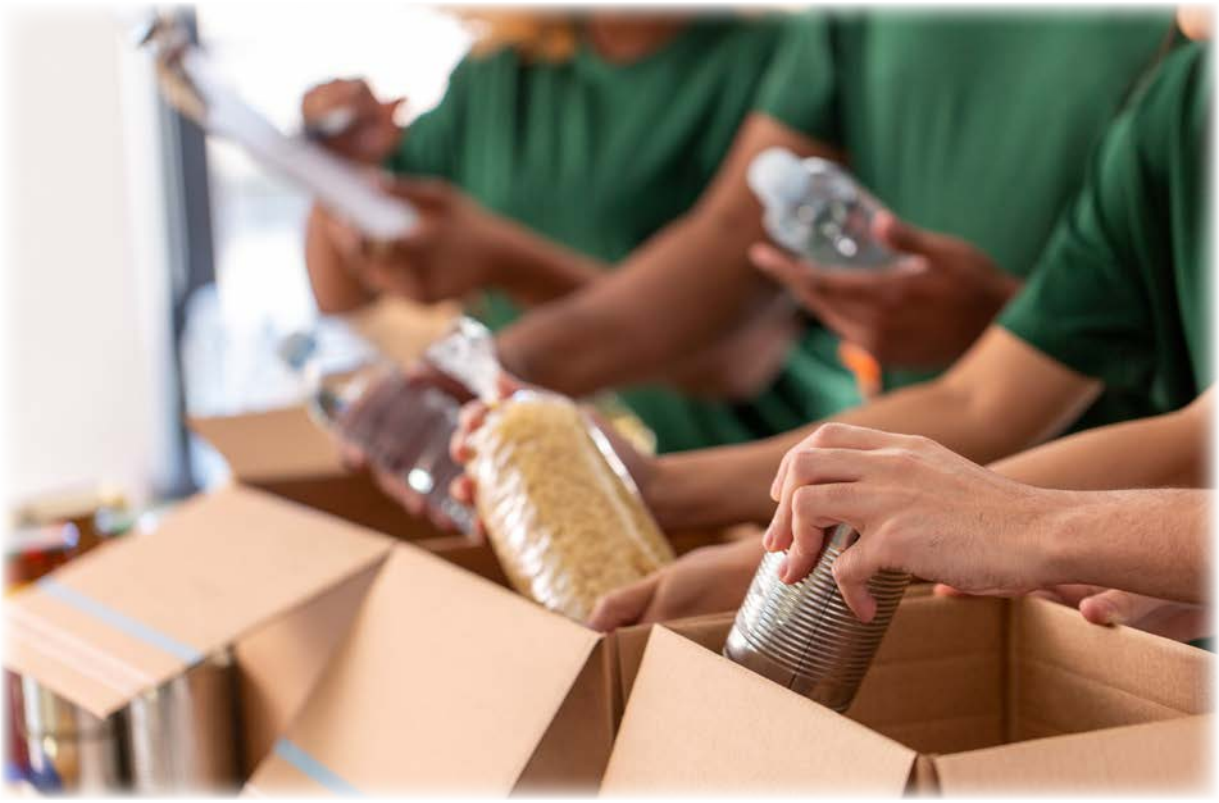
Görsel 1.12: İstanbul'da çarpık kentleşme sorunu

Bir sorunun sosyal sorun olarak değerlendirilebilmesi için şu özellikleri taşıması gerekir:

- Çok sayıda bireyi etkilemesi
- Bireysel ve sosyal zarara neden olması
- Kolektif hareket gerektirmesi
- Devamlı olması
- Çözümünün olmaması

Sosyal Yardım

Sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal güvenlik alanlarında muhtaç bireyleri kendine yetecek duruma getirme amacı taşıyan ve karşılıksız yapılan yardımların tümüne **sosyal yardım** denir. Söz konusu yardımlar ayni veya nakdî olarak yapılır. Ayni yardımlar; tıbbi araç gereç, yiyecek, giyecek, yakacak şeklinde yapılan yardımlardır (Görsel 1.13). Nakdî yardımlar ise doğrudan para yardımıdır.

Görsel 1.13: Ayni yardım paketlerinin hazırlanması

SIRA SİZDE

Sosyal hizmetlerin temel kavramlarından birini seçiniz ve bu kavramın Türkiye'deki durumunu araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Bizim Tanımımız

Araç Gereç: Yazı tahtası ve tahta kalemi

Uygulama

- Sosyal hizmetler kavramının size neyi çağrıştırdığını düşününüz. Düşüncelerinizi tahtaya yazmak üzere bir arkadaşınızı seçiniz.
- Sınıftaki arkadaşlarınızın sosyal hizmetler kavramıyla ilgili aklına ilk gelen kelimeyi sırayla söylemesine fırsat veriniz.
- Seçtiğiniz arkadaşınızdan sınıfta söylenen kelimeleri tahtaya yazmasını isteyiniz.
- Beyin fırtınası tekniğiyle sürdürdüğünüz bu çalışmayı kendinize göre sosyal hizmetlerin tanımını oluşturarak tamamlayınız.

1.2.1. Sosyal Hizmetlerin Tanımı ve Kapsamı

Sosyal hizmetler, 2828 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesini ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü." şeklinde tanımlanır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi toplumdaki sosyal sorunlar yaşayan çocuk, genç, yaşlı kadın, erkek, engelli tüm bireyler ve bunların aileleri sosyal hizmetlerin kapsamındadır. Çocuk, yaşlı, yoksul ve azınlıkta olan bireyler, zihinsel ve fiziksel yetersizliği bulunanlar gibi toplumun en savunmasız ve ayrımcılığa maruz kalan kesimleri ise sosyal hizmetin öncelik verdiği gruplardır.

Sosyal hizmetler, kendine has yöntemler kullanarak bireylere yardım eden ve bireylerin çevresiyle etkileşimini sağlayan bir disiplindir. Birey, aile ve toplum için genel refah düzeyini ve sosyal işlevselliği belirli bir disiplin içerisinde artırma çabalarının tamamı sosyal hizmetlerle ilgilidir.

Türkiye'de yürütülen sosyal çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yönetiminde gerçekleşir. 2828 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "Bu Kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, Devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür." denir.

Sosyal Hizmetlerin Amacı

Sosyal hizmetlerin ana motivasyonu ve var olmasının yasal nedeni insan haklarını ve sosyal adaleti savunmaktır. Sosyal hizmetler, bireylerin toplumda bir arada yaşamak zorunda olduğunu ve ortak sorumluluk taşıdığını kabul eder. Bireyler günlük yaşamlarında birbirlerine ve çevreye karşı sorumluluk alıyor ve topluluk içinde karşılıklı olumlu ilişkiler geliştirebiliyorsa o toplumdaki bireylerin insan haklarından yararlanabildiği söylenebilir.

Bu düşünceden yola çıkıldığında sosyal hizmetin temel amaçları şunlardır:

- İnsan haklarını savunmak
- Bireylerin birbirlerinin iyiliği için sorumluluk alacağı, birey ile çevre arasındaki karşılıklı bağı fark edeceği ve diğer bireylere saygı duyacağı ortamları yaratarak herkes için yaşam kalitesini yükseltmek
- Riskli gruplarda bulunan (yaşlı, çocuk, engelli, şiddete maruz kalmış birey vb.) bireylere koruyucu, geliştirici ve iyileştirici hizmetler sunmak
- Ulusal ve evrensel değerleri, ülke ihtiyaçlarını gözeterek farklı nüfus gruplarının sorun çözme becerisi kazanabilmelerine yardım etmek

1.2. ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: Yardımla Çiziyoruz

Araç Gereç: Grup sayısı kadar A 4 kâğıt, kalem, fular veya göz bağı

Uygulama

- Sınıfta dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
- Grubunuzda bulunan arkadaşlarınızla masanın etrafına oturunuz.
- Her gruba üzerine bir hayvan figürünün yarısı çizilmiş, beyaz ve büyük boy paket kâğıdı ile kalem veriniz.
- Gruplardan paket kâğıtlarını kâğıt bantla sınıf tahtası veya duvara, yan yana ve belli aralıklarla yapıştırmalarını isteyiniz.
- Grubunuzdan bir kişiyi çizim yapmak üzere belirleyiniz.
- Belirlediğiniz arkadaşınızın gözlerini bir fular yardımıyla bağlayınız. Arkadaşınızdan paket kâğıdına yarısı çizilmiş hayvan figürünü tamamlamasını isteyiniz.
- Gözleri bağlı olan arkadaşınız çizim yaparken grubun diğer üyelerinin onu sözel yönergelerle (Biraz daha sağa çiz, küçük kısa bir çizgi oluştur, büyük bir yuvarlak çiz vb.) yönlendirmesini sağlayınız.
- Figürün çizimi tamamlanınca arkadaşınızın gözlerindeki bağı açınız ve çizimi inceleyiniz.
- Hayvan figürünüzü oluştururken grup arkadaşlarınızla nasıl bir iş birliği yaptığınızı, çiziminizin doğru ve orantılı olma veya olmama nedenlerini, etkinlik esnasında neler hissettiğinizi ve yardımlaşmanın önemi hakkındaki görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.14: Gözleri bağlı olarak hayvan figürü çizen birey

SIRA SİZDE

Sınıfta beş gruba ayrılınız. Gruplardan "İnsan hakları ve sosyal adalet" konusuyla ilgili örnek bir olayı medyadan araştırmalarını isteyiniz. Bulduğunuz örnek olayla ilgili görselleri derleyiniz. Edindiğiniz bilgileri bir sonraki derste arkadaşlarınızla paylaşınız. Olayın insan hakları ve sosyal adalet açısından önemini tartışınız.

1.2.2. Sosyal Hizmet Türleri

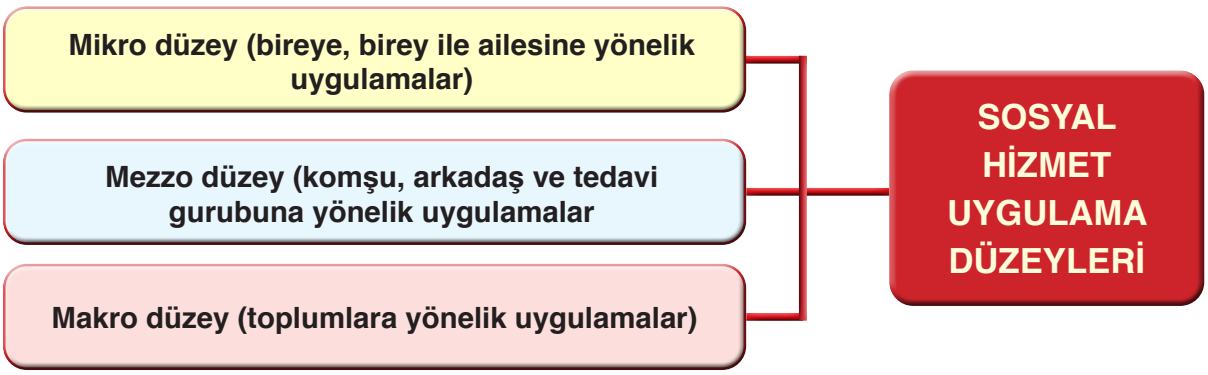
Türkiye'de sosyal hizmet uygulamalarıyla ilgili çalışmalar ve bu çalışmaları gerçekleştiren kurumlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlıdır. Sosyal hizmetlerde hedef kitle; korunma, yardım, bakım ve desteğe ihtiyaç duyan ayrıca psikososyal problemleriyle yalnız bırakılmaması gereken bireylerdir. Bu bireylere verilecek sosyal hizmet türleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Çocuk hizmetleri
- Gençlik hizmetleri
- Aile ve toplum hizmetleri
- Engelli ve yaşlı hizmetleri
- Bakıma muhtaç bireylere yönelik kurumsal bakım hizmetleri
- Tıbbi sosyal hizmetler
- Hukuk hizmetleri
- Sosyal yardım hizmetleri
- Şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler
- Afetlere yönelik hizmetler
- Göçmen, mülteci ve sığınmacılara yönelik hizmetler
- Madde bağımlılığını önlemeye ve madde bağımlısı olan bireylere yönelik hizmetler
- Suçlu ve suça yönelmiş bireylere verilen hizmetler
- Evsizlere verilen hizmetler
- Kadının statüsüyle ilgili hizmetler (Görsel 1.15)

Görsel 1.15: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların yaptığı resimlerden oluşturulan takvim

Sosyal hizmet türleri, Şema 1.2'de gösterilen üç temel düzeyde uygulanır.

Şema 1.2: Sosyal hizmetlerin temel uygulama düzeyleri

Örneğin sosyal hizmetler uzmanının, huzurevindeki yaşlı bir birey ve bireyin ailesiyle ilgili mesleki çalışmaları **mikro müdahale**dir (Görsel 1.16). Uzmanın yaşlı bireyin huzurevindeki arkadaşları, sosyal çevresi ve toplumla uyumuyla ilgili (hobiler geliştirme, boş zamanı değerlendirme, çevre gezileri vb.) mesleki çalışmaları **mezzo müdahale**dir (Görsel 1.17). Yaşlı bakımı, yaşlılığın getirdiği fiziksel ve psikolojik sorunlar, yaşlılara yaklaşım konularında toplumu bilinçlendirme, yaşlı bakımında toplumsal destek sistemlerinin önemi ve topluma düşen sorumluluklar konusunda topluma farkındalık kazandırma çalışmaları ise **makro müdahale**dir (Görsel 1.18).

Görsel 1.16: Yaşlı bireyle mikro düzey sosyal hizmet uygulamaları

Görsel 1.17: Mezzo düzey sosyal hizmet uygulamaları kapsamında boş zaman değerlendirme çalışmaları

Görsel 1.18: Makro düzey sosyal hizmet uygulamaları kapsamında bilinçlendirme konferansları

1.2. UYGULAMA FAALİYETİ

Sosyal Hizmet Türleriyle İlgili El Broşürü Hazırlama

Sosyal hizmet türleri hakkında edindiğiniz bilgileri gözden geçiriniz. Sosyal hizmet türleriyle ilgili bilgi toplayınız. Edindiğiniz bilgileri kullanarak katlanır bir el broşürü hazırlayınız.

El broşürünüzü hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Broşürü rahatlıkla katlamak için ön ve arka yüzeyi 100 mm, içe katlanan yüzeyi ise 97 mm olarak hazırlayınız.
- Dilediğiniz renk fon kâğıdı kullanınız.
- Sosyal hizmet türlerine broşürde maddeler hâlinde yer veriniz.
- Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştiriniz.
- Broşürün yaratıcı olmasına özen gösteriniz.
- Broşürde yer alacak yazıları el veya bilgisayarda yazabilirsiniz.
- Sayfa boyutlarını düşünerek okunabilir büyüklükte yazı puntosu seçiniz.
- Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Broşürü iki ders saati içinde tamamlayınız.
- Broşürleri sınıf panosunda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, Sosyal Hizmet Türleriyle İlgili El Broşürü Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

Görsel 1.19: Broşür örneği

SOSYAL HİZMET TÜRLERİYLE İLGİLİ EL BROŞÜRÜ HAZIRLAMA KONTROL LİSTESİ	
Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Öğretmenin Adı ve Soyadı:
Sınıfı:	Tarih:
Numarası:	İmza:

	ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1	Gerekli araç gereci eksiksiz hazırladı.		
2	El broşürü için uygun boyutta fon kâğıdı kullandı.		
3	Çocuk hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
4	Gençlik hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
5	Aile ve toplum hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
6	Engelli ve yaşlı hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
7	Bakıma muhtaç insanlara yönelik kurumsal bakım hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
8	Tıbbi sosyal hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
9	Hukuk hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
10	Sosyal yardım hizmetleri hakkında bilgilere yer verdi.		
11	Şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
12	Afetlere yönelik hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
13	Göçmen, mülteci ve sığınmacılara verilen hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
14	Madde bağımlılığını önlemeye ve madde bağımlısı olan bireylere yönelik hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
15	Suçlu ve suça yönelmiş bireylere verilen hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
16	Evsizlere verilen hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
17	Kadının statüsüyle ilgili hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
18	Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştirdi.		
19	Broşürün yaratıcı olmasına özen gösterdi.		
20	Uygun büyüklükte yazı puntosu seçti.		
21	Türkçeyi doğru kullandı.		
22	Temiz ve düzenli çalıştı.		
23	Çalışmasını verilen süre içinde tamamladı.		

Ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.

1.2.3. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanı

Çeşitli sosyal meslek grupları, sosyal hizmetler alanında görev yapar. Sosyal hizmetler uzmanı bu alanda hizmet veren ana meslek elemanıdır. Sosyal hizmetler uzmanı, farklı kaynaklarda sosyal çalışmacı olarak da adlandırılır. Sosyal hizmetler uzmanı; maddi, sosyal veya kültürel yönden sorun yaşayan birey, grup veya toplulukların sorunlarını analiz eden ve çözümünde onlara yardımcı olan kişidir (Görsel 1.20). Bir bireyin sosyal hizmet uzmanı olabilmesi için üniversitelerin "Sosyal Hizmetler Bölümü"nden mezun olması gerekir.

Görsel 1.20: Çocukla sosyal destek çalışması yapan sosyal hizmetler uzmanı

Sosyal hizmete ihtiyacı olan birey ve aileleriyle yüz yüze görüşmeler yapma, sosyal etkinlikler düzenleme, ilgili kurumlarla iş birliğinde olma ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmeler yapma konusunda sosyal hizmetler uzmanına yardım eden elemanlara **sosyal destek hizmetleri elemanı** denir (Görsel 1.21). Sosyal destek hizmetleri elemanı olmak için dört yıllık eğitim veren Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Lisesi ile Mesleki Açık Öğretim Lisesi Aile ve Tüketici Hizmetleri Alanı Sosyal Destek Hizmetleri Dalı'ndan mezun olmak gerekir.

Görsel 1.21: Sosyal destek hizmetleri elemanı ve yaşlı birey

Sosyal hizmet mesleği çalışmalarının üç temel ögesi vardır. Bunlar; bilgi, beceri ve değerlerdir. Sosyal destek hizmetleri elemanı, alanla ilgili bilgilerini becerileri eşliğinde ve toplumun değerleri doğrultusunda kullanmalıdır.

1.2.3.1. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının Yapmakla Yükümlü Olduğu Görevler

- Zararlı alışkanlıklardan korunmaya yönelik tedbirler almak
- Yaşlı, çocuk, genç ve engellilere yönelik sosyal hizmetler kapsamında el işi etkinlikleri, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikleri planlamak ve uygulamak
- Yaşlı, çocuk, genç ve engellilere yönelik bakım hizmetleri yürütmek
- Yaşlı, çocuk, genç ve engellilere yönelik kurumsal işlemleri takip etmek
- Dezavantajlı bireylerin kullanması gereken araç gereci onlara tanıtmak ve rehberlik etmek (Görsel 1.22)
- Üstlerle yazılı ve sözlü iletişimi yürütmek
- Temel düzey ilk yardım hizmetlerini bilmek ve uygulamak (Görsel 1.23)

Görsel 1.22: Gazi bireye protez kullanımında rehberlik eden sosyal destek hizmetleri elemanı

Görsel 1.23: İlk yardım uygulayan sosyal destek hizmetleri elemanı

- Birlikte görev yapılan sosyal hizmet uzmanlarına yardımcı olmak
- Kelime işlemci, elektronik tablolama ve sunu hazırlama programlarını kullanmak
- Yaşlı, çocuk, genç ve engellilerin beslenme özelliklerine göre yemek reçeteleri hazırlamak, uygulamak ve gerektiğinde beslenmelerine yardımcı olmak (Görsel 1.24)

Görsel 1.24: Engelli bireyin beslenmesine yardımcı olan sosyal destek hizmetleri elemanı

1.2.3.2. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanında Aranan Özellikler

- Olumlu kimlik duygusu ve öz farkındalığa sahip olmak
- Sosyal hizmetlerle ilgili mesleki bilgi (dezavantajlı grup, madde bağımlılığı, kriz müdahalesi vb.) ve becerilere sahip olmak, becerileri uygulayabilmek (görüşme teknikleri vb.)
- Mesleğin entelektüel ve duygusal gerekliliklerini karşılayabilmek
- Sosyal hizmetler bölümünün program, politika ve prosedürlerine hâkim olmak
- Mesleki etik kurallar ve toplumsal değerlere uygun davranabilmek
- Sosyal beceriler açısından gelişmiş olmak
- Sorumluluk alma, problem çözme ve görev bilinci yetkinliğine sahip olmak
- Etkili şekilde sözlü ve yazılı iletişim kurma, dinleme, kendini ifade edebilme ve güzel konuşma becerilerine sahip olmak
- Empati yeteneğine sahip olmak
- İletişim ve bilgi teknolojilerini (bilgisayar kullanımı, temel ofis prosedürleri vb.) aktif kullanabilmek
- Bireysel etkileşim ve grup etkileşiminde sosyokültürel farklılıkları göz önünde bulundurabilmek
- Bireylerin sorunlarını çözmede rehber olabilmek
- Değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilmek
- Farklı din, dil, ırk ve yaş gruplarına sosyal destek vermeye istekli olmak (Görsel 1.25)

Görsel 1.25: Yaşlı bireye teknoloji öğretimiyle ilgili sosyal çalışma

1.2.3.3. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının Çalışma Ortamları ve İş Bulma Olanakları

Sosyal destek hizmetleri elemanının çalışma ortamı; görev yaptığı kurum, birey ve grupların özellikleri, verilen sosyal destek ve aktivite programlarına göre farklılık gösterir. Sosyal destek hizmetleri elemanı; toplantı salonu, spor salonu, aktivite ve hobi odaları, büro gibi kapalı alanlar (Görsel 1.26) veya afet bölgeleri, gezi alanları, bahçe gibi açık alanlarda (Görsel 1.27) çalışabilir.

Görsel 1.26: Şiddet mağduru kadınlarla toplantı salonunda sosyal çalışma

Görsel 1.27: Yaşlı bireyle bahçede sosyal çalışma

Sosyal hizmetlerin hizmet sunduğu gruplar çok geniştir, dolayısıyla sosyal destek hizmetleri elemanının iş bulma olanağı da fazladır. Sosyal destek hizmetleri elemanı toplumsal ve kişisel hizmet veren tüm kurum ve kuruluşların ilgili bölümlerinde çalışabilir. Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Lisesi ile Mesleki Açık Öğretim Lisesi Aile ve Tüketici Hizmetleri Alanı Sosyal Destek Hizmetleri Dalı'ndan mezun olan kişilerin çalışabileceği kurumlar şu şekilde sıralanabilir:

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Birimleri
- Sağlık Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı
- Maliye Bakanlığı
- Millî Eğitim Bakanlığı
- Adalet Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Millî Savunma Bakanlığı ve Bağlı Birimleri
- Devlet Planlama Teşkilatı
- Sosyal Yardımlaşmayı Dayanışmayı Teşvik Fonu Genel Sekreterliği
- İl ve İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
- Çocuk Yuvaları
- Sevgi Evleri
- Çocuk Evleri
- Kreş ve Gündüz Bakımevleri (Görsel 1.28)
- Sokak Çocukları Merkezi

Görsel 1.28: Kreş ve gündüz bakımevinde görevli sosyal destek hizmetleri elemanı

- Çocuk Eğitim Evleri
- Yetiştirme Yurtları
- Huzurevleri
- Toplum Merkezleri
- Kadın Sığınma Evleri
- Rehabilitasyon Merkezleri
- Yaşlı Dayanışma Merkezleri
- Ergen Danışma Merkezleri
- Hastaneler
- Sağlık Ocakları
- Aile Planlaması ve Ana-Çocuk Sağlığı Merkezleri
- Mesleki Eğitim Merkezleri
- Kredi ve Yurtlar Kurumu
- Cezaevleri
- Çocuk Mahkemeleri
- Adli Tıp Kurumu
- Üniversiteler
- Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlıkları
- Yerel Yönetimler ve Bağlı Birimleri
- Kriz Merkezleri
- Sivil Toplum Örgütleri (STÖ), Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve Vakıflar
- Özel Sektör

1.3. ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: Proje Hazırlıyoruz

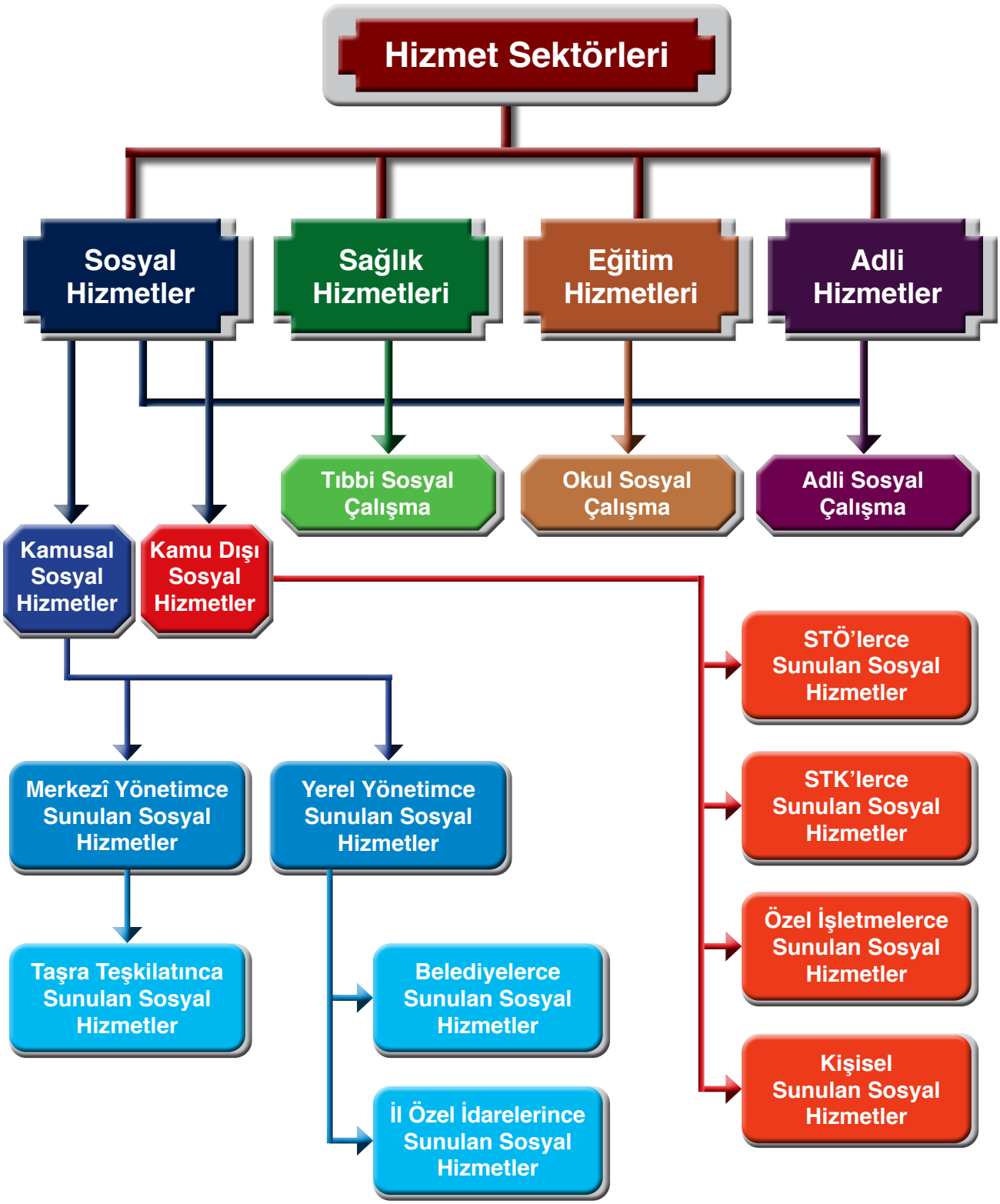
Araç Gereç: Kâğıt ve kalem

Uygulama

- Beş gruba ayrılınız.
- Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "Meslek Liseleri Ailelerle Buluşuyor" projesini inceleyiniz.
- Bu projeden yola çıkarak sosyal yardımlaşmaya ihtiyaç duyan bir grup (huzurevinde yaşayan yaşlı bireyler, hastanede yatan hasta çocuklar, yetersizliği olan bireyler vb.) belirleyiniz.
- Belirlediğiniz gruba yönelik yapılabilecek sosyal yardımları içeren bir proje hazırlayınız.
- Projenizi arkadaşlarınıza sununuz.

Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının İş Birliği İçinde Bulunduğu Sektörler

Sosyal hizmet alanında çalışanlar, birçok sektörün içinde çok önemli görevler üstlenir. Sosyal hizmet uzmanı ve sosyal destek hizmetleri elemanlarının istihdam edilebileceği alanlar Şema 1.3'te gösterilmiştir.

Şema 1.3: Sosyal hizmet elemanlarının istihdam edilebileceği sektörler

Hizmet türlerine göre meslek sektörleri; sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve adli hizmetler olarak dört ana başlıkta toplanabilir. Hizmet sektörleri, yönetim şekline göre kamu sektörü (genel-yerel) ve kamu dışı sektörler (sivil, özel ve kişisel) olarak gruplandırılabilir. Sosyal hizmetler de hizmet sektörü türü ve yönetim merciine göre kamu sektörü (genel-yerel) ve kamu dışı sektörler (sivil, özel ve kişisel) olarak gruplandırılabilir.

Sosyal hizmetler, merkezî bir teşkilat tarafından (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) bütünleşmiş bir şekilde sunulmaktadır. Farklı özel ihtiyaç gruplarına yönelik birçok türde sosyal hizmet faaliyeti, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının merkezî birimleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Kamusal Sosyal Hizmet

Devlet eliyle sunulan sosyal hizmetler, kamusal sosyal hizmetlerdir. Kamusal sosyal hizmetler, bütünleşmiş kurum ve kuruluşta doğrudan veya diğer kamu kurumlarının (Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı vb.) içinde sunulur. Kamusal sosyal hizmetlerin uygulanışı, yönetim biçimine göre merkezî ve yerel olarak ikiye ayrılır. Merkezî yönetim bağlamında sosyal hizmetleri en üst seviyede veren kamu kuruluşu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Yerel yönetim bağlamında sosyal hizmetler sunan kuruluş ise belediyeler ve il özel idareleridir.

Adli Sosyal Hizmet

Adli sektörde sunulan sosyal hizmetler, adli sosyal hizmetlerdir. Adalet Bakanlığı bünyesinde asli olarak adli hizmetler sunulmasının yanı sıra sosyal hizmetler de sunulabilir. Örneğin suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocuklar, şiddet mağduru kadınlar, boşanma sürecindeki çift vb. birey ve gruplara yönelik aile danışmanlığı ve psikososyal destek sunma, suça sürüklenen çocuklara yönelik bilirkişilik ve velayet bilirkişiliği hizmetleri verme, sosyal inceleme raporu düzenleme gibi çalışmalar adli sosyal hizmetler kapsamında yer alır (Görsel 1.29).

Görsel 1.29: Boşanma kararı almış çiftle aile danışmanlığı çalışması

Sağlık Hizmetleri

Hastaların ihtiyaçlarına uygun sağlık hizmeti, Sağlık Bakanlığı sorumluluğunda verilir. Sağlık sektöründe sosyal hizmetler "tıbbi sosyal çalışma" alanında sunulur. Tıbbi sosyal çalışma, sağlığın psikososyal boyutunu ele alır ve hastaların sosyal anlamda sağlığına kavuşmasını sağlar. Sağlık sektöründe sosyal destek veren elemanlar; hasta ve yakınlarının hastalıkla mücadele edebilmesi, haklarını öğrenmesi ve hastanın sosyoekonomik problemlerinin çözümüne yardım eder (Görsel 1.30).

Eğitsel Sosyal Hizmetler

Eğitimde sosyal hizmet verilmesine okul sosyal çalışması denir. Okul sosyal çalışması; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görülen, öğrenci, aile ve toplum etkileşiminden kaynaklanan devamsızlık, şiddet, başarısızlık gibi sorunların çözülmesinde etkin rol oynar. Okul sosyal çalışmacıları, eğitimcilere uygun öğretme ortamları ve öğrencilere uygun, verimli öğrenme ortamları oluşturur.

Görsel 1.30 Hastanede yatan çocukla sosyal çalışma

Kamu Dışı Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler, kamu dışı sistemlerle de sunulabilir. Sivil toplum örgütleri, bu örgütlere bağlı sivil toplum kuruluşları ve özel işletmeler (özel sosyal hizmet kuruluşları) aracılığıyla kamu dışı yapılanmalar olarak; hayırseverler ve gönüllüler aracılığıyla ise bireysel olarak sosyal hizmetler sunulabilir.

Sivil Sosyal Hizmetler

Sivil sosyal hizmetler; sivil toplum örgütleri ve bu örgütlere bağlı sivil toplum kuruluşları eliyle ücretsiz olarak sunulabilir. Sivil toplum örgütleri dernekler ve vakıflardır. Sivil toplum kuruluşları ise bu dernek ve vakıflara bağlı faaliyet gösteren sivil kuruluşlardır. Örneğin Lösev Vakfı bünyesinde bulunan Lösante Çocuk ve Yetişkin Hastanesi sivil toplum kuruluşu olarak hizmet verir.

Özel Sosyal Hizmetler

Belirli sosyal hizmet faaliyetleri, özel sektörde işletme yoluyla ücret karşılığında da sunulabilir. Örneğin özel kreş ve gündüz bakımevleri, özel çocuk kulüpleri ve özel aile danışma merkezleri sosyal hizmet kuruluşlarındandır.

Kişisel Sosyal Hizmetler

Gönüllü ve hayırsever bireylerin sunduğu sosyal hizmetler, kişisel sosyal hizmetlerdir. Gönüllü ve hayırsever bireyler; bir kamu kurum veya kuruluşu ile bir sivil toplum örgütü veya kuruluşu bünyesinde olmadan, bağımsız olarak sosyal hizmet sunan kişilerdir. Zekât, sadaka, askıda ekmek, ihtiyaç sahibi bireylere bağış gibi destekler kişisel sosyal hizmetlerdendir.

SIRA SİZDE

Dört gruba ayrılınız. Şema 1.3'te bulunan sosyal hizmet sektör türlerini gruplara paylaştırınız. Grubunuza verilen sektörle ilgili araştırma yapıp bir sunum hazırlayınız. Hazırladığınız çalışmayı sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarındaki boşluklara yazınız.

1. ( ) Sosyal yardımların ilk olarak sistemli şekilde düzenlenip uygulandığı ülke İngiltere'dir.

2. ( ) 1340'lı yıllarda İngiliz soyluları, hayatını sürdürmek için çalışmak zorunda olan herkesi "zavallı" olarak tanımlamıştır.

3. ( ) İlk sosyal hizmet okulu, Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da açılmıştır.

4. ( ) Türkler, İslamiyet'ten sonra kurumsallaşmış olarak yardımlaşma ve dayanışma çalışmaları yürüten vakıf teşkilatlanmasını başlatmıştır.

5. ( ) Bâcıyân-ı Rûm Teşkilatının kurulması Osmanlı loncaları etkisiyle gerçekleşmiştir.

6. ( ) Loncalar gayrimüslimleri bünyelerine dâhil etmezken Ahilik Teşkilatı yardım ve desteklerine bu grubu da kabul etmiştir.

7. ( ) Vakıflar devletin temsilcileri tarafından teftiş edilir.

8. ( ) Osmanlı Devleti'nin ilk hastanesi ve tıp okulu Anadolu'da Osmanlı Dönemi'nde kurulan Yıldırım Darüşşifasıdır.

9. ( ) Cumhuriyetin ilanıyla Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Bakanlığı sivil sağlık örgütlenmesinden sorumlu olmuştur.

10. ( ) Cumhuriyet Dönemi'nde 1961 Anayasası'nda sosyal hukuk devleti ifadesine yer verilmesiyle sosyal refah hizmetlerine verilen önem artmıştır.

11. ( ) Bir toplumda insanların gelir düzeyi, sağlık hizmetleri, istihdam gibi konularda içinde bulundukları hayat düzeyinden memnun olmasına sosyal refah denir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

12. ( ) Sosyal hizmetler uzmanının madde bağımlısı bireylerle boş zaman değerlendirme grup çalışması yapması, mikro düzey sosyal hizmet uygulamasıdır.

13. ( ) Sosyal hizmet uzmanı; maddi, sosyal veya kültürel konularda sorun yaşayan birey ya da toplulukların sorunlarını analiz ederek çözümünde onlara yardımcı olur.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz ve doğru cevabı işaretleyiniz.

14. Tarih içinde sosyal yaşama ilişkin kurumlar kurulması ve sosyal yasaların hazırlanması aşağıdaki hangi ülkede başlamıştır?

A) Almanya B) Fransa C) İngiltere
D) Rusya E) Türkiye

15. Selçuklular Dönemi'nde yapılan, yolcuların hayvanlarıyla birlikte üç gün kalma ve tarifeye göre yemek yeme hakkına sahip oldukları konaklama mekânlarına verilen ad aşağıdakilerin hangisidir?

A) Bedesten B) Kervansaray C) Lonca
D) Otel E) Vakıf

16. Hacı Bektaş Veli'nin tavsiyesiyle Ahi Evran tarafından 13. yüzyılda kurulan Esnaf Dayanışma Teşkilatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Esnaf Sandığı B) Bâcıyân-ı Rûm C) Esnaf Loncası
D) Yaran Odası E) Ahilik

17. Darüşşifalar aşağıdaki hangi alanda hizmet verir?

A) Sağlık ve barınma B) Eğitim C) Aşevi
D) Yetimlerin bakımı E) Maddi destek

18. Osmanlı Dönemi'nde kurulan Hilal-i Ahmerin günümüzdeki adı aşağıdakilerin hangisidir?

A) Vakıf B) Çocuk yuvası C) Düşkünler evi
D) Kızılay E) Yetiştirme yurdu

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

19. Aşağıdakilerden hangisi Türk toplumlarında örgütlü olmadan, inanç ve geleneklere dayanarak yürütülen sosyal yardımlardan değildir?

A) Adak karşılığı para verme B) Bağış yapma C) İmece usulü destek
D) Vakıf çalışmaları E) Zekât verme

20. Bireylerin eşitliği, onuru ve özgürlüğünün güvence altına alınmasını sağlayan haklara verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsan hakları B) Çocuk hakları C) Sosyal adalet
D) Sosyal refah E) Sosyal haklar

21. I. Sosyal Hizmetler
II. Eğitim Hizmetleri
III. Sağlık Hizmetleri
IV. Adli Hizmetler

Yukarıdaki hizmet sektörlerinden hangileri sosyal hizmet uzmanı ve sosyal destek hizmetleri elemanlarının istihdam edilebileceği alanlardır?

A) Yalnız I B) II ve III C) I, II ve IV
D) II, III ve IV E) I, II, III ve IV

22. Sivil toplum örgütleri, bu örgütlere bağlı sivil toplum kuruluşları ve özel işletmeler aracılığıyla sunulan sosyal hizmetler, sosyal hizmetler sektörünün aşağıdaki hangi türüyle ilgilidir?

A) Kamusal B) Kamu dışı C) Kişisel
D) Tıbbi E) Merkezî yönetim

23. I. Merkezî yönetimler
II. Taşra teşkilatı
III. Özel işletmeler
IV. Yerel yönetimler

Yukarıda erilen kurum ve kuruluşlardan hangilerinin sunduğu sosyal hizmetler kamusal sosyal hizmetlerdendir?

A) II ve III B) III ve IV C) I, II ve IV
D) II, III ve IV E) I, II, III ve IV

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

C) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını yazınız.

24. Sosyal hizmetlerin ortaya çıkmasına neden olan başlıca etmenler nelerdir?

25. Lonca nedir?

26. Sağlık sektöründe verilen sosyal hizmetlere ne ad verilir?

27. Sosyal hizmet uzmanları "Adli Hizmetler Alanı"nda görev almasaydı sizce ne gibi sorunlar yaşanırdı?

2. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL DAYANIŞMAYA YÖNELİK HİZMETLER

KONULAR

2.1. ÜLKEMİZDE VERİLEN HİZMET TÜRLERİ VE KURULUŞLARI
2.2. ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

TEMEL KAVRAMLAR

- Çocuk yuvası
- Dayanışma
- Kadın ve erkek konukevi
- Mahallî idareler
- Sosyal dayanışma
- Umut evleri
- Uluslararası sosyal hizmet kuruluşu

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Sosyal dayanışmanın tanımı ve önemi
- Ülkemizde verilen sosyal hizmet türleri ve kuruluşları
- Uluslararası sosyal hizmet kuruluşları

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Toplum içinde sosyal dayanışma olarak gördüğünüz uygulamalar nelerdir?
2. İnsanların sosyal dayanışma içinde bulunması bilincinin ve bu konudaki uygulamaların gelecek nesillerde de sürdürülebilmesi sizce nasıl gerçekleştirilebilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1. ÜLKEMİZDE VERİLEN SOSYAL HİZMET TÜRLERİ VE KURULUŞLARI

Geçici veya sürekli olarak yardıma ihtiyaç duyan birey ve ailelerine verilen hizmetlerin hepsi, sosyal hizmet kapsamına girmektedir. Ülkemizde ve diğer birçok ülkede bireylere bu desteği sunan sosyal hizmet kuruluşları bulunmaktadır.

2.1.1. Sosyal Dayanışmanın Tanımı ve Önemi

Bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve çıkar birliğiyle birbirlerine bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarına **dayanışma** denir (Görsel 2.1). Toplumun kurum ve kuruluşlarıyla ortak değerlerde birleşmesi, birlikte hareket etmesi ve yardımlaşmasına ise **sosyal dayanışma** denir (Görsel 2.2).

Sosyal bir varlık olan insan; toplum içinde psikolojik, sosyolojik ve ekonomik olarak yaşamaya ihtiyaç duyar. İnsanların hayatta kalma, çoğalma, güvenliği ve geçimini sağlama, duygu ve düşüncelerini paylaşma, daha iyi koşullarda yaşamını sürdürebilme gibi gereksinimlerini karşılayabilmesi için diğer insanların ilgi ve desteğine ihtiyacı vardır. Bu durum toplumsal yaşamı zorunlu kılar.

Görsel 2.1: Yaşlı komşusuna yardım eden birey

Görsel 2.2: Sosyal dayanışma

2.1. ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: Toplumda Sosyal Dayanışma

Araç Gereç: Kalem, kâğıt ve 6 Şubat 2023 depremiyle ilgili görseller

Uygulama

- Beş gruba ayrılınız.
- Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan ve 11 ili etkileyen deprem olayını grup arkadaşlarınızla inceleyiniz.
- Deprem sonrasında yaşanan sosyal dayanışma örneklerini araştırınız.
- Edindiğiniz tüm bilgi ve görselleri kullanarak bir sunum hazırlayınız.
- Sunumunuzu grup arkadaşlarınızla sınıfta sununuz.

Görsel 2.3: Deprem sonrası farklı belediyelerin desteğiyle yardım için temin edilen iş makineleri

2.1.2. Ülkemizde Sosyal Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye'de sosyal hizmet kuruluşları; kamu kurumlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum örgütlerine bağlı olarak veya özel sektör eliyle kurulur. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu hükümleri çerçevesinde çalışmalarını sürdürür.

2.1.2.1. Sosyal Hizmet Veren Kamu Kurum ve Kuruluşları

Sosyal hizmet uygulamalarının gerçekleştirildiği kamu kurum ve kuruluşları şunlardır:

a) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

b) Sağlık Bakanlığı

c) İçişleri Bakanlığı

ç) Adalet Bakanlığı

d) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

e) Millî Eğitim Bakanlığı

f) Hazine ve Maliye Bakanlığı

g) Gençlik ve Spor Bakanlığı

a) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler Türkiye'de ilk kez 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında bütünleştirilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının günümüzdeki adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının misyonu; birey, aile ve toplumsal değerlerin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirip bunları uygulamaktır. Bakanlığın bünyesinde sosyal hizmet çalışmalarını gerçekleştiren genel müdürlükler ve onlara bağlı olarak sosyal hizmet çalışmaları gerçekleştirilen birimler aşağıda verilmiştir. Birimlerin tanımları 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'ndan alınmıştır.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevi; Bakanlığın aile ve topluma yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet çalışmalarını yürütmek ve koordine etmektir. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü; aile eğitimi ve danışmanlık hizmetleri, göç, afet ve acil durumlarda psikososyal destek, dezavantajlı gruplar ve bağımlı bireyler için sosyal uyum, sosyal destek hizmetleri, Aile Eğitim Programları (AEP) ile aile ve boşanma süreci danışmanlığı gibi çalışmalar yürütür. Ayrıca sosyal dayanışma merkezleri (SODAM) ile Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı yerlerde toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya; psikososyal, sosyokültürel, mesleki, sanatsal ve kişisel gelişimlerini desteklemeye yönelik çalışmalar yürütür.

Aile Danışma Merkezleri

Aile ve toplumun gelişmesi için bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hâle gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici (iyileştirici) çalışmalar yürüten, gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Görsel 2.4). Bu merkezler gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle iş birliği içerisinde çalışır.

Aile danışma merkezleri; gerçek bireyler ve özel hukuk tüzel bireyleri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak açılabilir. Sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, tıp, hemşirelik ve çocuk gelişimi alanlarından birinin en az dört yıllık lisans programlarından mezun olup, dört yüz elli saatlik aile danışmanlığı alanında bir eğitim programını başarıyla tamamlayarak sertifika alan kişiler aile danışmanı olarak çalışabilir. Bu alanlarda lisans programını tamamladıktan sonra aile danışmanlığı alanında yüksek lisans veya doktora eğitimini tamamlamış olanlar da aile danışmanı olarak çalışabilir.

Görsel 2.4: Aile danışma merkezinde görüşme

Sosyal Hizmet Merkezi

İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesi ve takibinin gerçekleştirilmesi için hizmet veren, gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar; çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireyler ve bu bireylerin ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetlerle rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verir. Gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerle iş birliği içinde çalışır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü; çocuğun yüksek yararını gözeterek aile yanında destek, çocuk evi, çocuk yuvaları, kreş ve gündüz bakımevi, evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri, çocuk hakları izleme ve değerlendirme, sosyal rehabilitasyon, rehberlik ve toplumsal destek hizmetleri, koruyucu ve önleyici hizmetler gibi çalışmaları yürütür.

Çocuk Yuvaları

Korunmaya ihtiyacı olan 0-12 yaş arası çocuklar ile 12 yaşını dolduran ve yuvada kalması gereken bazı kız çocuklarının bedensel, eğitsel ve psikososyal gelişimini, sağlıklı bir kişilik yapısı veya iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamakla yükümlü olan, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk yuvaları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürütür.

Yetiştirme Yurtları

Korunmaya ihtiyacı olan 13-18 yaş arası çocukları korumak, çocuklara bakmak, çocukların bir iş veya meslek sahibi olmaları ve topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerini sağlamakla yükümlü ve görevli olan, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürütür. Ebeveyni olmayan, ailesi tarafından ihmal veya istismar edilen çocuklar ile çocuğuna bakamayacak durumda olan ve başvurusu değerlendirilip kabul edilen ailelerin çocukları devlet eliyle yetiştirme yurtlarına yerleştirilir.

Kreş ve Gündüz Bakımevleri

6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını yapmak, bedensel ve ruhsal sağlığını korumak, geliştirmek, çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan, yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürütür.

Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri

Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan bireylere hizmet veren, mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimleridir.

Çocuk Evleri

Korunmaya muhtaç olan 0-18 yaş arası çocukların yatılı olarak kaldığı, aile ortamı şeklinde düzenlenmiş, az sayıda personelle sürekli hizmet veren evlerdir (Görsel 2.5). Bu evlerde kalan korunmaya muhtaç çocuklara Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korunma veya tedbir kararı verilir.

Çocuk Evleri Sitesi

Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarını sağlayan ve aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluştur.

Görsel 2.5: Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş çocuk evi

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)

Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ve harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezlerdir.

Çocuk Destek Merkezleri

Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen ve psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilen çocukların bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süreyle bakım ve korunmalarının sağlandığı, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk destek merkezleri; desteğe ihtiyaç duyan çocukları yaş grupları (11-14 ve 15-18 yaş) ve cinsiyetlerine göre gruplandırır. Çocuklara mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi alanlarda hizmet verir. Bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmalar da yürütür.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü maddi destek ağırlıklı çalışmalar yürütür. Bu çalışmalar şunlardır:

- Aile destek programı
- 2022 sayılı Kanun kapsamındaki engelli ve yaşlı aylıkları
- 3294 sayılı Kanun kapsamındaki sosyal yardımlar
- Doğum ve çoklu doğum yardımı
- Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardımlar
- Genel sağlık sigortası
- Genel sağlık sigortası (GSS) katılım payı ödemeleri
- İstihdam yardımları
- Kronik hastalara yönelik elektrik desteği
- Muhtaç asker ailesi yardımı
- Muhtaç asker çocuğu yardımı
- Öksüz yetim yardımı
- Şartlı eğitim yardımı (ŞEY) ve şartlı sağlık yardımı (ŞSY)
- Tüberküloz ve kızamık [SSPE (subakut sklerozan panensefalit)] hastalarına yönelik yardım
- Elektrik tüketim desteği

Genel müdürlüğün yürüttüğü projelerle açılan Aile Destek Merkezleri (ADEM) ile kadınların psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimleri ile toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya yönelik faaliyetler düzenlenmektedir (Görsel 2.6).

Görsel 2.6: Kahramanmaraş İl Müdürlüğüne bağlı ADEM

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri; yaşlılar ve yetersizliği olan bireylerin ayrımcılığa uğramadan, insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmaları için ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmektir. Ayrıca yetersizliği olan bireyler ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamaktır. Genel müdürlüğün bünyesine bağlı olarak yetersizliği olan bireylere yönelik hizmet veren kurumlar şunlardır:

- Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri
- Evde Bakıma Destek Hizmeti
- Umut Evleri
- Aktif Yaşam Merkezleri

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamayan bireylerin fonksiyon kayıplarını gidermek ve bireylere toplum içinde kendi kendine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürütür (Görsel 2.7).

Evde Bakıma Destek Hizmeti

Engelli bireylere bakıcı personel tarafından meslek elemanlarının önerileri doğrultusunda bakım hizmeti verilmesi ve engelli birey ile ailesine psikososyal destek hizmetleri sunulmasıdır.

Görsel 2.7: Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde fiziksel rehabilitasyon uygulaması

Umut Evleri

Engelli bireylerin bir apartman dairesi veya müstakil bir evde küçük gruplar hâlinde ve komşuluk ilişkileri içinde yaşamasına ve bu yolla sosyal hayata katılmasına imkân sağlayan, yatılı ev tipi sosyal hizmet birimleridir. Sosyal hizmet birimi olarak da tanımlanan bu evlerde mesleki personelin gözetiminde ve bakım elemanının refakatinde 4-6 engelli bireyin bakımı gerçekleştirilir. Kurum bakımına ihtiyacı olan engelli bireyler, umut evlerinden yararlanabilir.

Yaşlı bireylere yönelik verilen hizmetler şunlardır:

- Aktif yaşam merkezleri
- Aktif yaşam merkezleri
- Huzurevleri ve yaşlı bakım merkezleri (Görsel 2.8)

Görsel 2.8: Huzurevinde sosyal destek hizmeti

Aktif Yaşam Merkezleri

Yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesin artırmak ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlamak amacıyla bu bireyler ve ailelerine rehberlik yapıp, destek hizmeti vererek evde gündüz bakım hizmeti sunan, gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlardır (Görsel 2.9).

Görsel 2.9: Evde gündüz bakım hizmeti

Huzurevleri, Yaşı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

İhtiyacı olan 60 yaş ve üzerindeki bireylerin huzurlu bir ortamda korunması, bakılması, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmekle görevlidir. Genel Müdürlüğün şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan bireyler için 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirdiği sosyal hizmetler şu şekilde sıralanabilir:

- Korunma ihtiyacı olan kadının kendisi ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara bulunduğu yer veya başka bir yerde uygun barınma imkânı sağlanması
- Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlarla ilgili hakkı saklı kalmak üzere geçici süreyle maddi yardım yapılması
- Psikolojik, hukuki, sosyal ve mesleki yönden rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi
- Bireyin hayati tehlikesinin bulunması hâlinde talep etmesi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması

- Gerekli olması durumunda korunmaya alınan kişinin çocukları varsa on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinden karşılanarak kreş imkânının sağlanması (Bu imkân korunmaya alınan kişinin çalışma yaşamına katılımını desteklemek amacıyla dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süreyle sınırlı gerçekleştirilir.)

Kadın veya Erkek Konukevleri

Fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Konukevleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü veya yerel yönetimler tarafından açılabilir (Görsel 2.10).

Görsel 2.10: Pasinler Kadın Konukevi

Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü

1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünün belirlenen görevleri doğrultusunda gerçekleştirdiği sosyal hizmetlerden bazıları şunlardır:

- Şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi
- Gaziler, aileleri ve şehit ailelerinin yaşamış oldukları travmayla başa çıkmaları konusunda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulması
- Bakıma ihtiyacı olan malula maaşının yanı sıra asgari ücretin net tutarının iki katı kadar aylık ödeme yapılması
- Şehit yakını ve gazilerin diş tedavileri, yol giderleri, ortez-protez vb. giderlerinin karşılanması
- Gaziler ve şehit ailelerine ikamet ettikleri konutlarda elektrik ve su ücreti indirimi sağlanması
- Yüksek öğrenime devam eden şehit ve gazi çocuklarının eğitiminde yüksek öğrenim katkı payı ve öğrenim ücreti alınmayarak desteklenmesi
- Şehit ve gazi çocuklarının öğrenim masraflarının karşılanması
- Şehit yakınları, gazi, gazi yakınlarının istihdam edilmesi ve hayata uyumlarının sağlanması
- Gazilerin ve refakatindeki aile üyelerinin; müsabaka yerleri, müze ve ören yerleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevleri ve devlet tiyatrolarından ücretsiz yararlanma gibi sosyal haklardan faydalanmalarının sağlanması
- Şehit ailelerinin araç alımında özel tüketim vergisinden (ÖTV) muaf tutulması
- Terörle mücadele kapsamında şehit veya gazi olan kamu görevlilerinin hak sahiplerine on yıl süreyle kira yardımı ödenmesi
- Şehit yakınları ve gazilerin sosyal ve kültürel bakımdan desteklenmesinin önemi konusunda toplumsal duyarlılığı güçlendirici faaliyetlerin yürütülmesi
- Gazilerin toplumsal hayata uyumu yönünde çalışmalar yapılması
- Şehitlik veya yaralanma haberinin alınmasından itibaren şehit yakını ve gazi aileleriyle iletişime geçilmesi ve gerekli bilgilendirmelerin yapılması, onların sorunlarının dinlenmesi ve çözüm önerileri geliştirilmesi
- Şehit yakınları ve gazilere yönelik yapılan faaliyetlere ilişkin dönemlik istatistiki veriler hazırlanması ve verilerin ilgili birimlere sunulması
- Şehit ve gazilerle ilgili veri tabanının oluşturulması ve bilgilerin güncelliğinin sağlanması
- Sosyal amaçlı projeler geliştirilmesi ve uygulanması

b) Sağlık Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Sağlık Bakanlığının sosyal hizmet uzmanlarıyla yürüttüğü sosyal hizmet çalışmaları şunlardır:

- Hastanelerin bünyesinde bulunan Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler biriminde hastaların ve ailelerinin hastalıkla ilgili sosyal ve psikolojik problemlerini çözmeye yönelik çalışmalar
- Tam teşekküllü hastanelerde kurulan alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezleri [AMATEM (Görsel 2.11)] ile Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerinde (ÇEMATEM) madde bağımlılarının tedavi ve rehabilitasyonu

Görsel 2.11: Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniği

- Bağımlı hastalar için rehabilitasyon modeli (BAHAR) kapsamında yürütülen çalışmalar
- Sağlık harcamalarını ödeme gücü olmayan vatandaşların tedavi giderlerinin devlet tarafından karşılanması amacıyla yeşil kart uygulamasının gerçekleştirilmesi
- Toplum sağlığı merkezlerinde koruyucu, önleyici ve iyileştirici çalışmalar yürütülmesi
- Gazilerin sağlık ve rehabilitasyon ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılması gibi sosyal hizmet uygulamaları (Görsel 2.12)

Görsel 2.12: Gazi bireyin fiziksel rehabilitasyon çalışması

c) İçişleri Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

İçişleri Bakanlığına bağlı olarak sosyal hizmet çalışmalarının yürütüldüğü kurumlar şunlardır:

İllerde Vali ve İlçelerde Kaymakamın Yönetiminde Çalışmalarını Gerçekleştiren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Merkezî idarede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne bağlı olan bu vakıf, taşra yapılanmasında mülki idare amirleri yönetiminde çalışmalarını yürütür.

Emniyet Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Birimi ve Çocuk Şube Müdürlükleri

Denetimli Serbestlik Birimi ile suç ve suçluların topluma adaptasyonunu sağlamaya yönelik sosyal hizmet uygulaması gerçekleştirir. Çocuk Koruma Kanunu kapsamında suça sürüklenen veya korunma ihtiyacında olan çocuklarla ilgili çalışmalar yapan, haklarında tedbir kararlarının alınması için çalışmalar yürütür.

TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde görev yapan bir kurumdur. Bu kurum uyuşturucu verilerinin izlenip raporlanması konusunda mevcut yapının güçlendirilmesi ve uluslararası standartlarda uyuşturucu verilerinin toplanması amacıyla projeler yürütür (Görsel 2.13).

Görsel 2.13: TUBİM logosu

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)

Afet ve acil durumlar öncesi hazırlık, zarar azaltma, afet sırasında yapılacak müdahale ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının yönetim ve koordinasyonunu gerçekleştiren bir kurumdur (Görsel 2.14). AFAD bir sivil toplum kuruluşu olmasının yanı sıra çalışmalarını İçişleri Bakanlığına bağlı olarak yürütür. AFAD afet ve acil durumlara ilişkin konularda tek yetkili kurumdur. Kurum afet ve acil durumun niteliği ve büyüklüğüne göre Genelkurmay, Dışişleri, Sağlık, Tarım ve Orman Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmalarını yürütür.

Görsel 2.14: Deprem sonrası sivil toplum kuruluşları ve AFAD çadırları

ç) Adalet Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Adalet Bakanlığına bağlı olarak sosyal hizmet çalışmalarının yürütüldüğü kurumlar şunlardır:

Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü

Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görevli sosyal hizmet uzmanları; çocuk, genç, kadın, yetişkin hükümlü ve tutuklularla psikososyal servis alanında çalışmalar yürütür.

Çocuk Mahkemeleri

Çocuk mahkemeleri bünyesinde görevli sosyal hizmet uzmanları, suça sürüklenen çocuklarla ilgili sosyal inceleme raporları (SİR) hazırlar. **SİR**; çocuğun gelişimsel özellikleri, başta ailesi olmak üzere içinde yaşadığı çevresel (akran grubu, okul, iş, mahalle, boş zaman olanakları gibi) koşullar, suçuna ilişkin bilgiler ve toplumla bütünleşmesi için nasıl bir müdahalenin yapılması gerektiğini öngören bir belgedir.

Aile Mahkemeleri

Aile mahkemeleri bünyesinde görevli sosyal hizmet uzmanları, boşanma nedeniyle başvuran ailelerle ilgili bilirkişilik görevini üstlenir. Boşanma, velayet kararı gibi konuları içeren davalarda hâkim; bilirkişi olarak görevlendirilen sosyal hizmet uzmanından mahkemeye konu olan olayı, aile bireylerinin yaklaşımını incelemesini ve değerlendirmesini isteyebilir (Görsel 2.15).

Görsel 2.15: Aile mahkemesinde sosyal hizmet uzmanı

d) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak sosyal hizmet çalışmalarının yürütüldüğü kurumlar şunlardır:

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

SGK; sigortalı olarak çalışan bireylerle ilgili işlemler, emeklilik, sağlık hizmetlerinden yararlanılması, işsiz kalınan dönemde işsizlik sigortası sağlanması, engelli bireylere ve vefat eden sigortalı bireylerin ailelerine aylık bağlanması, şehit ve gazilerin çocuklarına her ay eğitim ve öğretim yardımı yapılması gibi çalışmaları yürütür.

İŞKUR

Türkiye İş Kurumu; istihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak, işsizlik sigortası hizmetleri sunmak gibi çalışmaları yürütür.

e) Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Millî Eğitim Bakanlığı; öğrencilere eğitim materyali, barınma, taşıma ve yemek yardımı, ortaöğrenim öğrenci yurdu, ücretsiz ders kitabı, anasınıfı öğrencilerine ücretsiz kahvaltı ve yemek dağıtımı (Görsel 2.16), engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması gibi sosyal yardım çalışmaları yürütür.

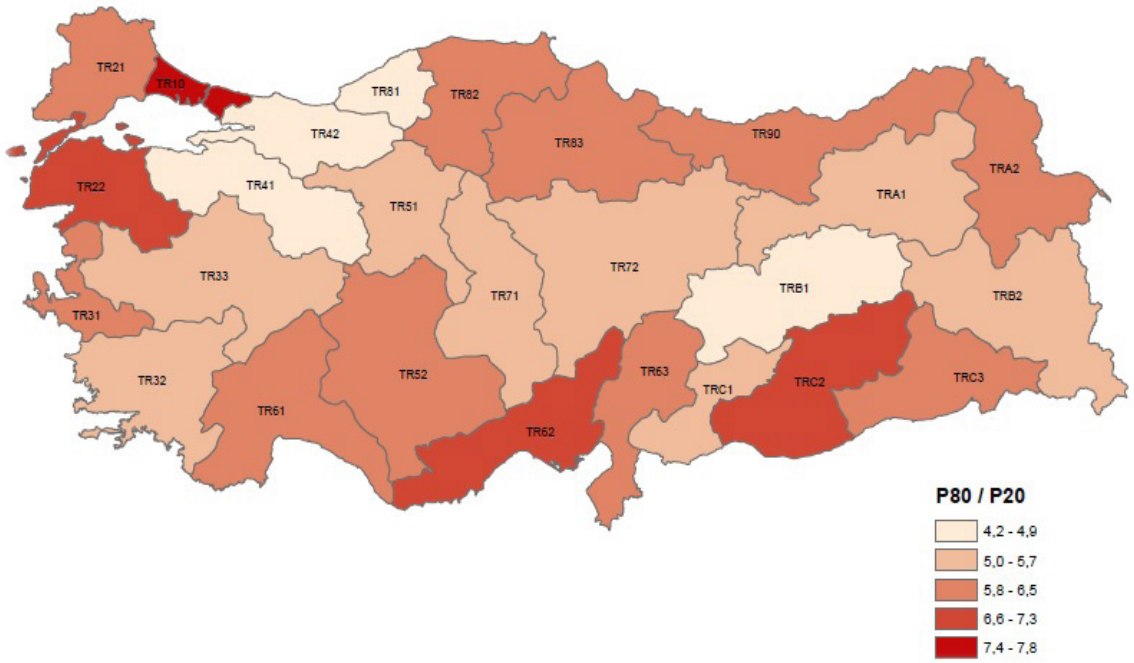

Görsel 2.16: Anasınıfı öğrencilerine ücretsiz yemek hazırlama ve dağıtım kılavuzu kapağı

f) Hazine ve Maliye Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Hazine ve Maliye Bakanlığı; kamu harcamalarının etkin, etkili, ekonomik ve verimli gerçekleşmesini sağlamak amacıyla gerekli standartları tespit eder ve sınırlamalar koyar. Bu hususlarda tüm kamu kurum ve kuruluşları için uyulması zorunlu düzenlemeleri yapar ve tedbirleri alır. Bakanlığın yürüttüğü sosyal hizmet çalışmalarından bazıları şunlardır:

- Cumhurbaşkanınca görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakana bağlı ve T.C. Merkez Bankası nezdinde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan yardımlar yapılması
- Terörden zarar gören, can ve mal kaybına uğrayan vatandaşlara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan öncelikli yardım yapılması
- İlk ve ortaöğrenim çağındaki şehit çocuklarının öğrenim masraflarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan karşılanması
- Şehit aileleri ile gazi ve ailelerine maaş bağlanması
- Terör eylemlerinden yaralananların tedavilerinin devlet tarafından karşılanması
- Yurt veya pansiyon yapılması amacıyla kamu taşınmazlarının belediye veya vakıflara tahsis edilmesi
- Memurlara giyecek yardımı yapılması
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yürütülen bazı sosyal destek hizmetlerinin fonlanması
- Bünyesinde görevli sosyal hizmet uzmanlarıyla Türkiye sosyal doku haritalarını çıkaran, bu sayede ülkenin sosyal hizmet plan ve programlarının oluşturulmasına katkıda bulunan Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığınca çalışmaların yapılması (Görsel 2.17)

Görsel 2.17: 2019 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları TUİK verileri

g) Gençlik ve Spor Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak yürütülen sosyal hizmet çalışmalarından bazıları şunlardır:

Gençlik Projeleri Destek Programı

Programın amacı; gençler için daha iyi hayat şartları ve yeni fırsatlar sağlamak, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimlerini desteklemek, potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak ve hayatın

her alanına etkin katılımlarını artırmak amacıyla yürütülen projeleri desteklemektir.

Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü Çalışmaları

Bu kurumun yürüttüğü sosyal hizmet çalışmalarından bazıları şunlardır:

- Yükseköğrenim öğrencilerine kredi, burs, barınma ve beslenme hizmetleri, sosyal, kültürel, sportif faaliyetler ve gönüllü gençlerle sosyal yardımlar sunulması (Görsel 2.18)

Görsel 2.18: Ankara Tahsin Banguoğlu Öğrenci Yurdundan bazı bölümler

- "Türkiye'de Depremden Etkilenen Bölgelerde Psikososyal Destek Projesi" kapsamında seçilen ve depremden etkilenen illerden biri olan Malatya'da psikolojik ilk yardım ve çocuklar için psikolojik ilk yardım eğitimi çalışmalarının yapılması
- Gönüllü gençlerin bağışladığı oyuncakların "şifa oyuncakları" çalışmasıyla hastanede yatan çocuklara ulaştırılması
- Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü veya muhtarlıklarla iletişime geçilerek yalnız yaşayan yaşlıların tespit edilmesi ve düzenli olarak ziyaret edilerek (market alışverişi vb.) ihtiyaçlarının gönüllülerce karşılanması
- Bakanlığa bağlı gençlik merkezlerinde kan bağışı, konteyner kentlerdeki depremzede çocuklarla ve engelli merkezlerindeki bireylerle etkinlik çalışmaları, ihtiyacı olan bireylere kıyafet yardımı gibi faaliyetlerin yürütülmesi

2.1.2.2. Üniversiteler Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Üniversiteler; öğrencileri ve çalışanlarına verdiği sosyal hizmet desteklerini Yükseköğretim Kurumları, Medikososyal, Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde sunmaktadır.

Üniversiteler tarafından öğrencileri ve çalışanlarına verilen sosyal hizmetler şunlardır:

- Öğrencilerin barınma, beslenme, burs, kredi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli hizmetlerin sağlaması
- Okuma salonları açarak öğrencilerin ilgi alanlarına göre bilgi edinmesi ve boş zamanlarını verimli şekilde değerlendirmesinin sağlanması
- Yarıyıl ve yaz tatilleri için dinlenme tesisleri veya kamp yerleri kurulması ve öğrenciler ile çalışanların bu tesislerden faydalanmasının sağlanması
- Öğrenciler ve çalışanların ulaşım ihtiyaçlarının giderilmesi veya bu konuda faaliyet gösteren kuruluşlarla anlaşılarak hizmetin en iyi şekilde yürütülmesinin sağlanması
- Üniversitelerde çalışanların okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarının çalışma saatleri içinde bakımları ve eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla kreş, yuva ve benzeri birimlerin kurulması
- Üniversite personeli ile bunların bakmakla yükümlü olduğu bireyler ve yasalarla belirlenmiş koşulları taşıyan öğrencilerin sağlık sorunlarının çözülmesi (Görsel 2.19).

Görsel 2.19: İstanbul Üniversitesi Medikososyal sağlık hizmeti

2.1.2.3. Mahallî İdareler Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Anayasa'nın 127. maddesine göre il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen, karar organları kanunda gösterilen ve seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel bireylere **mahallî idareler** denir. Mahallî idarelerin yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlıdır. Yerel yönetimler olarak da ifade edilen mahallî idarelerin üç türü vardır. Bunlar; il özel idaresi, belediye (büyükşehir, il, ilçe, belde belediyeleri) ve köydür. Sosyal hizmetler ve yardımlar mahallî idarelerin yerine getirmesi gereken görevlerdendir. Bu kapsamda her mahallî idarenin yetkisi çerçevesinde yürüttüğü sosyal hizmet çalışmalarından bazıları şunlardır:

İl Özel İdaresi Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

İçişleri Bakanlığına bağlı il özel idaresinin yönetimini oluşturan organlar; il genel meclisi, il encümeni ve validir. İl özel idareleri görevlerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na göre gerçekleştirmektedir. İl özel idarelerinin sosyal yardım ve destek olarak gerçekleştirdiği çalışmalar şunlardır:

- İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında kurduğu birliklere yardımlar yapılması
- Muhtaç durumdaki vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunulması
- Yoksullara mikro kredi verilmesi

- Yaşlı, kadın, çocuk, engelli, yoksul ve düşkün vatandaşlara yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımın sağlanması
- Sosyal yardım hizmetleri başta olmak üzere tüm hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü bireylerin katılımına yönelik programlar uygulanması
- Sokakta yaşayan vatandaşlara barınma imkânı sağlanması
- Çocuklar için çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları yapılması ve hizmete sunulması. İlk ve orta öğretim kurumlarına arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetlerin sunulması
- Hasta ve hasta yakınlarına ücretsiz konaklama hizmetleri verilmesi
- İl sınırları içi ve dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda bu bölgelere gerekli yardım ve destek hizmetleri verilmesi
- İl veya ilçelerde ekonomik yönden ihtiyaç sahibi olan birey ve ailelere valilik veya kaymakamlıklara bağlı olarak faaliyet gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından sosyal yardım ve ekonomik destek sağlanması

Mahallî idareler bu çalışmaların yanı sıra İçişleri Bakanlığınca faaliyete geçirilen "Açık Kapı Projesi"nin uygulanmasında da görev almaktadır. Bu proje; vatandaşla en üst düzeyde iletişimin kurulması, taleplerin etkin ve hızlı bir şekilde alınarak takip edilmesi ve kamu hizmetlerinin sunulmasında memnuniyeti ve devletle vatandaş arasındaki karşılıklı iletişim ve güveni artırmak amacıyla faaliyete geçirilen bir projedir. 81 ilin valiliği ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerindeki toplamda 48 merkez ilçe kaymakamlığında "Açık Kapı Birimi" oluşturulmuştur. Yüz yüze, web sitesi veya mobil uygulama üzerinden bu birimlere başvurular yapılabilmektedir (Görsel 2.20).

Görsel 2.20: Iğdır Valiliği Açık Kapı Birimine yüz yüze başvuru

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan aile ve bireylere sosyal yardım ve ekonomik destek sağlar. Sosyal inceleme sonucunda maddi durumunun kötü olduğunu saptadığı ailelere para, barınma, giyecek, yakacak, kırtasiye, doğal afet yardımları, gıda, eğitim vb. alanlarda destekler sunar.

Belediyeler Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Belediyelerin görev alanına giren hizmetler zamanla çeşitlenmiş ve halkın ihtiyaçları doğrultusunda sosyal boyutlu hizmetler çoğalmıştır. Belediyeler, sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde mahallî düzeyde etkin görev alan kuruluşlar hâline gelmiştir. Sosyal hizmet ve yardımlarda bulunmanın belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında olduğu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilmiştir. Belediyelerin yapabileceği hizmetler; belediyenin büyüklüğü, mali gücü, mahallî alanının nüfusu ve niteliğiyle yakından ilişkili olsa da ülkemizde belediyelerce yürütülen sosyal destek ve yardımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Kimsesizler, evsizler ve sokak çocuklarının barınma ihtiyaçlarının karşılanması
- Şiddet ve istismara uğrayan kadın ve çocuklar için koruma evlerinin açılması
- Çocuk yuvaları ve kreşler yapılması, yaşlılara huzurevleri tesis edilmesi
- Hastanelerin bulunduğu bölgede hasta yakınları için misafirhanelerin oluşturulması
- İhtiyaç sahibi bireylere yönelik aşevleri ve imarethanelerin kurulması
- Sağlık, spor ve kültürel aktiviteler için tesislerin yapılması
- Dar gelirli ailelerin çocuklarının eğitimine destek amaçlı çalışmaların gerçekleştirilmesi
- Yerel halka meslek ve beceriler kazandırma çalışmalarının düzenlenmesi
- Maddi imkânı yeterli olmayan ailelere ayni ve nakdi yardım yapılması
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikalarının kurulması
- Yaşlı, muhtaç ve kimsesizler ile özel gereksinimli bireylere vücut bakımı, ev temizliği, alışveriş gibi işlerde yardım etmek üzere birimler oluşturulması

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; yetim, öksüz, engelli ve şehit çocuğu olan öğrencilere eğitim desteği vermektedir. Bu desteğinin adı "SEN OKU DİYE" eğitim desteğidir.

Adıyaman Belediyesi de Adıyaman Çalışma ve İş Kurumu Müdürlüğü ve Adıyaman Üniversitesi iş birliğiyle istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması ve nitelikli iş gücü oluşturulması amacıyla mesleki eğitimler düzenlemektedir.

SIRA SİZDE

Okulunuzun bulunduğu bölgeden sorumlu belediyenin gerçekleştirdiği sosyal yardım ve destek çalışmalarını öğrenmek için kurum ziyareti planlayınız. Ziyaretinizi şu hususlar doğrultusunda gerçekleştiriniz:

- Belediyenin sosyal hizmetler birimiyle iletişime geçip randevu alınız.
- Yapacağınız görüşmede edinmek istediğiniz bilgiler hakkındaki soruları not alarak bir form oluşturunuz. Fotoğraf çekimi görevini yapacak iki arkadaşınızı belirleyiniz.
- Görüşmeyi nezaket ve görgü kurallarına dikkat ederek gerçekleştiriniz. Ziyaret ettiğiniz birimin fotoğrafını çekmek için izin isteyiniz.
- Belediyenin verdiği hizmetleri tanıtan el broşürü, dergi vb. dokümanları isteyiniz.
- Edindiğiniz tüm bilgi ve belgeleri kullanarak bir okul panosu hazırlayınız.

2.1.2.4. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Faaliyetlerini kamu kurumları ve politik birimlerden bağımsız olarak sürdüren, ticari çıkar gözetmeyen, kâr amacı gütmeyen, gelirlerini bağışlardan ve üyelik ödemelerinden sağlayan kuruluşlara **sivil toplum örgütü** denir. Sivil toplum kuruluşlarının kuruluş ve işleyiş esasları 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre gerçekleştirilir.

Ülkemizde sosyal hizmet veren sivil toplum kuruluşları şunlardır:

- Yeşilay
- Kızılay
- Darülaceze
- Darüşşafaka
- Mehmetçik Vakfı
- Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı (LÖSEV)
- Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizlere Yardım Vakfı
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- Türkiye Sokak Çocukları Vakfı
- Fakir ve Muhtaçlara Yardım Derneği
- Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı
- Türk Eğitim Derneği
- Mülteciler Derneği
- Umut Çocukları Derneği
- Ahbap Derneği
- İhtiyaç Haritası platformu
- İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı (IHH)
- Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD)

2.2. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Sivil Toplum Kuruluşları Çalışıyor

Araç Gereç: Hazırlanan dramaya uygun kostüm, dekor, fotoğraf ve görseller

Uygulama

- Beş gruba ayrılınız.
- Ülkemizde sosyal hizmet veren sivil toplum kuruluşlarından birini grup arkadaşlarınızla seçiniz.
- Seçtiğiniz sivil toplum kuruluşunun çalışmalarını araştırınız.
- Bu sivil toplum kuruluşunun yürüttüğü faaliyetleri içeren bir drama çalışması hazırlayınız.
- Dramanın içeriğine uygun kostüm, dekor, fotoğraf ve görseller kullanarak drama çalışmanızı uygulayınız.

2.1.2.5. Özel Sektör Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Özel sektör kuruluşlarının sahipleri bireylerdir. Özel sektörde temel amaç kâr elde etmektir. Özel kuruluş veya bireylerin denetim veya himayesinde olan bazı kuruluşlar da sosyal hizmet çalışmaları gerçekleştirmektedir. Bu çalışmaların bazıları halka ücret karşılığı sunulurken bazıları özel sektör kuruluşunun yardım ve destek amaçlı yürüttüğü çalışmalardır.

Özel sektörde ücret karşılığı sosyal hizmet çalışmaları yürüten kuruluşların bazıları şunlardır:

- Yaşlı bireyler için özel huzurevleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri
- Engelli bireyler için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri
- Çocuklar için özel kreş ve gündüz bakımevleri
- Öğrenciler için özel kurs, okul ve öğretim merkezleri, öğrenci yurt ve pansiyonları

Özel sektör kuruluşlarının kâr amacı gütmeden yürüttüğü sosyal yardım ve destek çalışmaları şunlardır:

- Maddi desteğe ihtiyacı olan başarılı öğrencilere burs verilmesi
- Kadın ve çocukların eğitimi konusunda yürütülen projelere maddi destekte bulunulması
- Kırsal kesimde eğitimi desteklemek için okullar yaptırılması veya okul yapımı için belediyelere arsa bağışında bulunulması
- İhtiyaç sahibi bireylere korunma evleri yapılması için belediyelere arsa bağışında bulunulması
- Devlet kurumları ve STK'lerle iş birliği yapılarak farklı sosyal yardımlara destek olunması

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

23 Nisan 2005 tarihinde ülkemizde büyük bir yayın grubu ve ona bağlı vakıf öncülüğünde Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak "Baba Beni Okula Gönder Sosyal Sorumluluk Projesi" hayata geçirilmiştir. Proje bütün kız çocuklarına eşit eğitim hakkı sağlayabilmek adına başlatılmıştır. Resmî istatistiklere göre okula devam edemeyen 650 bin kız çocuğunun eğitimindeki devamlılığı gerçekleştirmek için maddi destekler verilmiştir. Kız öğrenci yurtları, köy okulları yaptırılmış, anne ile baba eğitimleri verilmiş ve bunlar gibi birçok çalışma gerçekleştirilmiştir.

(https://www.meb.gov.tr/gulay-kiz-cocuklarini-okutmayan-bir-toplumun-kalkinmasi-mumkun-degil/haber/13628/tr)

2.3. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Ülkemizde Sosyal Hizmet Veren Kuruluş Türlerini Gösteren Pano Hazırlama

Araç Gereç: Sınıf panosu, kalem, kâğıt, sosyal hizmet veren kuruluş türleriyle ilgili resim, fotoğraf ve şemalar

Uygulama

- Ülkemizde sosyal hizmet veren kuruluş türlerini gösteren pano hazırlamak üzere üç gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınız arasında görev dağılımı yapınız.
- Derste edindiğiniz bilgileri gözden geçiriniz. Genel ağ, kaynak kitap, dergi ve gazeteleri tarayarak sosyal hizmet veren kuruluş türleri hakkındaki yazı ve görselleri araştırınız.
- Edindiğiniz tüm bilgi ve belgeleri kullanarak okul panosu hazırlayınız.

2.2. ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Dünya genelinde faaliyet gösteren, insancıl değerler ile demokratik amaçlara dayalı olarak çalışan ve kendine üye olan devletlere sosyal destek hizmeti sunan kuruluşlardır. Uluslararası sosyal hizmet kuruluşlarının çalışma esası sadece bulunduğu ülkenin değil, tüm ülkelerin yararına dayanır. Uluslararası düzeyde sosyal hizmet veren kuruluşlardan başlıcaları şunlardır:

- Birleşmiş Milletler (BM)
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
- Avrupa Birliği (AB)
- Avrupa Konseyi
- Dünya Bankası (WB)
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM)

Birleşmiş Milletler; savaş ve barışa yönelik tehditleri önlemek, uluslararası barış ve güvenliği korumak için büyük devletlerin liderliğinde oluşturulan bir dünya teşkilatıdır (Görsel 2.21). 26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco'da (San Fransizko) aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 50 ülke tarafından bir kurucu antlaşması imzalanarak oluşturulmuştur. 193 ülke, Birleşmiş Milletlere üyedir.

Görsel 2.21: Birleşmiş Milletler bayrağı

Birleşmiş Milletler, bünyesine bağlı birçok kuruluşla çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kuruluşlar şunlardır:

- Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)
- Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA)
- Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)
- Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD)
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)
- Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO)
- Uluslararası Para Fonu (IMF)
- Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU)
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)
- Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü (UNIDO)
- Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)
- Dünya Posta Birliği (UPU)
- Dünya Bankası (WB)
- Dünya Gıda Programı (WFP)
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)
- Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO)
- Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

2.4. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Birleşmiş Milletlerin Çalışmaları

Araç Gereç: Kalem ve kâğıt

Uygulama

- Birleşmiş Milletlere bağlı kuruluşları ve bu kuruluşların yürüttüğü sosyal destek çalışmalarını araştırınız. En faydalı olduğunu düşündüğünüz çalışma hakkında bilgi toplayınız.
- Edindiğiniz tüm bilgi ve belgeleri kullanarak bir dosya hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgileri ve seçtiğiniz çalışmanın diğer çalışmalardan daha faydalı olduğunu düşünme nedeninizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.2. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

WHO, World Health Organization'ın (Vörld Helt Organizeyşın) kısaltmasıdır. Birleşmiş Milletlere bağlı olan ve uluslararası sağlık alanında çalışmalar yapan bir kuruluştur (Görsel 2.22). Birleşmiş Milletlere üye 51 ülkenin temsilcileriyle çeşitli sivil toplum kuruluşları 19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York'ta (Niuv York) düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda birleşerek Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasası'nı oluşturmuştur. 26 ülkenin onayı ile 7 Nisan 1948'de tamamlanan DSÖ Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan "Dünya Sağlık Günü" olarak kutlanmaktadır

WHO, dünyanın sağlıkla ilgili acil durumlara müdahalesini koordine eder ve önleyici tedbirler alır. Ayrıca sağlık hizmetlerine erişimin genişletilmesi çalışmalarını yürütür (Görsel 2.23). Tüm üye devletlerin delegeleri, öncelikleri ve küresel sağlık çalışmalarının ilerlemesine yönelik bir rota belirlemek üzere her yıl İsviçre'nin Cenevre kentinde düzenlenen Dünya Sağlık Asamblesi'nde bir araya gelir. Dünya Sağlık Asamblesi, DSÖ'nün karar alma organıdır.

Görsel 2.22: Dünya Sağlık Örgütü logosu

Görsel 2.23: WHO web sitesinde yayınlanan Zika Virüs çalışmaları

Dünya Sağlık Örgütünün Görevleri

- Sağlık alanında uluslararası nitelik taşıyan çalışmalarda yönetici ve koordinatör olarak görev almak
- BM, ihtisas kuruluşları, sağlık idareleri, meslek grupları ve uygun görülecek diğer örgütlerle fiilî olarak iş birliği kurmak ve sürdürmek
- Sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi isteğinde bulunan hükümetlere yardım yapmak
- BM'nin isteği üzerine topluluklara sağlık hizmetleri götürmek ve acil yardımlar yapmak veya bunların sağlanmasına yardım etmek
- Gerekli görülecek idari ve teknik hizmetleri kurmak ve sürdürmek
- Küresel salgın hastalıkların ortadan kaldırılması yönündeki çalışmaları teşvik etmek ve geliştirmek
- Gerektiğinde diğer ihtisas kuruluşlarıyla iş birliği yaparak kazalardan doğan zararları önleyebilecek tedbirlerin alınmasına teşvik etmek
- Gerektiğinde diğer ihtisas kuruluşlarıyla iş birliği yaparak beslenme, mesken, eğlence, ekonomik ve çalışma koşullarının ve çevre sağlığıyla ilgili diğer bütün unsurların iyileştirilmesini kolaylaştırmak
- Sağlığın geliştirilmesine katkıda bulunan bilim ve meslek grupları arasında iş birliğini kolaylaştırmak
- Uluslararası sağlık sorunlarına ilişkin sözleşmeler, anlaşmalar ve tüzükler teklif etmek, tavsiyelerde bulunmak ve bunlardan dolayı Dünya Sağlık Örgütüne düşebilecek ve amacına uygun görevleri yerine getirmek
- Anne ve çocuk sağlığı ile refahı lehindeki hareketleri geliştirmek, anne ve çocuğun tam bir değişim hâlinde bulunan bir çevreyle uyumlu hâlde yaşamaya olan kabiliyetlerini arttırmak
- Ruh sağlığı alanında özellikle insanlar arasında uyumlu ilişkilerin kurulmasına ilişkin her türlü faaliyeti kolaylaştırmak
- Sağlık alanında araştırmalara teşvik ve rehberlik etmek
- Sağlık, tıp ve yardımcı personelin öğretim ve yetiştirilme normlarının iyileştirilmesini kolaylaştırmak
- Gerekirse diğer ihtisas kuruluşlarıyla iş birliği yaparak kamu sağlığı, hastane hizmetleriyle sosyal güvenlik de dâhil koruyucu ve tedavi edici tıbbi bakıma ilişkin idari ve sosyal teknikleri incelemek ve tanıtmak
- Sağlık alanında her türlü bilgi sağlamak, tavsiyelerde bulunmak ve yardımlar yapmak
- Sağlık bakımından aydınlatılmış bir kamuoyu oluşumuna yardım etmek
- Hastalıkların, ölüm nedenlerinin kamu sağlığı uygulama metotlarını tayin etmek ve ihtiyaca göre yeniden gözden geçirmek
- Teşhis yöntemlerini gerektiği kadar standart hâle getirmek
- Yiyeceklere, biyolojik ve benzeri ürünlere ilişkin uluslararası normlar geliştirmek, kurmak ve bunların kabulünü teşvik etmek

2.2.3. Avrupa Birliği (AB)

Avrupa Birliği, çoğunluğu Avrupa'dan olan 27 ülkenin oluşturduğu, siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. Avrupa Birliği; üyesi olan ülkelere ekonomik ve sosyal gelişimde destek olmak, ülkeler arası gelişmişlik düzeyini dengelemek amacıyla eğitim, gençlik, sosyal destek, gönüllülük gibi birçok alanda hibe veya kredi şeklinde desteklerde bulunmaktadır. 1999 yılından bu yana AB üyeliğine aday ülkeler arasında yer alan ülkemizin AB'ye tam üyeliğiyle ilgili müzakereler devam etmektedir (Görsel 2.24).

Görsel 2.24: Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği görüşmeleri

2.2.4. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi; insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak üzere 5 Mayıs 1949 tarihinde Avrupa kıtasında kurulmuş hükümetler arası uluslararası bir kuruluştur. Türkiye'nin kurucu üyelerinden olduğu Avrupa Konseyine 47 ülke taraftır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyine bağlıdır. Avrupa Konseyi Statüsü'nün 1. maddesinin a bendinde Konseyin amacı "Üyeler arasında müşterek mirasları olan ülkü ve ilkeleri korumak ve yaymak ve sosyal ve ekonomik ilerlemelerini kolaylaştırmak amacıyla daha sıkı bir birlik meydana getirmektir." olarak ifade edilir. Avrupa Konseyi, amaçlarını genellikle sözleşme veya protokoller aracılığıyla gerçekleştirir. Konsey üye ülke halklarının sosyal hak ve refahlarının sağlanmasına da sözleşme ve protokollerle destek verir.

2.2.5. Dünya Bankası (WB)

Dünya Bankası, 189 üye ülkeden oluşan bir kuruluştur. Temel amacı yoksullukla mücadele etmek olan Dünya Bankası, ülkelerin gelişme kapasitelerinin artırılmasını sağlamak için maddi ve teknik yardım çalışmaları gerçekleştirir. Gelişmekte olan ülkelerin hükumetlerine hastalıklarla mücadele etme, okullar ve sağlık merkezleri yapma, su ve elektrik altyapısı sağlama, çevreyi koruma gibi konularda destek için proje ve program kredileri verir.

2.2.6. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)

Türkiye, 16 Kasım 1945 tarihinde kurulan UNESCO'nun 20 kurucu üyesi arasında yer alır. Türkiye'nin 1971 yılından bu yana UNESCO nezdinde daimî temsilcisi bulunur. UNESCO Anayasası, 44 devletin katılımıyla kabul edilmiştir. Türkiye bu anayasayı imzalayan ilk on devlet arasındadır.

UNESCO'nun amacı; eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla küresel barışın, sürdürülebilir kalkınmanın, kültürler arası diyalogun sağlanmasına ve fakirliğin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmaktır. UNESCO; insan haklarına küresel saygıyı ve adaleti gözetip; ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı gözetmeksizin amacını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

UNESCO'nun Temel Çalışma Alanları

- Eğitim
- Kültür
- Doğal bilimler
- Sosyal ve beşerî bilimler
- Bilgi ve iletişim

2.5. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Dünya Miras Listesi

Araç Gereç: Kalem ve kâğıt

Uygulama

- Arkadaşlarınızla üç grup oluşturunuz.
- Ülkemizdeki hangi kültür varlıklarının UNESCO tarafından belirlenen Dünya Miras Listesi'nde yer aldığını araştırınız.
- Grup olarak edindiğiniz tüm bilgi ve görselleri kullanarak bir sunum hazırlayınız.
- Hazırladığınız sunumu sınıfta sununuz.
- Dünyada bulunan bazı varlıkların Dünya Miras Listesi'ne alınmasının toplumun sosyal hayatına etkilerinin neler olabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız.

Görsel 2.25: UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Peri Bacaları

2.2.7. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)

UNICEF, 1946 yılında İkinci Dünya Savaşı sonrası 13 Avrupa ülkesindeki çocuklara yardım etmek amacıyla kısa bir süre için oluşturulan, ilk adı "Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu" olan bir kuruluştur (Görsel 2.26). UNICEF'in 1953'te sadece acil yardım gerektiren durumda değil, BM sistemi içinde kalıcı bir örgüt olması ve uzun vadeli kalkınma çalışmalarına katkıda bulunmasına karar verilmiştir.

Görsel 2.26: UNICEF logosu

UNICEF'in günümüzde çocukların hayatını iyileştirmek için odaklandığı yedi ana önceliği bulunmaktadır. Bu öncelikler şunlardır:

Çocuk Sağlığı: Çocukların sağlıklı koşullarda yaşayabilmesi ve sağlıkla ilgili her türlü desteği alabilmesini sağlamak.

Eğitim: Tüm çocukların eğitim almasını ve eğitimli annelere sahip olmasını sağlamak (Görsel 2.27).

Görsel 2.27: UNICEF tarafından Somali'de açılan okul

Çocukları Korumak: Çocukları ve ergenleri şiddet, sömürü ve istismarın tüm biçimlerinden korumak.

HIV (Eyçayvi) ve AIDS (Eyds): Bu iki hastalığın gençler arasında yayılmasını önlemek, HIV/AİDS'ten etkilenen çocuklar ve onların ailelerine yaşamlarını onurlu bir şekilde sürdürebilmeleri için yardımcı olmak.

Temiz Suya Erişim: Bazı ülkelerdeki insanların temiz suya erişimlerinin sağlanması için su kuyuları açmak (Suya erişim temel bir insanlık hakkıdır. Dünya nüfusunun dörtte birinden fazlası temiz suya ulaşamamakta ve 80 ülke su sıkıntısı çekmektedir.).

Beslenme: Kıtlık ve kuraklıkla savaşan ülkelerdeki çocuklar başta olmak üzere dünyadaki tüm çocukların yeterli ve dengeli beslenme imkânına sahip olmasını sağlamak.

Çocuklarda Katılma Hakkı: BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesinde yer alan "Çocukların yaşamlarını etkileyen kararlara katılmalarına olanak sağlamak" ifadesini gerçekleştirmek için çalışmalar yapmak.

UNICEF bu ana önceliklerle birlikte kriz ve acil durum zamanlarında çocuklara destek ve koruma sağlayarak insani yardım çalışmaları da yapar. Çalışmalarını tamamen gönüllü olarak verilen fonlarla gerçekleştirir. UNICEF'in 156 ülke ofisi ve 34 millî komitesi bulunur. Bu sivil toplum kuruluşları çocuk haklarını destekleyici çalışmalar yapar. Ortaklıklar kurar, bağışlar toplar, UNICEF kartpostalları ve ürünlerini satarak fon sağlanmasına destek olur.

SIRA SİZDE

- Arkadaşlarınızla dörder kişilik gruplara ayrılınız.
- UNICEF'in desteğiyle ülkemizde yürütülen çalışmaları araştırınız.
- UNICEF ile ilgili edindiğiniz bilgi ve görselleri kullanarak bir sunum hazırlayınız.
- Grubunuzla yaptığınız çalışmaya uygun bir slogan belirleyiniz.
- Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız. Sunumun sonunda sloganınızı kullanınız.

2.6. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: UNICEF İçin Kart Yapalım

Araç Gereç: Resim kâğıdı, boya kalemleri, farklı özellikte kâğıtlar, artık materyaller, yapıştırıcı ve makas

Uygulama

- UNICEF yararına hazırlanarak satışa sunulan kartları araştırınız.
- UNICEF için bir kart tasarlayınız.
- Kartı araç gereç listesinde verilen malzemelerden istediklerinizi kullanarak hazırlayınız.
- Kartları okul panosunda sergileyiniz.

2.2.8. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletler 'in küresel kalkınma ağı oluşturmak için 1966 yılında kurduğu, 166 ülkede faaliyet gösteren bir programdır. Programın kısa adı olan UNDP; United Nationals Development Programme kelimelerinin baş harfleridir. UNDP'nin ana çalışma alanları "sürdürülebilir kalkınma", "demokratik yönetim ve barış inşası", "iklim ve doğal afetlerle mücadele" konularını içerir. İnsanların daha iyi yaşam standartlarına sahip olması için gerekli bilgi, deneyim ve kaynakları gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelere sağlar. UNDP hükümetler, sivil toplum kuruluşları, akademi ve iş çevreleriyle iş birliği yaparak kalkınma çalışmaları gerçekleştirir. UNDP Türkiye; kaynak idare edilmesi, yardım programları, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması gibi alanlarda uzmanlık hizmeti ve politika önerileri sunarak yoksulluğun azaltılmasına yardım eder.

2.2.9. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü, 1919 yılında kurulmuştur ve merkezi İsviçre'nin Cenevre kentidir. Hükümet, işveren ve işçi temsilcilerinin bir arada yer aldıkları tek BM kuruluşudur (Görsel 2.28). ILO'nun amacı; hükümetler, işverenler ve işçileri bir araya getirerek çalışma standartları oluşturmak, politika ve programlar geliştirmek, çalışan kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır. ILO; sosyal adalet, uluslararası insan ve çalışma haklarının iyileştirilmesi için çalışmaktadır. Türkiye ILO'ya 1932 yılında üye olmuştur.

Görsel 2.28: ILO logosu

ILO; çalışmalarını hükümet, işveren ve işçi kesimi temsilcilerinin de yer aldığı üç ana yapıda gerçekleştirmektedir. Bu yapılar şunlardır:

- Uluslararası Çalışma Konferansı
- ILO Yönetim Kurulu
- ILO Ofis

Uluslararası çalışma standartlarını sözleşmeler ve tavsiyeler yoluyla ifade eden ILO; bugüne kadar 189 sözleşme ve 202 tavsiye kararını yayımlamıştır. ILO'nun temel belgesi, ILO Anayasası'dır. ILO'nun diğer önemli belgeleri ise 1944 yılında Uluslararası Çalışma Konferansı'nda kabul edilen Philadelphia (Filadelfia) Bildirgesi ve 1998 yılındaki Uluslararası Çalışma Konferansı'nda kabul edilen Temel İlkeler ve İşyerindeki Haklar konulu ILO Deklarasyonu'dur.

İLO Anayasası

ILO Anayasası'na göre evrensel ve kalıcı bir barışın sağlanabilmesi sosyal adaletle gerçekleştirilebilir. ILO Anayasası dört bölümden oluşur. Bu bölümler; örgüt, işleyiş, genel hükümler ve diğer tedbirlerdir. ILO Anayasası'nda hedeflerin belirlendiği alanlar; çalışma saatleri, istihdamın sağlanması ve işsizliğin önlenmesi, uygun asgari ücret, eşit işe eşit ücret, örgütlenme özgürlüğü, mesleki eğitim ve sürekli eğitim, iş dışındaki hastalık ve kazalardan korunma, göçmen işçilerin hakları, çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlı ve malullerin korunmasıdır.

Philadelphia (Filudelfia) Bildirgesi

10 Mayıs 1944'te Philadelphia'da yapılan 26. ILO toplantısında Uluslararası Çalışma Örgütünün Amaç ve Hedefleri Bildirgesi kabul edilmiş ve literatüre Philadelphia Bildirgesi olarak geçmiştir. Dört bölüm olarak hazırlanan bildirge iki yıl sonra ILO Anayasası'nın eki olarak kabul edilmiştir. Philadelphia Bildirgesi'nde belirtilen konular kısaca şu şekilde sıralanabilir:

- Özgürlük, haysiyet, ekonomik güvenlik ve eşit fırsat temelinde sosyal adalete dayanmadığı sürece kalıcı barış sağlanamaz.
- İşgücü bir emtia (mal) değildir.
- İfade özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkıyla birlikte dernek özgürlüğü hakları korunmalıdır. Bu ilkeler; ırk, inanç veya cinsiyete bakılmaksızın tüm insanlar için tamamen geçerlidir.
- Yoksullukla her yerde mücadele edilmelidir.

Çalışma Yaşamında Temel İlke ve Haklar Bildirgesi

1998 Deklarasyonu dört ilke ve hak kategorisini kapsar. Bu kategoriler; zorla veya zorunlu çalıştırmanın her tür şeklini ortadan kaldırma, dernek ve toplu pazarlık özgürlüğü, çocuk emeğinin etkili biçimde yasaklanması, istihdam ve mesleki düzeyde ayrımcılığın yok edilmesidir. Bildirge küreselleşmenin ayrılmaz parçası olan sosyal kuralları tanımlama yönünde atılmış bir adım olarak görülmektedir.

2.1. UYGULAMA

Uluslararası Sosyal Hizmet Kuruluşları ve Ulusal Sosyal Hizmet Kuruluşları ile İlgili Araştırma Yaparak Karşılaştırma Raporu Hazırlama

Uluslararası sosyal hizmet kuruluşları ve ulusal sosyal hizmet kuruluşları hakkında derste edindiğiniz bilgileri gözden geçiriniz. Ulusal ve uluslararası kuruluşlardan birer tanesini seçiniz. Seçtiğiniz kuruluşların çalışmalarını karşılaştırmak üzere aşağıda verilen çizelgeyi hazırlayınız. Kuruluşların çalışmalarını karşılaştırarak çizelgeye yazınız. Çizelgenizde bulunan bilgilere göre bir karşılaştırma raporu hazırlayınız.

Raporu hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Uluslararası ve ulusal kuruluşların amaçları ve çalışmalarını karşılaştırınız.
- Kuruluşların birbirlerine göre üstün olduğunu düşündüğünüz yönlerini belirtiniz.
- Raporu yazarken Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Raporu bir sonraki hafta teslim edecek şekilde hazırlayınız.

Hazırladığınız bu uygulamanın değerlendirilmesi, Karşılaştırma Raporu Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

KARŞILAŞTIRMA RAPORU HAZIRLAMA KONTROL LİSTESİ

	ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1	Karşılaştırma yapmak için çizelge hazırladı.		
2	Kuruluşları amaçlarına göre karşılaştırdı.		
3	Kuruluşların benzer çalışmalarını belirtti.		
4	Kuruluşların farklı çalışmalarını belirtti.		
5	Kuruluşların birbirlerine göre üstün olduğu yönleri belirtti.		
6	Çizelgedeki bilgilere göre rapor hazırladı.		
7	Raporu yazarken Türkçeyi doğru kullandı.		
8	Raporu hazırlarken temiz ve düzenli çalıştı.		
9	Raporu verilen süre içinde tamamladı.		

Not: Kontrol listesinde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için ilgili konuları tekrar ediniz.

KARŞILAŞTIRMA ÇİZELGESİ		
Karşılaştırma Yapılan Yönler	**Uluslararası Kuruluşun Adı .....**	**Ulusal Kuruluşun Adı .....**
Kuruluş Amaçları		
Birbiriyle Benzer Çalışmaları		
Birbirinden Farklı Çalışmaları		
Birbirine Göre Üstün Yönleri		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarındaki boşluklara yazınız.

1. ( ) Sosyal bir varlık olan insan, topluluk olarak yaşamaya sadece ekonomik olarak ihtiyaç duyar.

2. ( ) Yetiştirme yurtları, çalışmalarını Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak yürütür.

3. ( ) Kadın veya erkek konukevi; fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin geçici olarak kaldığı yatılı kuruluşlardır.

4. ( ) Aile danışma merkezleri; koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici yönde yatılı hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarındandır.

5. ( ) Umut evlerinde 4-6 engelli birey bir ev ortamında, mesleki personelin gözetiminde ve bakım elemanının refakatinde kalır.

6. ( ) Aile destek merkezleri (ADEM) Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı yerlerde toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya yönelik çalışır.

7. ( ) Gaziler ve şehit ailelerine ikamet ettikleri konutlarda elektrik ve su ücretinin tamamı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü tarafından ödenir.

8. ( ) Afet ve acil durumlarda bu durumların öncesi ve sonrasında yapılacak çalışmalara ilişkin konularda yetkili olan tek kurum AFAD'dır.

9. ( ) Kredi Yurtlar Kurumu İçişleri Bakanlığı bünyesinde çalışır.

10. ( ) Sivil Toplum Kuruluşları, içinde bulunduğu dönemin iktidar partisinin kontrolünde çalışır.

11. ( ) Özel sektör sosyal hizmet uygulamalarının bazıları ücret karşılığı, bazıları da kâr amacı gütmeden gerçekleştirilir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

12. ( ) Salgın hastalıkların ortadan kaldırılması yönündeki çalışmaları teşvik etmek ve geliştirmek UNESCO'nun görevlerindendir.

13. ( ) UNESCO Dünya Miras Listesi'ne aldığı kültürel varlıkların korunmasını sağlar.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

14. Bir afet durumunda toplumdaki tüm kurum, kuruluş ve bireylerin yardımlaşma için birlikte hareket etmesi durumu aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ifade edilir?

A) Dayanışma B) Sosyal dayanışma C) Sosyal hizmet
D) Rehabilitasyon E) Denge

15. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmet vermek amacıyla ülkemiz tarafından oluşturulmuş kuruluşlardandır?

A) AFAD B) ILO C) UNESCO
D) UNICEF E) WHO

16. Sosyal hizmetler aşağıda verilen hangi bakanlığın çatısı altında toplanmıştır?

A) Hazine ve Maliye Bakanlığı
B) Millî Eğitim Bakanlığı
C) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
D) Sağlık Bakanlığı
E) İçişleri Bakanlığı

17. Aşağıdakilerden hangisi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bünyesinde sosyal hizmet çalışmalarını gerçekleştiren genel müdürlüklerden <u>değildir</u>?

A) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
B) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
C) Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü
D) Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
E) Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

18. Aşağıdakilerden hangisi 0-6 yaş grubundaki çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak, çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını koruyup geliştirmek amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarına verilen addır?

A) Kreş ve gündüz bakımevleri

B) Çocuk yuvaları

C) Bakım ve rehabilitasyon merkezi

D) Çocuk destek merkezleri

E) Umut evleri

19. Aşağıdakilerden hangisi sokakta yaşayan, suç mağduru olan, hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen ve psikososyal desteğe ihtiyacı olan çocukların geçici olarak bakıldığı yatılı kurumlara verilen addır?

A) Kreş ve gündüz bakımevleri

B) Çocuk yuvaları

C) Bakım ve rehabilitasyon merkezi

D) Çocuk destek merkezleri

E) Umut evleri

20. Aşağıdaki kurumlardan hangisi yaşlı bireyler ve engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla çalışmaktadır?

A) Umut evleri

B) Aile danışma merkezleri

C) Sosyal dayanışma merkezleri

D) Aile eğitim programları

E) Aktif yaşam merkezi

21. I. Genel sağlık sigortası
II. Muhtaç asker ailesi yardımı
III. Engelli rehabilitasyon çalışmaları
IV. Elektrik tüketim desteği

Yukarıdaki sosyal yardımlardan hangileri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir?

A) Yalnız I B) I, II ve III C) I, II ve IV

D) II, III ve IV E) I, III ve IV

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

22. İllerde vali ve ilçelerde kaymakamın yönetiminde çalışmalarını yürüten sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, aşağıda verilen hangi bakanlığa bağlı olarak görev yapmaktadır?

A) İçişleri Bakanlığı

B) Millî Eğitim Bakanlığı

C) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

D) Sağlık Bakanlığı

E) Dışişleri Bakanlığı

23. Aşağıdaki kuruluşlardan hangisi Birleşmiş Milletlere bağlı olarak uluslararası sağlık alanında çalışmalar yapar?

A) ILO B) UNDP C) UNESCO

D) UNICEF E) WHO

24. I. Sürdürülebilir kalkınma

II. Bilgi ve iletişimin sağlanması

III. Demokratik yönetişim ve barış inşası

IV. İklim ve doğal afetlerle mücadele

Yukarıdaki alanlardan hangileri UNDP'nin ana çalışma alanlarıdır?

A) Yalnız I B) II ve III C) III ve IV

D) I, III ve IV E) II, III ve IV

C) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını yazınız.

25. Umut evi nedir?

26. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün bünyesine bağlı olan ve yetersizliği olan bireylere yönelik hizmet veren kurumlar hangileridir?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

27. Tam teşekküllü hastanelerde kurulan alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezlerinin kısa adı nedir?

28. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili sosyal inceleme raporu (SİR) hazırlanması neden gereklidir?

29. Mahallî idarelerin üç türü vardır. Bunlar nelerdir?

30. UNICEF'in yedi ana önceliğini başlıklar hâlinde yazınız.

3. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL HİZMET İŞLEMLERİ VE SOSYAL HİZMET KANUNU

KONULAR

3.1. SAĞLIK İŞLEMLERİ
3.2. SHÇEK KANUNU

TEMEL KAVRAMLAR

- Müracaatçı
- Sağlık
- Tıbbi sosyal hizmet

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Sağlık kurumlarında sosyal hizmet uygulamaları
- Müracaat işlemleri
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. “Ruh sağlığı, sağlığın ayrılmaz bir parçasıdır.” sözü hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Toplum sağlığı merkezlerinin hangi tür sağlık hizmetleri verdiğini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Sizce sosyal hizmetlerin nasıl yürütüleceğinin ve uyulması gereken kuralların açıklandığı bir kanun olmasaydı ne olurdu? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. SAĞLIK İŞLEMLERİ

Dünya Sağlık Örgütüne göre bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik hâli içinde bulunmasına **sağlık** denir. Bu tanıma göre sağlıklı olmak; fiziki olarak vücudun tüm fonksiyonlarını yerine getirebilmesini, bireylerin kendisi ve çevresiyle ruhsal ve sosyal olarak barışık olmasını gerektirir.

Bireylerin sağlıklı olması ve bunu koruyabilmesi için sunulan sağlık hizmetleri üç gruba ayrılır. Bu hizmetler şunlardır:

- Koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri
- Tedavi edici ve iyileştirici sağlık hizmetleri
- Rehabilite edici sağlık hizmetleri

Koruyucu ve Önleyici Sağlık Hizmetleri

Hastalığa neden olacak faktörleri önlemek veya hastalığı daha başlangıcında fark etmek amacıyla yürütülen çalışmalardır. Bireyin bağışıklık sisteminin bir enfeksiyona karşı güçlendirilmesi (bağışıklama), hastalıklar için erken teşhis, aile planlaması, sağlığı korumaya yönelik beslenme şartlarının düzenlenmesi, anne ile çocuk sağlığı hizmetleri ve sağlık hakkında verilmesi gereken eğitimler koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerindendir (Görsel 3.1).

Görsel 3.1: Gebelik eğitimi veren ve kontrol yapan doktor

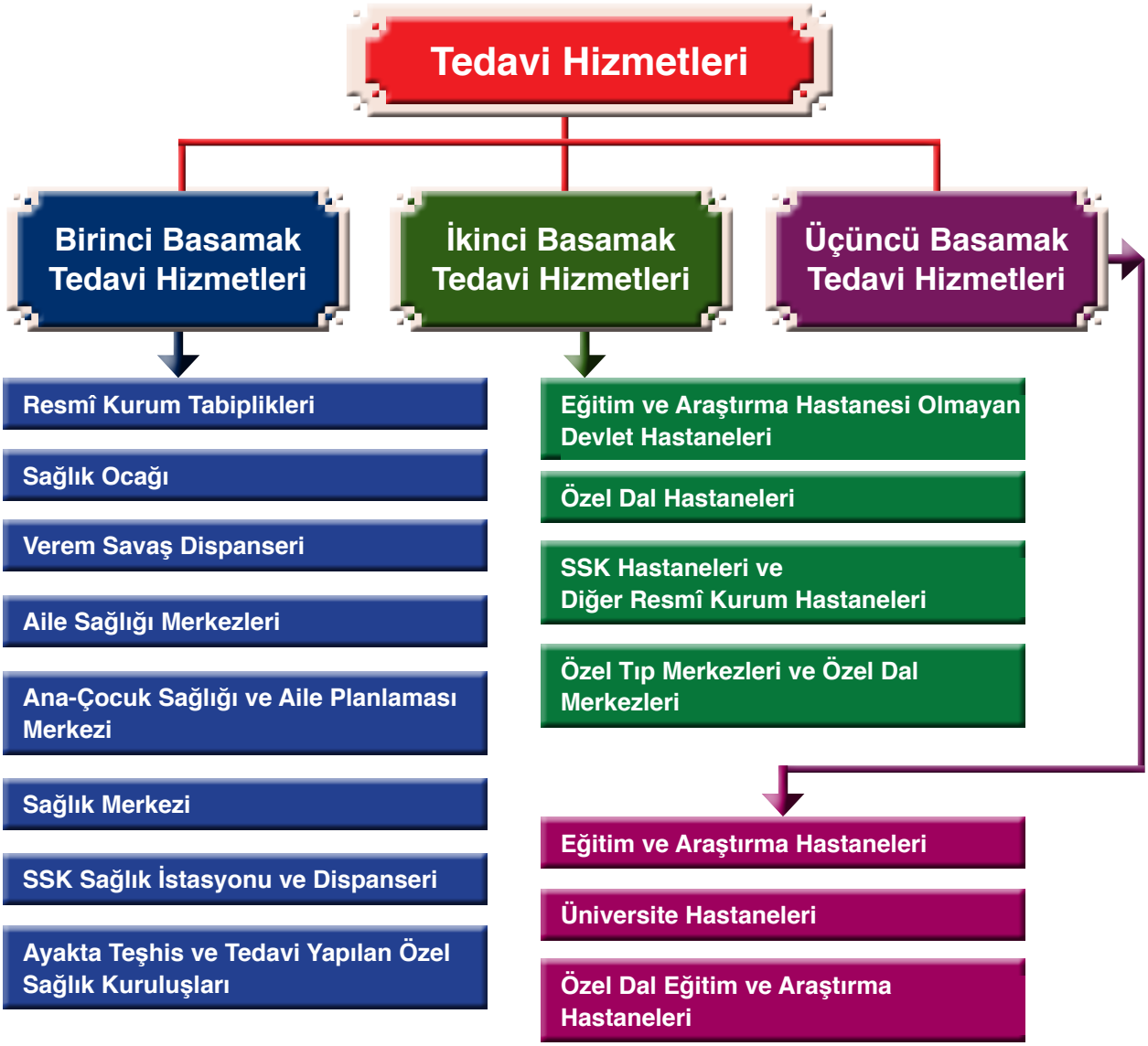
Tedavi Edici ve İyileştirici Sağlık Hizmetleri

Sağlığı bozulan bireyin bir sağlık kuruluşuna başvurmasından itibaren ona verilen her türlü sağlık hizmetidir (Görsel 3.2).

Görsel 3.2: Tedavi edici sağlık hizmeti

Tedavi edici sağlık hizmetleri hem koruyucu sağlık hizmetleri hem de var olan bir hastalığın tedavi edilmesi hizmetlerini içerir. Tedavi hizmetleri birinci basamak tedavi hizmetleri, ikinci basmak tedavi hizmetleri ve üçüncü basamak tedavi hizmetleri olmak üzere üç gruba ayrılır. Bu basamaklara göre tedavi hizmeti veren kuruluşlar Şema 3.1'de gösterilmiştir.

Şema 3.1: Tedavi hizmetleri veren kuruluşların gruplandırılması

Birinci basamak tedavi hizmetleri; bireylerin kolaylıkla hizmete ulaşabildiği sağlık ocağı, dispanser, aile sağlığı merkezi, ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi gibi sağlık kurumlarında verilen etkin ve yaygın sağlık hizmetleridir. Sağlıklı yaşama teşvik etme, teşhis, tedavi, rehabilitasyon, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri, birinci basamak sağlık hizmeti veren kurumlarda bir arada verilir. Bu kurumlarda tedavi olanakları sınırlı kalan hastalar, ikinci basamak sağlık hizmeti verilen kurumlara yönlendirilir.

İkinci basamak tedavi hizmetleri; eğitim ve araştırma hastanesi olmayan devlet hastaneleri, özel dal hastaneleri, SSK ve diğer resmî kurum hastaneleri, özel tıp ve özel dal merkezlerinde verilen sağlık hizmetleridir. Bu kurumlarda ayakta veya yataklı teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri verilir.

Üçüncü basamak tedavi hizmetleri, ileri tetkik ve özel tedavi gerektiren hastalıklar için yüksek teknoloji içeren eğitim ve araştırma hizmetlerinin verilebileceği altyapıya sahip sağlık kurumlarında verilen sağlık hizmetleridir.

Rehabilite Edici Sağlık Hizmetleri

Ruhen veya bedenen yaşanan hastalık ve travmalar sonrasında meydana gelen sakatlıkların tamamen iyileştirilmesi veya bu sorunların minimum seviyeye indirilmesini sağlayan sağlık hizmetleridir (Görsel 3.3). Rehabilite edici sağlık hizmetleri uzun bir süreç gerektirir. Bazı organların eski işlevine kavuşturulması için yapılan tedaviler, spastik engel ve ruh hastalıklarının rehabilitasyonu uzun yıllar sürebilir.

Sağlık hizmetlerinin etkili ve başarılı olması ekip hâlinde çalışılmasına bağlıdır. Sosyal hizmet uzmanları bu ekip içinde önemli yer tutar. Sosyal hizmet uzmanlarının sağlık alanındaki görevi, verilen hizmetler ve oluşan sorunların psikososyal yönleri üzerinde çalışmaktır. Sağlık kurumlarında görev yapan sosyal hizmet uzmanları, bireyin hastalığına veya sorunlarına olumsuz etkide bulunabilecek sosyal faktörler veya bireysel öznellikleri inceler. Sağlık hizmetlerinin her alanında görev yapar.

Görsel 3.3: Rehabilite edici sağlık hizmeti

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Türkiye'de ilk tıbbi sosyal hizmet uygulamaları 1964 yılında bir grup stajyer sosyal hizmet uzmanı ile Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde başlatılmıştır. 1966 yılında Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde Sosyal Hizmet Bölümü kurulmuş, 1967 yılında Ankara Üniversitesi Hastanesine bir sosyal hizmet uzmanının atanmasıyla tıbbi sosyal hizmet resmî yapı içerisinde yer almıştır.

3.1.1. Sağlık Kurumlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Hastaneler ve sağlık hizmeti veren tüm birimlerde hastaların ve ailelerinin hastalıkla ilgili sosyal ve psikolojik sorunlarını çözmeyi amaçlayan sosyal hizmet uygulamasına **tıbbi sosyal hizmet** denir.

Tıbbi sosyal hizmet uzmanının hastane ortamında gerçekleştirdiği sosyal hizmet uygulamaları mikro düzeyden mezzo ve makro düzeye doğru çeşitlenmektedir. Mikro düzeyde yapılan sosyal hizmet uygulamaları sosyal hizmet uzmanının hasta bireyle doğrudan yaptığı çalışmaları içerir.

Hastane Ortamında Gerçekleştirilen Mikro Düzey Sosyal Hizmet Uygulamaları

- Hastaların hastaneye yatış, tedavi ve taburculuk aşamalarını planlamak ve koordine etmek
- Hastaların ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla psikososyal ve ekonomik değerlendirme yapmak
- Yapılan değerlendirmeye göre sosyal inceleme raporu hazırlamak
- Yapılan değerlendirme sonucuna göre uygun müdahale planları yapmak
- Müdahale planı çerçevesinde uygun psikososyal müdahalelerde bulunmak
- Psikososyal müdahale sürecinde hastalara yönelik danışmanlık, eğiticilik gibi görevleri yerine getirmek
- Tedavi ekibi ile hasta ve ailesinin iletişim sorunlarının çözülmesine yardımcı olmak
- Hastalara hastalıkları ve hastane kurallarıyla ilgili bilgilendirmelerde bulunmak
- Hastane politikaları ve sosyal hizmet mesleği etik kurallarını göz önünde bulundurarak hasta ve ailesi adına savunuculuk yapmak, hastaneyle hasta arasında ortaya çıkan sorunların çözümünde arabuluculuk rolünü üstlenmek
- Sağlık personeliyle iş birliği yapmak ve gerekli durumlarda hastayı uygun hizmet kurumlarına sevk etmek
- Yapılan mesleki çalışmaları raporlaştırmak ve hasta dosyasına eklemek

Mezzo düzeyde sosyal hizmet uygulamaları, aileler ve hastanedeki diğer hastalardan oluşan küçük gruplarla yapılan çalışmaları içerir (Görsel 3.4). Bu çalışmalarda aileler hastalık hakkında bilgilendirilir, ailelerinin tıbbi geçmişi ve hastane sistemi üzerine konuşulur, aile değerlendirmesi vb. yapılır.

Görsel 3.4: Ailelerle küçük grup çalışması

Gruplarla yapılan sosyal hizmet uygulamaları; hastalığın, hastane süreci ve ortamının hastalarda yol açtığı ruhsal ve sosyal sorunlarla ilgili sosyal grup çalışmalarını içerir. Hastaların yaşadığı stres, duygusal baskı, yalnızlık, çaresizlik, umutsuzluk, korku, depresyon gibi olumsuz duyguların değişmesinde grup terapilerinin büyük ölçüde etkisi vardır. Grup terapileriyle hastaların hastalığa ve hastaneye uyum sağlaması kolaylaştırılabilir ve hastalıkla baş etme kapasitesi artırılabilir.

Makro düzey sosyal hizmet uygulamaları; kurumsal, toplumsal, sosyal politika ve yasalarla ilgili düzenlemelere etki etmeyle ilgili uygulamaları kapsar. Ayrıca ihtiyacı olan hastalara giyim, tıbbi malzeme, kan ve ilaç temini, refakatçiler için kalacak yer sağlanması, ulaşım sorunları ve maddi desteklerle ilgili çalışmalar da makro düzeyde yürütülen sosyal hizmet uygulamalarındandır (Görsel 3.5).

Görsel 3.5: İhtiyacı olan hastaya ilaç temin edilmesi

3.1.2. Müracaat İşlemleri

Sosyal hizmetlerden faydalanmak isteyen, bunun için başvuran veya kendisiyle sosyal çalışma yapılan kişi, grup ya da topluluğa **müracaatçı** denir. Sosyal hizmetlerden yararlanmak isteyen bireylerin hizmet almak istedikleri konuya göre (engel durumu, yaşlılık, ekonomik destek, tıbbi yardım, çocuk veya kadınlara yönelik hizmetler, ruhsal sağlık gibi) müracaatta bulunması gerekir. Bu müracaatlar; sosyal hizmet alanında hizmet veren kamu kurumları, belediyeler ve STK'lerin ilgili birimlerine veya özel kurumlara yapılabilir. Yapılacak çalışmaya göre özel kurumlar, belediyeler ve STK'ler tarafından verilen sosyal hizmetlerin bazıları ücretsiz, bazıları da belli bir ücret karşılığında gerçekleşebilir.

Devlet tarafından verilen sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanmak isteyen bireyler, bir dilekçeyle Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerine şahsen müracaatta bulunabilir. Başvurular e-Devlet üzerinden de yapılabilir. Bunun için başvuru yapacak bireylerin internet aracılığıyla "https://www.turkiye.gov.tr/ashb-sosyal-ekonomik-destek-on-basvuru" adresinden "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Ön Başvurusu" formunu doldurması gerekir. Bireyler, e-Devlet Kapısı üzerinden sosyal yardım başvurusu yapmakta zorluk çekerse ikamet ettiği il veya ilçede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il veya ilçe müdürlüklerine gidip başvuru yapabilir. Sağlık kuruluşlarında sosyal hizmetten yararlanmak isteyen bireyler ise kurumun sosyal hizmet veya hasta hakları birimine başvuru yapabilir.

Meslek elemanı (sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, sosyolog, psikolojik danışman ve rehber öğretmen), müracaatçıyla bir ön görüşme yapar. Bu görüşme sonrasında müracaatçının durumunun sosyal ve ekonomik destek için değerlendirmeye uygun olup olmadığına karar verir.

Müracaatçının durumunun desteklenmesi uygun görülürse müracaatçı için dosya açılarak hakkında sosyal inceleme yapılır. Sosyal incelemenin ardından uygun görülen bireylere sosyal ve ekonomik destek verilir. Sosyal hizmet desteği gerektiren konu; şiddet, istismar veya ihmal olduğunda birey ya da duruma şahit olan bireyler, durumu öncelikle kolluk kuvvetlerine bildirmelidir (Görsel 3.6).

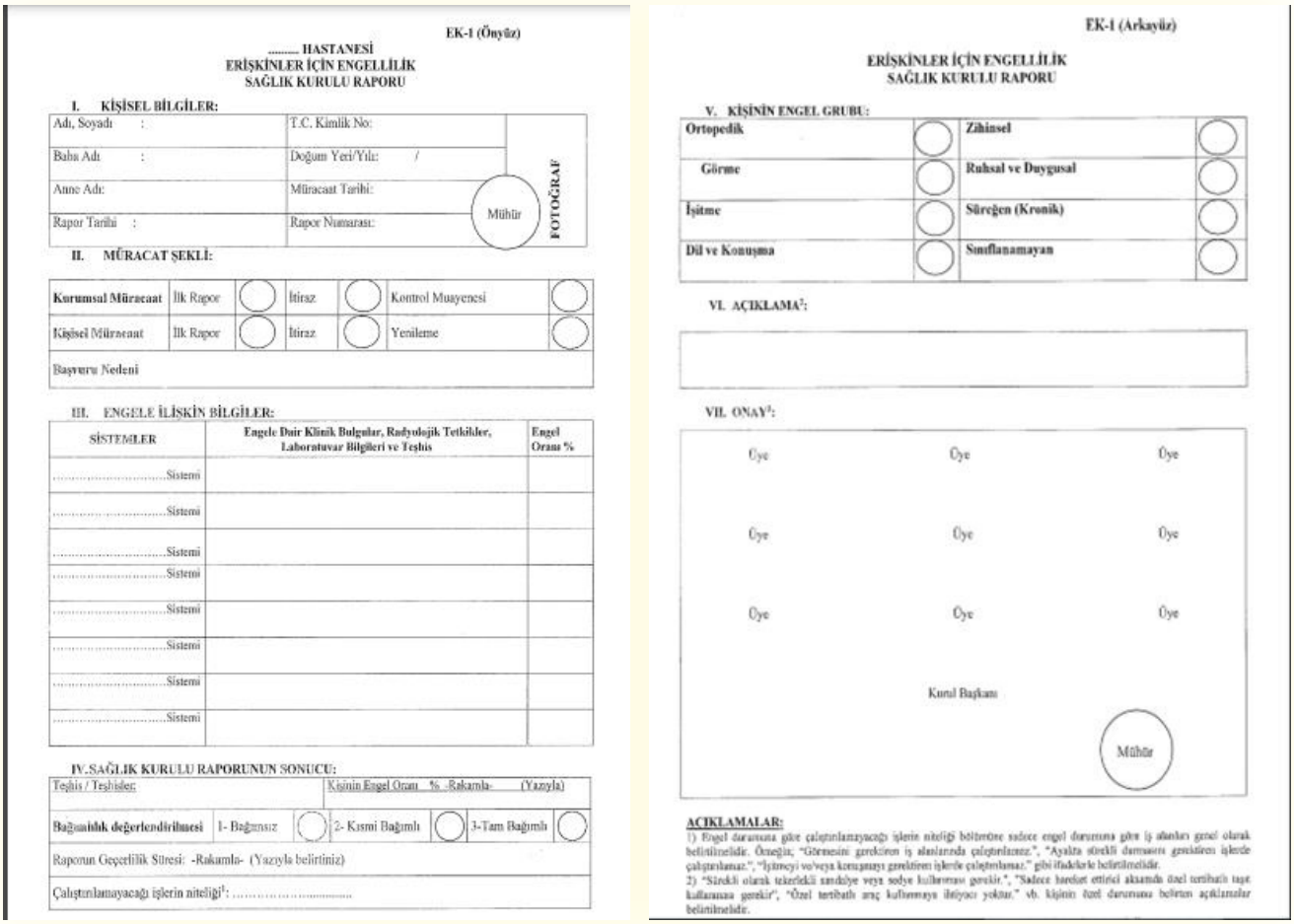

Görsel 3.6: İstismarın polise bildirilmesi

Engelli bireylerin sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden faydalanabilmeleri için belirli prosedürleri yerine getirmeleri ve gerekli belgeleri taşımaları gerekir. Benzer şekilde huzurevi veya yaşlı bakım merkezlerine başvuracak bireylerin de uygun koşullara sahip olmaları ve gereken belgeleri ibraz etmeleri gerekir.

3.1.2.1. Engelli Bireylerin Müracaat İşlemleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sağladığı hizmetlerden faydalanmak isteyen engelli birey için Sağlık Bakanlığınca görevlendirilen heyetler tarafından engellilik durumu, türü ve derecesini belirten sağlık kurulu raporu verilmesi gerekir. Engelli bireye sağlık raporu alabilmek için engellinin bizzat kendisi, velisi, vasisi ya da raporu isteyen kurum tarafından başvuru yapılabilir. Başvuru için öncelikle sağlık raporu düzenleme yetkisine sahip sağlık kurum ve kuruluşları ile hakem hastanelerin birinden MHRS mobil sistemi veya Alo 182 üzerinden randevu alınmalıdır. Sağlık kurulu birimine rapor için başvuru yapan birey, sağlık raporu almak için hazırlanan özel dilekçe formunu doldurmalıdır. Başvuru yapan bireyin sağlık değerlendirmesinin yapılması için iç hastalıkları, göz hastalıkları, kulak burun boğaz hastalıkları, genel cerrahi, nöroloji, ruh sağlığı ve hastalıkları branşlarındaki uzman hekimlerden en az yedi daimî üye doktor kaydı gerekir. Bu doktorlar tarafından muayene edilerek işlemleri biten hastalar, kurul toplanmadan önce evraklarını muayene oldukları hastanenin rapor birimine teslim eder. Hastanelerde haftada bir gün toplanan sağlık kurulu tarafından bireyin engel türü, durumu ve derecesi belirlenerek raporlaştırılır (Görsel 3.7). Engel durumuna göre toplam engel oranı %40 ila %69 arasında olanlar "engelli", %70 ve üzeri oranda olanlar ise "başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede engelli" olarak kabul edilir.

EK-1 (Önyüz)

..... HASTANESİ
ERİŞKİNLER İÇİN ENGELLİLİK
SAĞLIK KURULU RAPORU

I. KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı, Soyadı :	T.C. Kimlik No:	FOTOĞRAF
Baba Adı :	Doğum Yeri/Yılı: /	
Anne Adı:	Müracaat Tarihi:	
Rapor Tarihi :	Rapor Numarası:	Mühür

II. MÜRACAT ŞEKLİ:

Kurumsal Müracaat	İlk Rapor	◯	İtiraz	◯	Kontrol Muayenesi	◯
Kişisel Müracaat	İlk Rapor	◯	İtiraz	◯	Yenileme	◯
Başvuru Nedeni						

III. ENGELE İLİŞKİN BİLGİLER:

SİSTEMLER	Engele Dair Klinik Bulgular, Radyolojik Tetkikler, Laboratuvar Bilgileri ve Teşhis	Engel Oranı %
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		
.....Sistemi		

IV.SAĞLIK KURULU RAPORUNUN SONUCU:

Teşhis / Teşhisler:			Kişinin Engel Oranı % -Rakamla- (Yazıyla)			
Bağımsızlık değerlendirilmesi	1- Bağımsız	◯	2- Kısmi Bağımlı	◯	3-Tam Bağımlı	◯
Raporun Geçerlilik Süresi: -Rakamla- (Yazıyla belirtiniz)						
Çalıştırılamayacağı işlerin niteliği[1]:						

EK-1 (Arkayüz)

ERİŞKİNLER İÇİN ENGELLİLİK
SAĞLIK KURULU RAPORU

V. KİŞİNİN ENGEL GRUBU:

Ortopedik	◯	Zihinsel	◯
Görme	◯	Ruhsal ve Duygusal	◯
İşitme	◯	Süreğen (Kronik)	◯
Dil ve Konuşma	◯	Sınıflanamayan	◯

VI. AÇIKLAMA[2]:

VII. ONAY[3]:

Üye	Üye	Üye
Üye	Üye	Üye
Üye	Üye	Üye

Kurul Başkanı

Mühür

AÇIKLAMALAR:
1) Engel durumuna göre çalıştırılamayacağı işlerin niteliği bölütörüne sadece engel durumuna göre iş alanları genel olarak belirtilmelidir. Örneğin; "Görmesini gerektiren iş alanlarında çalıştırılamaz.", "Ayakta sürekli durmasını gerektiren işlerde çalıştırılamaz.", "İşitmeyi ve/veya konuşmayı gerektiren işlerde çalıştırılamaz." gibi ifadelerle belirtilmelidir.
2) "Sürekli olarak tekerlekli sandalye veya sedye kullanması gerekir.", "Sadece hareket ettirici akımda özel tertibatlı taşıt kullanması gerekir", "Özel tertibatlı araç kullanmaya ihtiyacı yoktur." vb. kişinin özel durumunu belirten açıklamalar belirtilmelidir.

Görsel 3.7: Engellilik sağlık kurulu raporu örneği

Engelli bireyler hastaneden aldıkları sağlık kurulu raporuyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sağladığı hizmetlerden (engelli aylığı, evde bakım yardımı, bakım hizmetleri, özel eğitim, istihdam, sağlık gibi alanlarda tanımlanmış hak ve hizmetler) yararlanabilir (Görsel 3.8).

Görsel 3.8: Özel eğitim ve rehabilitasyon eğitiminden faydalanan çocuk

Engelli Bireyler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının "Engelli Sosyal Yardım Programı"na e-Devlet Kapısı aracılığıyla başvuru yapabilir. Engelli bireyler; aldıkları sağlık kurulu raporuyla vergi indirimi, ücretsiz ulaşım, elektrik, su, doğalgaz indirimi, rehabilitasyon merkezlerinden yararlanma, sağlık hizmeti esnasında öncelik gibi haklara da sahip olur.

SIRA SİZDE

Ülkemizde engelli bireylere verilen hakların neler olduğunu derste size verilen engelli haklarıyla ilgili örnekleri de göz önünde bulundurarak araştırınız. Edindiğiniz bilgi ve belgeleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi (ESİM), 112 Acil Çağrı Merkezini kullanamayan işitme engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak ve sağlık hizmeti sunumunda oluşabilecek iletişim sorunlarını ortadan kaldırmak amacıyla işaret dilinde 7/24 görüntülü destek hizmeti vermektedir (Görsel 3.9).

Görsel 3.9: Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi broşürü

3.1.2.2. Huzurevleri Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Müracaat İşlemleri

Huzurevleri; 60 yaş ve üzerindeki bireylerin sağlıklı bir ortamda korunması, bakımlarının, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Görsel 3.10).

Görsel 3.10: Yaşlı bakımevlerinde kalan bireyler

Devlet eliyle hizmet veren huzurevlerinde bakım hizmetleri ücretsizdir ancak özel huzurevlerinde bakım hizmetleri ücretlidir. Yaşlı bireylerin devlete ait huzurevinden ücretsiz faydalanabilmesi için ölçütler şunlardır:

- 60 ve üzeri yaşta olması
- Kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olması
- Ruh sağlığının yerinde olması
- Herhangi bir bulaşıcı hastalığının olmaması
- Olumsuz herhangi bir bağımlılığının (alkol, uyuşturucu vb.) bulunmaması
- Sosyoekonomik yoksunluk içinde bulunduğunun sosyal inceleme raporuyla saptanmış olması

Huzurevlerinde, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşamlarını sürdürmek isteyen bireyler, bulundukları mahalledeki huzurevi müdürlüğüne başvurabilir. Bireylerin bulunduğu mahallede böyle bir kuruluş yoksa il ve ilçelerde hizmet veren sosyal hizmet merkezlerine veya aile ve sosyal hizmetler il müdürlüklerine dilekçeyle başvuruda bulunabilir. Huzurevine başvuruda bulunmak isteyen bireyler, başvurularını e-Devlet kapısı üzerinden "Huzurevleri Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine Yerleşme Talebi Ön Başvurusu" bölümünü doldurarak da gerçekleştirebilir. Acil durumlarda ise yaşlı birey dışında akraba, komşu, tanıdık gibi başka bireyler aracılığıyla il müdürlüklerine yapılan başvurularla da kabul süreci başlayabilir.

Huzurevine kabul edilen bireylere barınma, bakım, beslenme, sağlık hizmetleri, psikolojik destek hizmetleri, sosyal etkinlikler, hobi çalışmaları gibi pek çok hizmet verilmektedir (Görsel 3.11).

Görsel 3.11: Yaşlı bakımevlerinde sağlık hizmetlerinden faydalanan birey

3.1. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Huzurevi Gezisi

Uygulama

Yaşadığınız bölgede faaliyet gösteren huzurevine öğretmeniniz rehberliğinde okul gezisi gerçekleştiriniz. Gezi etkinliği için aşağıda bulunan adımları takip ediniz.

- Ziyaret edeceğiniz kurum müdürlüğünden randevu alıp gezinizin tarihini netleştiriniz.
- Velinizin geziye katılmanıza izin verdiğine dair hazırlayacağı dilekçeyi öğretmeninize teslim ediniz.
- Huzurevinde görev yapan çalışanlarla yapacağınız görüşmede soracağınız soruları hazırlayarak not alınız. Sorularınızı öğretmeninizle inceleyerek netleştiriniz.
- Okul idaresiyle iletişime geçerek gezi esnasında kullanabileceğiniz aracı temin ediniz.
- Öğretmeniniz rehberliğinde gezi planı düzenleyiniz.
- Hazırladığınız gezi planı ve veli izin dilekçeleriyle birlikte okul müdürlüğünüzden gezi için onay alınız.
- Gezi esnasında kurum yöneticilerinin de izniyle kurum çalışanları ve huzurevi sakinleriyle görüşünüz ve onlara sorularınızı yöneltiniz.
- Görüşme esnasında nazik, saygılı olmaya ve kurum düzenine engel olacak davranışlardan kaçınmaya özen gösteriniz.
- Huzurevinde edindiğiniz bilgi ve tecrübeleri gezi dönüşünde yazınız.
- Hazırladığınız yazıları ve varsa huzurevi yetkililerinden izin alarak çektiğiniz görselleri kullanarak bir pano hazırlayınız.

3.1.2.3. Sosyal Çalışmacıların Müracaatçılarla Görüşme Aşamaları

Sosyal hizmetlerden yararlanmak üzere resmî veya özel bir kuruma müracaatta bulunan ve müracaatı kabul edilen bireyler başvuruda bulundukları konuya göre sosyal çalışmacılarla görüşmeler yapar. Sosyal çalışmacının müracaatçıyla gerçekleştireceği çalışmada belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için planlı bir süreç izlemesi gerekir. Bu sürecin başarılı olmasında en önemli etkenler; başvuran kişinin kapasitesi, katılımı ve istekliliğidir. Müracaatçılarla gerçekleştirilen planlı müdahale sürecindeki işlemler Şema 3.2'de gösterilmiştir.

Şema 3.2: Planlı müdahale aşamaları

Tanışma

Tanışma aşaması, sosyal hizmet uzmanının müracaatçıyla iletişime geçtiği ilk aşamadır (Görsel 3.12). Bu aşamada müracaatçının kaygılarını anlamak, rahat, güvende hissetmesi ve önemli olduğu duygusunu yaşamasını sağlamak oldukça önemlidir.

Görsel 3.12: Müracaatçıyla tanışma aşaması

Ön Değerlendirme

Ön değerlendirme, müracaatçının durumunun anlaşılması, probleminin çözülmesi veya mümkün olduğunca azaltılması için gelişimini ve yönünü belirleme sürecidir. Bu aşama, müracaatçının yaşam öyküsünün alındığı ve güçlü yanlarının belirlendiği aşamadır (Görsel 3.13). Ön değerlendirme yapıldıktan ve müracaatçının ihtiyacı belirlendikten sonra sorunun çözümü ve ihtiyacın karşılanması için planlama aşamasına geçilir.

Görsel 3.13: Müracaatçının yaşam öyküsünün alınması

Planlama

Planlama aşaması, müracaatçının yaşadığı sorunlara çözüm bulmak amacıyla hangi hizmetlerden yararlanılacağı ve hangi kaynakların kullanılacağını belirleme sürecidir. Planlama aşamasında yapılan işlemler sırasıyla şunlardır:

- Müracaatçı katılımının sağlanması
- Belirlenen sorunların öncelik sırasına göre sıralanması
- Sorunların gereksinimler şeklinde tanımlanması
- Müdahale düzeyinin belirlenmesi
- Amaçların oluşturulması
- Hedeflerin belirlenmesi
- Sözleşme yapılması (Sözleşme, müracaatçı ile yapılacakların yazılı hâle getirilmesidir.)

Uygulama

Uygulama aşaması, belirlenen sorunlar ve hedeflenen çözümlerin sağlanabilmesi için kaynakların ve sosyal destek sistemlerinin müracaatçı yararı gözetilerek uygulandığı aşamadır.

Son Değerlendirme

Son değerlendirme aşaması; bireyin amaç ve hedeflerine ne derece ulaşabildiği, hangi amaç ve hedeflere ulaşamadığı, ulaşılamama nedeni ve çözüm yollarının ölçüldüğü veya değerlendirildiği aşamadır.

Sonlandırma

Sonlandırma aşaması, sosyal hizmet uzmanı ile müracaatçı arasındaki çalışma ilişkisinin sona erdiği aşamadır. Planlanmış veya planlanmamış şekilde başarılı vaya başarısız sonuçlanabilir. Müracaatçının ihtiyaç duyduğu konularda destekten yararlanması, kendine güven duygusu geliştirmesi ve güçlenmesiyle mesleki yardım süreci sonlanır. Bazen de süreç; müracaatçının farklı sorunlarının etkisi, kişisel tercihi veya isteksizliği, sosyal hizmet uzmanıyla uyum sağlayamaması gibi nedenlerle olumsuz sonuçlanabilir.

İzleme

İzleme, müdahalenin tamamlanmasından sonra müracaatçının durumunun yeniden incelenmesidir. (Görsel 3.14). Bu aşama, yapılan çalışma sonlandırıldıktan sonra müracaatçıda gerçekleşen değişim ve gelişimin belli aralıklarla takibinin yapılmasını içerir.

Görsel 3.14: İzleme aşamasında müracaatçıyla görüşme

SIRA SİZDE

Sosyal destek hizmeti alan bireylerin sağlık işlemlerini açıklayan bir örnek olay hazırlayınız. Hazırlayacağınız örnek olay engelli, hasta ya da yaşlı bir bireyin sağlık kurumuna müracaat ettikten sonra sosyal çalışmacı ile yapacağı çalışmaları içermelidir. Çalışmanızı tamamladıktan sonra sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

3.2. SHÇEK KANUNU

1983 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun kısa adı SHÇEK'tir. SHÇEK'in faaliyetleri 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına devredilmiştir. 3/6/2011 tarih ve 633 sayılı KHK'nin 35'inci maddesiyle de 2828 sayılı Kanun'un adı Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. SHÇEK, günümüzde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmetlerini yürütmektedir.

3.2.1. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

Sekiz bölümden oluşan 24/5/1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu; ülkemizde verilen sosyal hizmetlerin nasıl yürütüleceğinin, uyulması gereken usul ve esasların açıklandığı kanundur. 2828 sayılı Kanun'un amacı, kapsamı, tanımlar ve genel esasları aşağıda verilmiştir.

Amaç

Madde 1 – Bu Kanun'un amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – Bu Kanun, sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzel kişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalanacak durumda olanları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 – Kanunda geçen:

a) "Sosyal hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal so¬runlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü,

b) "Korunmaya ihtiyacı olan çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,

2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,

3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,

4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; zararlı maddeler kullanma, dilencilik gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu,

c) "Engelli"; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişiyi,

d) "Bakıma ihtiyacı olan engelli"; engellilik sınıflandırmasına göre resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişiyi,

e) "İhtiyacı olan yaşlı"; sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan yaşlı statüsündeki kişiyi,

f) "Sosyal hizmet kuruluşları"; bu Kanun'un amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlar olup bunlardan;

1. "Çocuk Yuvaları"; 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "Yetiştirme Yurtları"; 13-18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

3. "Kreş ve Gündüz Bakımevleri"; 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarını,

4. "Huzurevleri"; ihtiyacı olan yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

5. "Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri"; bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazana¬mayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını,

6. "Çocuk Destek Merkezleri"; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

7. "Kadın veya Erkek Konukevleri"; fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

8. "Toplum veya Aile Danışma Merkezleri"; toplumun ve ailenin gelişmesi için bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle iş birliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

9. "Aktif Yaşam Merkezi"; yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli ve yaşlı bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

10. "Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları"; aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkân tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarını,

11. "Çocuk Evleri"; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerini,

12. "Çocuk Evleri Sitesi"; korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu,

13. "Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri"; çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimlerini,

14. "Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri Koordinasyon Merkezi"; il müdürlüğü bünyesinde oluşturulan ev tipi sosyal hizmet birimlerinin bağlı olduğu merkezi,

15. "Sosyal Hizmet Merkezi"; ihtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

16. "Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi"; çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezleri,

g) "Kurum"; bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü ifade eder.

Genel Esaslar

Madde 4 – Sosyal hizmetlere ilişkin genel esaslar şunlardır:

a) Bu Kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür. Sunulacak bakım ve diğer hizmetlerin kapsamı ve bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişilerin izin, çalışma usul ve esasları ve diğer hususlar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

b) Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.

c) Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuğa, ihtiyacı olan engelliye ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır.

d) Sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve sunulmasında sınıf, ırk, dil, din, mezhep veya bölge farklılığı gözetilemez, hizmet talebinin hizmet arzından fazla olması halinde öncelikler, ihtiyacı olan olma derecesi ve başvuru veya tespit sırası esas alınarak belirlenir.

e) (Mülga: 1/7/2005-5378/27 madde.)

f) Bu Kanunla kurulan kuruma bağlı kuruluşların dışındaki sosyal hizmet kuruluşlarının kurulması izne tabi olup, alınacak tertip ve tedbirlerle bunların hizmet, işleyiş ve personele ilişkin hususlarda tespit edilen standart ve esaslara uygun olarak faaliyette bulunmaları sağlanır.

g) Sosyal hizmet kuruluşlarının coğrafik ve fonksiyonel görev alanlarının ve yurt sathında dengeli dağılımının görev boşluğu bırakılmayacak şekilde düzenlenmesi esastır.

h) Çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtlarının korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaş, cinsiyet, sosyal ve psikolojik özellikleri ile engel dereceleri dikkate alınarak, kaynaştırma anlayışına göre gruplandırılması ve özellikle çocuk yuvalarının, huzurevleri ile aynı mahallerde tesis edilerek dede-torun, nine-torun ilişkilerinin sağlanması esas alınır.

ı) Korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan kişilere hizmet sunumu insan haysiyet ve vakarına yaraşır şekilde yerine getirilir.

j) Sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalıştırılacak personelin seçim ve niteliklerinin tespitinde ve bunların hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde bu kurum ve kuruluşların hizmet özellikleri dikkate alınır.

k) Korunmaya ihtiyacı olan çocukların Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkânlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.

l) İhtiyacı olan engelli ve yaşlıların hayatlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi, ihtiyacı olan engellilerin toplum içinde kendi kendilerini idare edebilecek ve üretken hale gelebilecek şekilde bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan tedavisi mümkün olmayanların sürekli bakım altına alınması amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır.

m) Doğal afetlerde ulusal ve uluslararası sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarıyla birlikte hareket edilmesi ve acil kurtarma ve yardım çalışmalarının etkili şekilde yürütülmesi amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır. (Ek fıkra: 3/6/2011-KHK-633/35 madde.)

(Ek fıkra: 3/6/2011-KHK-633/35 md.) Engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin genel esaslar şunlardır:

a) Eşit katılım için, engellilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda birey, aile ve toplumun bilinçlendirilmesi, tıbbî bakım ve rehabilitasyonlarının sağlanması, günlük yaşamlarında kendi başlarına yaşayabilme kapasitelerinin artırılması.

b) Bilgi, hizmet ve fiziksel çevre koşullarının engelliler için ulaşılabilir hâle getirilmesi.

c) Doğumdan başlayarak okul öncesi, okul çağı ve yetişkinleri kapsayacak biçimde tüm engellilere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması.

d) İstihdamın, mesleki eğitim ve rehabilitasyonla birlikte gerçekleştirilmesi, istihdam alanlarının engellilerin kullanımına uygunluğunun sağlanması ve teknolojiye uygun alet ve cihazların engellilerce elde edilmesini kolaylaştırıcı önlemlerin alınması.

e) Engellilerin sosyal güvenlikleri ile gelirlerinin korunması, aile hayatı ve kişisel bütünlükleri ile kültür, eğlence, spor ve din alanlarına tam katılımlarının sağlanması (Görsel 3.15).

f) Engellilere ilişkin plan ve programlar ile ekonomik ve sosyal statülerini etkileyen tüm kararların alınması sırasında engellilerin katılımlarının sağlanması gerekir.

Görsel 3.15: Paris 2024 Paralimpik Oyunları'na katılma hakkı kazanan Sümeyye Boyacı, Sevilay Öztürk, Turgut Aslan Yaraman ve Umut Ünlü

SIRA SİZDE

TBMM'de günümüzde kaç engelli milletvekili olduğunu ve bu vekillerin engellilere yönelik yaptıkları çalışmaları araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

SIRA SİZDE

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yürütülmesine İlişkin Genel Esasları ile ilgili ülkemizde gerçekleştirilen çalışma örneklerini araştırınız. Yapılacak çalışma için aşağıdaki adımları takip ediniz.

- Sınıf mevcudunuza göre dört veya beş kişilik gruplar oluşturunuz.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte "2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yürütülmesine İlişkin Genel Esasları"ndan ikisini seçiniz.
- Seçtiğiniz esaslarla ilgili ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalarla ilgili örnekleri araştırınız.
- Edindiğiniz bilgileri görsellerle zenginleştirerek bir sunum hazırlayınız.
- Çalışmanızı grup arkadaşlarınızla birlikte sınıfta sununuz.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

2828 sayılı Kanun'a göre "korunmaya, bakıma, yardıma ihtiyacı olan engelli, yaşlı ve diğer kişilere ilişkin esaslar" kapsamında, sosyal hizmet kuruluşlarında koruma kararı devam edip evlenen kız çocuklarının çeyiz ihtiyaçları için bir kereye mahsus olmak üzere evlenme yardımı yapılmaktadır. Bu yardım, en yüksek devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında olup hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmamaktadır.

3.1. UYGULAMA FAALİYETİ

2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile İlgili El Broşürü Hazırlama

Derste edindiğiniz bilgileri kullanarak 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nu tanıtmaya yönelik katlanır bir el broşürü hazırlayınız.

El broşürünüzü hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Broşürde 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun amaç ve kapsamı başta olmak üzere Kanun ile ilgili önemli konulara yer verdiğinizden emin olunuz.
- Broşürün rahatlıkla katlanması için ön ve arka yüzeyini 100 mm, içe katlanan yüzeyini 97 mm olarak hazırlayınız.
- Broşürde dilediğiniz renk kâğıt kullanınız.
- Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştiriniz.
- Broşürün yaratıcı olmasına özen gösteriniz.
- Broşürde yer alacak yazıları bilgisayar ortamı veya elde yazabilirsiniz.
- Sayfa boyutlarını düşünerek okunabilir büyüklükte yazı puntosu seçiniz.
- Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Broşürü iki ders saati içinde tamamlayınız.
- Broşürünüzü sınıf panosunda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile İlgili EL Broşürü Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

2828 SAYILI SHÇEK KANUNU İLE İLGİLİ EL BROŞÜRÜ HAZIRLAMA KONTROL LİSTESİ	
Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Öğretmenin Adı ve Soyadı:
Sınıfı:	Tarih:
Numarası:	İmza:

	ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1	Gerekli araç gereci eksiksiz hazırladı.		
2	El broşürü için uygun boyutta fon kâğıdı kullandı.		
3	2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun amacına yer verdi.		
4	Kanunun kapsamına yer verdi.		
5	Kanunda yer alan tanımlara yer verdi.		
6	Kanunun genel esasları hakkında kısa bilgilere yer verdi.		
7	Engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin genel esaslara yer verdi.		
8	El broşürünü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştirdi.		
9	Broşürün yaratıcı olmasına özen gösterdi.		
10	Uygun büyüklükte yazı puntosu seçti.		
11	Türkçeyi doğru kullandı.		
12	Temiz ve düzenli çalıştı.		
13	Çalışmasını verilen süre içerisinde tamamladı.		
Ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.			

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarındaki boşluklara yazınız.

1. ( ) Sağlık ocaklarının hasta bireylere verdiği tedavi hizmetleri birinci basamak tedavi hizmetidir.

2. ( ) Rehabilite edici sağlık hizmetlerinde hastanın iyileşmesiyle ilgili sonuç almak, kısa bir süreçte gerçekleştirilir.

3. ( ) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanmak isteyen bireyler başvurularını sadece dilekçeyle şahsen yapabilir.

4. ( ) Tıbbi sosyal hizmet uzmanları, hastane ortamında sadece mikro düzeyde sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirir.

5. ( ) Engelli bireyler; sosyal destek alabilmek için engellilik durumu, türü ve derecesini belirten sağlık kurulu raporu almalıdır.

6. ( ) 70 yaş ve üzerindeki bireylerin sağlıklı bir ortamda korunması, bakımlarının, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması hizmeti verir.

7. ( ) Planlı müdahale sürecinde müracaatçıyla sözleşme yapılması, planlama aşamasında gerçekleştirilir.

8. ( ) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun günümüzdeki adı Sosyal Hizmetler Kanunu'dur.

9. ( ) Kreş ve Gündüz Bakımevleri 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklara hizmet vermektedir.

10. ( ) Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, engelli ve yaşlıya sosyal hizmet programlarının uygulanmasında öncelik tanınır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz ve doğru cevabı işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi tedavi edici ve iyileştirici sağlık hizmetlerinden değildir?

A) Rehabilitasyon uygulamaları B) Enjeksiyon uygulama C) Muayene etme
D) Yatakta tedavi E) Ameliyat

12. Hastanede hasta ile sağlık ekibi arasında iletişim sorunlarını çözmek, sosyal hizmet görevlilerinin aşağıdaki hangi düzey sosyal hizmet uygulamalarına örnektir?

A) Makro B) Mezzo C) Mikro D) Planlama E) Uygulama

13. Sosyal hizmet uzmanının aileler ve hastanedeki diğer hastalardan oluşan küçük gruplarla gerçekleştirdiği çalışmalar, aşağıdaki hangi düzey sosyal hizmet uygulamalarına örnektir?

A) Makro B) Mezzo C) Mikro D) Planlama E) Uygulama

14. I. Müracaatçı hakkında dosya açılması
II. Müracaatçı ile bir ön görüşme yapılması
III. Müracaatçının durumunun değerlendirmeye uygunluğuna karar verilmesi
IV. Müracaatçı hakkında sosyal inceleme yapılması

Sosyal destek hizmeti ile ilgili müracaatlarda yukarıda verilen işlemler hangi sırayla gerçekleştirilmektedir?

A) I, II, III ve IV B) II, III, I ve IV C) I, III, II ve IV
D) IV, II, I ve III E) II, I, III ve IV

15. Aşağıdakilerden hangisi yaşlı bireyin devlete ait huzurevinden ücretsiz faydalanabilmesi için gereken kriterlerden değildir?

A) Kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme
B) Ruh sağlığı yerinde olma
C) Sosyal ve ekonomik ihtiyacı olma
D) Bulaşıcı bir hastalığı olmama
E) Fiziksel bakıma ihtiyaç duyma

16. Planlı müdahale sürecinde müracaatçının yaşam öyküsünün alındığı ve güçlü yanlarının belirlendiği aşama aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tanışma B) Uygulama C) Dosya açılması
D) Ön değerlendirme E) Son değerlendirme

17. Aşağıdakilerden hangisi 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerini ifade etmektedir?

A) Çocuk evleri B) Aktif yaşam merkezleri C) Çocuk yuvaları
D) Yetiştirme yurtları E) Çocuk destek merkezleri

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

C) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını yazınız.

18. Dünya Sağlık Örgütüne göre sağlık nedir?

19. Eğitim ve araştırma hastanelerinde yürütülen tedavi uygulamaları kaçıncı basamak tedavi hizmetlerindendir?

20. Hastanelerde ve sağlık hizmeti veren tüm birimlerde verilen sosyal hizmet uygulamalarına ne ad verilir?

21. Üçüncü basamak tedavi hizmetleri hangi sağlık kuruluşları tarafından verilmektedir?

22. Müracaatçılarla gerçekleştirilen planlı müdahale sürecindeki işlemler yedi aşamada gerçekleşmektedir. Bu yedi aşamayı sırasıyla yazınız.

23. Hastanede sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan Ahmet Bey, hastanede yatan 18 yaşındaki Suna'nın psikososyal durumunu incelemek için onunla görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelerin ardından durumu analiz edip, gerekli belgeleri hazırlayarak hasta dosyasına eklemiştir." Ahmet Bey'in gerçekleştirdiği bu çalışma, mikro düzey sosyal hizmet uygulamalarına bir örnektir. Siz de hastanelerde gerçekleştirilen mezzo düzey sosyal hizmet uygulamalarına bir örnek veriniz.

4. ÖĞRENME BİRİMİ

OLAĞAN DIŞI DURUMLARDA SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

KONULAR

4.1. İHMAL, İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.2. KORUYUCU AİLEDE SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.3. ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.4. EVSİZLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.5. SIĞINMA EVLERİNDE KALAN BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.6. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.7. DOĞAL AFETLERDE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ
4.8. MÜLTECİ VE SIĞINMACILARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Kadına ve çocuğa yönelik ihmal ve istismar türleri
- İhmal ve istismara uğramış çocuk ve kadınlara sosyal destek hizmeti veren birimler
- Medyanın kadına ve çocuğa yönelik ihmal ve istismar olaylarına etkisi
- Koruyucu aile olmaya ilişkin yasalar
- Koruyucu aile olma ve evlat edinme arasındaki fark
- Şehit yakınları ve gazilere verilen sosyal hak ve sosyal destek hizmetleri
- Evsizlere verilen sosyal hizmetlerin amacı ve kapsamı
- Sığınma evlerindeki sosyal hizmetlerin amacı ve kapsamı
- Suçlu bireylerin topluma kazandırılmasının önemi
- Doğal afetlerde bireylere verilen sosyal destek hizmetleri, sosyal destek hizmeti veren kurum ve kuruluşlar
- Mülteci ve sığınmacı kavramları
- Ülkemizde mülteci ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları

TEMEL KAVRAMLAR

- ÇİM
- Doğal afet
- Evsiz
- Evlat edinme
- Fail
- Gazi
- İhmal
- İstismar
- Koruyucu aile
- Suç
- Suça sürüklenen çocuk
- Şehit
- ŞÖNİM

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kadınlar ve çocuklar dışında başka kimler ihmal veya istismara uğrayabilir?
2. Evlat edinme sürecinde başvuruda bulunan aileler yoğun şekilde araştırılıp incelenmeseydi sonuçları neler olabilirdi?
3. Koruyucu aile olma veya evlat edinmenin toplumsal açıdan yararları neler olabilir?
4. Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi için neler yapılabilir?
5. Ülkemizde mülteci ve sığınmacılar için uygulanan sosyal destek çalışmaları hakkında neler biliyorsunuz?
6. Yaşadığınız il veya ilçe sınırları içinde evsizler için yürütülen çalışmaları araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1. İHMAL, İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

İhmal ve istismar, kadın ve çocuğa kötü muamelenin iki yönüdür. İstismar aktif; ihmal ise pasif bir olgudur. İstismarda istenmeyen davranışların yapılması; ihmalde ise istenen davranışların yapılmaması söz konusudur. Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre çocuğa bakmakla yükümlü kişi veya kişilerin çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almamasına **ihmal** denir.

İstismar; bireyin iyi niyetini kötüye kullanarak ondan yararlanmak, rızası olmadan, duygu ve isteklerini dikkate almadan bireyi sömürmek, bireye fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik olarak zarar vermektir. Aile üyelerinden birinin diğer aile üyelerinden bir veya birden fazlasına fiziksel veya psikolojik yönden zarar verecek davranışlarda bulunması da **aile içi istismar**dır.

Şiddet; bireyin fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik yönden zarar görmesi ve acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan hareketlerdir. Ayrıca baskı ve özgürlüğün keyfî engellenmesini içeren her türlü tutum ve davranıştır. Bir bireye şiddet uygulamak, onu istismar etmektir. Şiddet, özel alanda (evde, aile bireyleri arasında vb.) veya kamusal alanda (sokakta, iş yerinde vb.) meydana gelebilir (Görsel 4.1).

Görsel 4.1: Sokakta kadına şiddet

Kadınlar ve çocuklara yönelik ihmal ve istismar, birçok farklı disiplini ilgilendiren evrensel sorunlardır. Bir kadın veya çocuğun ihmal veya istismara uğradığını, uğrama riski olduğunu gören herhangi bir bireyin bu durumu yetkili birimlere bildirmesi yasal bir zorunluluktur. Kadın veya çocuğun ihmal veya istismara uğradığını, uğrama riski olduğunu gören vatandaşlar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı **ALO 183 Sosyal Destek Hattı**'nı arayabilir ve en yakın emniyet birimlerine durumu bildirebilir (Görsel 4.2).

Görsel 4.2: ALO 183 hattı logosu

4.1.1. Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar Türleri

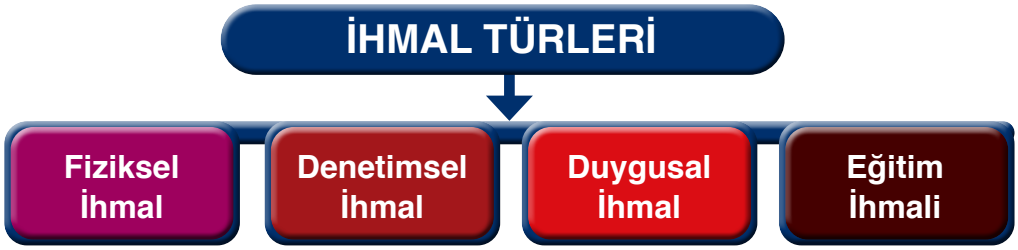
İhmal ve istismar birbirini destekleyen iki olumsuz durumdur. Bu nedenle çoğunlukla birlikte anılır. Kadın veya çocuğa karşı yapılan bazı davranışların hem ihmal hem de istismar içermesi de bu kavramların birlikte anılmasına neden olur. Örneğin 18 yaş altındaki bir çocuğu çalıştırmak ve çocuğun kazandığı parayı elinden almak hem eğitimsel ihmal hem de ekonomik istismardır.

Kadın veya çocuğa yönelik ihmal ve istismarın genellikle bireyin yakın çevresinde bulunan şahıslar tarafından uygulandığı görülür. Kadın ve çocuğa yönelik ihmal ve istismar toplumun bütününü ilgilendiren sorunlardır. Bu ihmal ve istismarın türleri şu şekilde gruplandırılabilir:

4.1.1.1. İhmal Türleri

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun "Türkiye Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre çocuğun ihtiyaçlarını ihmal eden yetişkinler çoğunlukla anne, baba ve öğretmenlerdir; en çok söz edilen ihmal davranışı ise çocuğa sevgi göstermemektir. Yine araştırmalara göre ihmale uğrayan kadınlar da özellikle ekonomik bağımsızlığı olmayan, içe kapanık, fiziksel ve psikolojik yönden zayıf, ailesi tarafından destek görmeyen bireylerdir. İhmalden sorumlu olan kişi çoğunlukla kadının eşidir.

İhmal türleri, karşılanmayan ve mahrum bırakılan ihtiyaçlara göre Şema 4.1'de gösterildiği gibi 4 başlık altında toplanabilir.

Şema 4.1: İhmal türleri

Görsel 4.3: Fiziksel olarak ihmal edilmiş çocuk

a) Fiziksel ihmal

Bireyin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmamasına **fiziksel ihmal** denir. Bireyin yetersiz ve dengesiz beslenmesine neden olmak, temizliğine dikkat etmemek, bireye temizlenme imkânı sunmamak, uygun kıyafet (hava şartlarına, beden yapısına ve cinsiyetine göre) giydirmemek, fiziksel olarak zarar görmesine neden olabilecek dikkatsiz hareketlerde bulunmak (düşmesine neden olabilecek davranışlarda bulunmak vb.) ve tıbbi bakımını aksatmak fiziksel ihmale örnek verilebilir (Görsel 4.3).

b) Duygusal İhmal

Bireyin duygusal ihtiyaçlarının gerektiği şekilde karşılanmaması, hissetme, ifade etme ve anlamlandırma yeteneklerinin köreltilmesi durumuna **duygusal ihmal** denir. Bireyin sevgi ve ilgiden mahrum bırakılması, öz güveninin desteklenmemesi, bireye duygusal olarak suçlu hissetmesine neden olabilecek şekilde yaklaşılması, yaşadığı olaylar karşısında ihtiyaç duyduğu geri bildirimlerin verilmemesi ve duygularının önemsenmemesi duygusal ihmale örnek verilebilir (Görsel 4.4).

c) Denetimsel İhmal

Ebeveynin çocuğun üzerindeki denetiminin yeterli olmaması durumuna **denetimsel ihmal** denir. Çocuğa doğru ve yanlış davranışların neler olduğunu konusunda rehberlik etmemek, çocuğun yanlış davranışlarda bulunmasını önemsememek, okul dışındaki saatlerde nerede olduğu, kimlerle arkadaşlık kurduğuyla ilgilenmemek ve parkta oynarken çocuğu kontrolsüz bırakmak denetimsel ihmale örnek verilebilir.

Görsel 4.4: Duygusal yönden ihmal edilen çocuk

ç) Eğitim İhmali

Çocuğun eğitim ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanmamasına **eğitim ihmali** denir. Çocuğun okula gitmesine izin verilmemesi, eğitimi için gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaması, ders çalışacağı uygun ortamın sağlanmaması, eğitim sürecinde çocuğa destek olunmaması (ders çalışırken, araştırma yaparken yol göstermemek vb.), 18 yaş altı çocuğun okula gönderilmeyerek çalıştırılması, okula gitmemeyi alışkanlık hâline getirmesine göz yumulması, yetenekleri doğrultusunda eğitime yönlendirilmemesi ve gelişimsel geriliği olan çocukların özel eğitim kurumlarından yararlandırılmaması eğitim ihmaline örnek verilebilir (Görsel 4.5).

Görsel 4.5: Eğitim için uygun ortam ve materyal sağlanmayan çocuk

Eğitim ihmaline maruz kalanların sadece çocuklar olduğu düşünülse de eğitimi yarım kalmış veya eğitime hiç başlayamamış kadınlar da eğitime devam etmek istediklerinde eşleri, aileleri hatta toplum baskısı nedeniyle eğitim ihmaliyle karşılaşabilmektedir.

4.1. ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: İhmal Türlerini Ayırt Edelim

Araç Gereç: Kalem

Uygulama

- Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve görsellerin hangi ihmal türünü yansıttığını altındaki boşluğa yazınız.
- Görseller hakkındaki tespitlerinizi arkadaşlarınızın tespitleriyle karşılaştırınız.
- Sizin ve arkadaşlarınızın tespitleri arasındaki farklılıkları belirleyerek tespitlerinizin nedenleriyle ilgili düşüncelerinizi tartışınız.

a) .....

b) .....

c) .....

ç) .....

d) .....

e) .....

Görsel 4.6: İhmal türleri

4.1.1.2. İstismar Türleri

İstismar; genellikle bir bireyin başka bir birey üzerinde kontrol ve güç sağlamasına neden olan, karşıdaki bireye zarar vermeyi hedefleyen davranışlardır. İstismara en çok kadın ve çocuklar maruz kalmaktadır. İstismara uğrayan kadın ve çocuklar; genellikle korkutulup sindirildiği, yaşadığı travmanın etkisiyle sağlıklı düşünemediği ve suçlanmaktan çekindiği için sessiz kalmayı, yaşadığı olayı saklamayı ve bu durumu kabullenmeyi tercih etmektedir.

İstismar türleri, Şema 4.2'de gösterildiği gibi dört başlık altında toplanabilir.

Şema 4.2: İstismar türleri

a) Fiziksel İstismar

Bireyin başka bir bireye fiziksel olarak zarar vermesi, yaralanma veya yaralanma riski oluşturması durumlarına **fiziksel istismar** denir. Fiziksel istismar; dövme, tekmeleme, tokatlama, itme gibi fiziksel şiddet eylemlerini içerir. En çok rastlanan ve bireyde bıraktığı izler nedeniyle fark edilmesi en kolay olan istismar türüdür. Fiziksel istismar; genellikle fiziksel veya maddi yönden güç üstünlüğü bulunan veya psikolojik baskı kurabilen birey tarafından bu yönleri daha zayıf olan bireye uygulanır. Çocuklara fiziksel istismarda bulunanlar; çoğunlukla aile bireyleri, okul veya yaşadığı ortamda bulunan yetişkinlerdir (Görsel 4.7).

Görsel 4.7: Kadına ve çocuğa fiziksel şiddet

b) Cinsel İstismar

Bireye rızası dışında cinsel bir eylemde bulunulması veya buna kalkışılmasına **cinsel istismar** denir. Cinsel istismar sadece tecavüz değildir. Bireyi ikna ederek, zorlayarak veya mecbur ederek dokunma, okşama, cinsel girişim, cinsel istismarı gerçekleştiren kişinin özel bölgelerine dokunmaya zorlama gibi eylemler cinsel istismara örnektir. Ayrıca bireye pornografik film izletme, yaşına uygun olmayan cinsel eğitim verme, cinsel içerikli konuşma gibi fiziksel temas olmayan eylemler de cinsel istismardır.

Çocuklar genellikle aile bireyleri ve yakın çevre tarafından cinsel istismara uğramaktadır. Kadınlar ise aile bireyleri ve yakın çevrenin yanı sıra iş yerindeki, hatta yolda yürürken karşılaştığı bireyler tarafından da cinsel istismara uğrayabilmektedir (Görsel 4.8).

Görsel 4.8: İş yerinde fiziksel temasla cinsel istismar

Cinsel istismar, sadece karşı cinsiyetteki bireyler tarafından değil, aynı cinsiyetteki bireyler tarafından da gerçekleştirilebilir. Kızlar da erkekler de cinsel istismara uğrayabilir. Ancak araştırmalar, kızların erkeklerden daha fazla cinsel istismara uğradıklarını ortaya koymaktadır. Çocuk cinsel istismarı ile ilgili konular üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Amerikalı Sosyolog David Finkelhor'a (Deyvid Finkılhor) göre pek çok cinsel istismar kurbanı 7 yaşından küçük kız çocuklarıdır.

Cinsel istismar; eğitim seviyesi, sosyoekonomik durum, etnik köken, yaş, yaşanan yer, statü ve yakınlık derecesi fark etmeksizin toplumun her kesiminde gerçekleşebilir. Bu nedenle özellikle çocukların bu konuda dikkatle korunması, bilinçlendirilmesi, kendini nasıl koruyacakları ve iyi dokunuş ile kötü dokunuş arasındaki farkı öğrenmelerinin sağlanması önemlidir (Görsel 4.9).

Görsel 4.9: Fiziksel temasla çocuğa yönelik cinsel istismar

Cinsel istismarı gerçekleştiren bireyler, bunun yanlış bir davranış olduğunun bilincindedir ve gizlenmesi gerektiğini düşünür. Bu nedenle istismarda bulundukları çocukları bunun bir oyun ve doğal bir davranış olduğuna ikna ederek, baskılayarak veya suçlayarak istismarın duyulmasını engellemeye çalışır. Kadınlara cinsel istismarda bulunan bireyler ise toplumda bunun duyulmasının kadını zor duruma düşüreceği fikrini kullanarak ve tehdit ederek istismarın öğrenilmesine engel olabilir.

Çocukları cinsel istismardan korumak için önerilen ve kullanılan bazı yöntemler vardır. "İç çamaşırı kuralı", "özel bölge kuralı" ve "mahremiyet eğitimi" bu yöntemlerdendir. Çocuğa "özel" veya "mahrem" olarak tanımlanan belirli bölgelerine (dudak, meme, popo ve cinsel organ) anne, baba ve doktor dışında kimsenin temas etmemesi, bu temasların da uzun süreli ve sık olmaması gerektiği öğretilmelidir. Ancak çocuğu cinsel istismar hakkında bilinçlendirmede etkili olan bu yöntemler, çocuğun bu bölgelere yönelik olmayan ve temas içermeyen cinsel istismar türlerini fark etmesinde yetersiz kalır. Çocuk bu konuda bilinçlendirilirken yetişkinlerin uygunsuz görüntülerinin kendine gösterilmesi veya özel bölgelerle ilgili sözler söylenmesi durumlarını da ailesine söylemesi, o ortamdan uzaklaşması, ihtiyaç duyduğunda destek istemesi hatta çığlık atması gerektiği çocuğa öğretilmelidir.

Çocukla sıradan olaylardan veya günlük güvenlik konularından konuşulurken vücut güvenliğiyle ilgili konular da sohbete dâhil edilmelidir (Görsel 4.10). Örneğin "Yayalara yeşil ışık yanmadan yolun karşısına geçmemelisin, oyun oynadığın alanda düşmene veya yaralanmana sebep olabilecek nesnelere karşı dikkatli olmalısın, kask takmadan bisiklete binmemelisin ve vücudunun özel bölgelerine kimsenin dokunmasına izin vermemelisin." denmelidir.

Görsel 4.10: Günlük sohbet sırasında vücut güvenliği bilgisi verme

Günlük sohbetlerde vücut güvenliğiyle ilgili kullanılabilecek örnek ifadeler şunlar olabilir:

- Onay almak, karşımızdaki kişiden izin istemek ve cevabını saygıyla karşılamak demektir. Sen de biriyle oyun oynamak veya karşındaki kişiye ait oyuncakları kullanmak istediğinde onay almalısın. Anne veya babanın haberi olmadan ve ailenden onay almadan tanımadığın kişilerle bir yere gitmemelisin. Tanımadığın kişilerden hediye almamalısın.

- Hediye almak çok güzeldir ama kimse öpmen, kendini öptürmen, bir oyuna katılman, sarılman, sohbet etmen, fotoğraf veya video çektirmen için sana oyuncak, çikolata, para vb. hediyeler vermeyi teklif edemez.
- Bedeninin her yeri özeldir. Onayını almadan ben dâhil hiç kimse seni öpemez, sana dokunamaz, senin fotoğraf veya videonu çekemez.
- Bir insanı istemediği şeyleri yapması için zorlamak veya kandırmaya çalışmak doğru bir davranış değildir. Kimse sana "ne olur, lütfen, bir kerecik, benim için, küserim, konuşmam, seni sevmem" gibi sözler söyleyerek ısrar edemez, seni zorlayamaz.
- Yapmak istemediğin şeyler için "hayır" diyebilirsin. Örneğin istemediğin hâlde karşındaki kişi istiyor diye ona şarkı söylemek zorunda değilsin. Böyle bir durumda ben dâhil kimse sana kızamaz, küsemez veya ceza veremez. Anne, baba, anneanne, babaanne, dedeler, öğretmen veya komşuyu öpmek istemediğinde bu ayıp veya saygısızlık değildir.
- Biri veya bir şey seni rahatsız, korkmuş hissettirirse bu durumu annen, baban, bakıcın veya güvendiğin başka bir büyüğüne söylemelisin.
- Sırlar bazen eğlenceli olabilir ancak seni üzen veya sana zarar vereceğini düşündüğün şeyler olursa onları annen, baban veya güvendiğin başka bir büyüğüne söylemelisin. Örneğin babana yapacağımız doğum günü partisini ona sürpriz yapmak için sır olarak saklamak eğlenceli ve zararsız bir durumdur. Birinin sana dokunmak istemesi, dokunması ve bunu kimseye söylememeni, sır olarak saklamanı istemesi durumunda ise hemen o ortamdan uzaklaşmalı, gerektiğinde çığlık atmalı ve bu durumu mutlaka güvendiğin bir büyüğüne söylemelisin.

SIRA SİZDE

Avrupa Konseyi (2014) tarafından başlatılan "Beşte Bir Projesi"ni ve bu proje kapsamında hazırlanan "Kiko ve El" ile "Kiko ve Binben" kitaplarının içeriklerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.11: Beşte Bir Projesi kapsamında hazırlanan Kiko kitapların kapakları

c) Duygusal İstismar

Kişinin öz saygısı, öz güveni, bağımsızlığı ve ruh sağlığına zarar veren, duygusal olarak çöküntüye uğramasına neden olan her tür davranışa **duygusal istismar** denir. Duygusal istismarın tanımı bazı değişkenlerden etkilenir. Örneğin bir davranış modeli bebeklik döneminde normal kabul edilirken ergenlik döneminde duygusal istismar sınıfına girer. 15 aylık bebek kaşığı kullanamadığında başkalarının yanında olsun veya olmasın annesinin ona yardım etmesi normal bir davranıştır. Bu davranışın 15 yaşında bir ergene uygulanması ve sık sık tekrarlanması ise onun kendini küçük düşürülmüş hissetmesine, öz güveninin zedelenmesine neden olabilir. Bu yüzden duygusal istismar diğer istismar türlerine göre biraz daha karmaşık ve saptanması zor bir istismar tipidir. Duygusal istismara uğrayan bireyin bedeninde fiziksel bir iz bırakmaması da tespit edilmesini zorlaştıran bir diğer nedendir.

Duygusal istismara neden olan başlıca davranışlar şöyle sıralanabilir:

Reddetme: Birey yokmuş gibi davranılması, bireyin ihtiyaçlarının karşılanmaması, ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, olumlu yönlerinin ortaya çıkarılması için herhangi bir şey yapılmaması, motive edilmemesi, yardım taleplerinin reddedilmesi, her hatadan sorumlu tutulması, yakınlık ve sevginin belli edilmemesi, bireye hiçbir işe yaramıyor duygusu yaşatılması gibi davranışlar reddetmeye örnek verilebilir.

Tek Başına Bırakma (İzole Etme): Bireyin toplumsal ilişkilerden uzak tutulması, sosyal ilişkilere girmesini sağlayacak fırsatlar sağlanmaması veya kasıtlı olarak bu tip fırsatların engellenmesi, tek başına bir yerde bırakılması veya yalnız olduğuna inandırılması gibi davranışlar tek başına bırakmaya örnek verilebilir.

Yıldırma: Bireyin sözlü saldırıyla korkutulması, tehdit edilmesi, gözdağı verilerek korku dolu bir ortamda yaşamasına neden olunması gibi davranışlar yıldırmaya örnek verilebilir (Görsel 4.12).

Suça Yöneltme: Bireyin sosyal olmayan davranışlara yöneltilmesi, bireye toplumsal açıdan kötü örnek olunması, kötü örnekler gösterilerek buna özendirilmesi gibi davranışlar suça yöneltmeye örnek verilebilir (Görsel 4.13).

Görsel 4.12: Çocuğun korkutulması

Görsel 4.13: Çocuğunu silah kullanımına özendiren baba

Duygusal Tepki Vermeme: Bireyin yaptığı iyi davranışlar, yaşadığı duygusal durumlar karşısında bireyle ilgilenilmemesi, sevgi, üzüntü veya mutluluğun belli edilmemesi, duygu durumunun önemsenmemesi gibi davranışlar duygusal tepki vermemeye örnek verilebilir.

Aşağılama: Bireyin küçük düşmesine neden olacak ve onurunu zedeleyecek davranışlarda bulunulması, bireyde yetersizlik duygusu uyandıracak takma isimler kullanılması, bireyle alay edilerek zorbalık yapılması gibi davranışlar aşağılamaya örnek verilebilir (Görsel 4.14).

Görsel 4.14: Akran tarafından aşağılanma

Kendi Çıkarına Kullanma: Bireyin kendi çıkarları için başkalarını kullanmasıdır. Sorunlu evliliklerde çocuğun evlilik güvencesi olarak kullanılması bu duruma örnek verilebilir.

Erken Yaşta Yetişkin Rolü Verme: Çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerde bulunulması ve çocuğun kapasitesinin üstünde başarı beklenilmesi, yapamayacağı şeyleri başarması için baskılanması, çocuğa yaş gelişimine uygun olmayan sorumluluklar yüklenmesi gibi davranışlar erken yaşta yetişkin rolü vermeye örnek verilebilir.

ç) Ekonomik İstismar

Bireyin parasının zorla alınması, ekonomik haklarının verilmemesi, zorla veya düşük ücretle çalıştırılmasına **ekonomik istismar** denir (Görsel 4.15). Örneğin 18 yaş altındaki çocukların çalıştırılması ekonomik istismardır (Görsel 4.16). Çalıştırılan ve ekonomik olarak istismara uğrayan çocukların diğer istismar türlerine de uğrama ihtimali daha fazladır. Kadınlar çoğunlukla eş, iş arkadaşı ve aile bireyleri tarafından; çocuklar da bakımını üstlenen birey veya bireyler, çevresindeki yetişkinler veya akranları tarafından ekonomik istismara uğramaktadır.

Görsel 4.15: Arkadaşının parasını almak için zorbalık eden çocuklar

Görsel 4.16: Çalıştırılan 18 yaşından küçük çocuk

4.2. ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: İhmal ve İstismarı Ayırt Edelim

Araç Gereç: Kalem

Uygulama

- Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerin, ihmal veya istismar durumlarından hangisini yansıttığını türüyle birlikte altındaki boşluğa yazınız.
- Görseller hakkındaki tespitlerinizi arkadaşlarınızın tespitleriyle karşılaştırınız.
- Sizin ve arkadaşlarınızın tespitleri arasındaki farklılıkları belirleyerek tespitlerinizin nedenleriyle ilgili düşüncelerinizi tartışınız.

a) .....

b) .....

c) .....

ç) .....

d) .....

e) .....

f) .....

g) .....

ğ) .....

Görsel 4.17: İhmal ve istismar durumları

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

2022 yılında Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinatörlüğünde "İhmal ve İstismarı Önleme Projesi (İSTOP)" uygulanmaya başlanmıştır. Bu projeyle çocuk, öğretmen ve veliler ihmal ve istismar hakkında bilgilendirilerek vakaların önlenmesi ve mağdur olan çocuklara doğru yaklaşımda bulunarak tüm sürecin daha sağlıklı biçimde yürütülmesi amaçlanmıştır.

Görsel 4.18: İSTOP logosu

Kadın ve Çocukların İhmal ve İstismara Uğramasına Neden Olan Durumlar

- Kadın veya çocuğun beden, zihin, dil, işitme gibi alanlarda yetersizliğinin olması
- Fiziksel olarak zayıflık
- Çocukluk travmaları ve kronik hastalıklar
- Çocuğun istenen cinsiyette doğmaması
- Ailenin yoksul, evsiz ve işsiz olması
- Aileye yönelik sosyal destek yetersizliği
- Sosyal izolasyon
- Aile bireylerinin çocukluk dönemlerinde ihmal veya istismara uğraması
- Aile bireylerinin sosyal ve duygusal olgunlukta olmaması
- Aile bireylerinden bir veya birkaçının alkol ve madde bağımlısı olması
- Aile bireylerinin olumsuz tutumları (ilgisiz, hoşgörüsüz, aşırı otoriter vb.)
- Ailenin sosyoekonomik düzeyinin yetersiz olması
- Ebeveynlerin erken yaşta çocuk sahibi olması
- Ailenin çok çocuklu olması
- Aile içinde geçimsizlikler ve anlaşmazlıklar olması

SIRA SİZDE

Bir kadın veya çocuğun zihinsel yetersizliğinin olması cinsel istismara uğrama ihtimalini nasıl etkiler? Düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte arkadaşlarınızla tartışınız.

4.1.2. İhmal ve İstismara Uğramış Çocuk ve Kadınlara Sosyal Destek Hizmeti Veren Birimler

İhmal ve istismar sorunlarından herhangi birine maruz kalınması, bireyde onarılması zor travmalara neden olabilir. Ülkemizde bu sorunlarla karşı karşıya kalan kadın ve çocuklara sosyal ve psikolojik açıdan destek veren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere Bakanlıklar bünyesinde birimler ve uygulamalar bulunmaktadır. Bu birimlerden ve uygulamalardan bazıları Şema 4.3'te verilmiştir.

Şema 4.3: Kadın ve çocuklara destek veren birim ve uygulamalar

Şiddete maruz kalan veya risk altında bulunan bireylere sosyal destek hizmeti veren bu birimler dışında başvurulabilecek kurumlar da bulunmaktadır. Bu kurumlar şunlardır:

- Valilik ve kaymakamlıklar
- Polis merkezi veya jandarma karakolu
- Adli makamlar (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, Cumhuriyet Başsavcılığı ve Aile mahkemeleri)
- Aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri
- Sosyal Hizmet Merkezi (Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası)
- Sağlık kuruluşları

4.1.2.1. Çocuk Destek Merkezleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması nedeniyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyacı olanlara hizmet vermek üzere kurulan merkezlerdir. Çocuklar, çocuk destek merkezlerinde ihtiyaçları giderilinceye kadar yatılı olarak kalır. Çocuk destek merkezleri; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılmış veya ihtisaslaştırılmış sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu merkezlerde Anka Çocuk Destek Programı adı verilen özel bir programla gerçekleştirilen çalışmalar şunlardır:

- Çocukların bakım ve korunmalarının sağlanması
- Olumsuz yaşantılarından kaynaklanan örselenme ve davranış bozukluklarının sağaltılması
- Bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları gözetilerek kişilik gelişimlerinin desteklenmesi
- Travmalarının ortadan kaldırılması
- Aile, yakın çevre, toplum ilişkilerinin düzenlenmesi ve uyum sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi
- Olumlu tutum ve davranış geliştirmelerinin desteklenmesi

SIRA SİZDE

Anka Çocuk Destek Programı'nı araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri, Valilikler, Üniversiteler ve Bu Alanda Hizmet Veren Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Kurulan Komisyonlar

Sokakta çalıştırılan veya dilendirilen çocukların belirlenerek uygun sosyal hizmet ve yardımlardan yararlandırılmasını sağlayan komisyonlar bulunur. Sokakta çalıştırıldığı veya dilendirildiği bu komisyonlar tarafından oluşturulan takip ve denetim ekiplerinin alan taramaları, kolluk kuvvetlerinin tespitleri ve vatandaş ihbarlarıyla tespit edilen çocuklar ve bu çocukların aileleri sosyal yardımlarla desteklenir. Sokakta çalıştırıldığı veya dilendirildiği tespit edilen çocukların eğitim öğretim sistemine kazandırılması, eğitim çağını tamamlayanların mesleki eğitime yönlendirilmesi, çocukların sokaktan çekilerek psikososyal destek hizmetlerinden yararlandırılması sağlanır.

4.1.2.3. Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)

Cinsel istismara uğramış veya uğrama şüphesi bulunan mağdur çocukların ifadesinin alınması, adli muayene ve diğer işlemlerinin tek merkezde yapılması için Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler bünyesinde hizmet veren merkezlerdir (Görsel 4.19).

Görsel 4.19: Çocuk izlem merkezinde uzman psikologla görüşen çocuk

Çocuk izlem merkezleri 18 yaş altında olan veya akıl sağlığı yerinde olmayan mağdur çocuklara hizmet verir. Çocuk izlem merkezlerinde bu çocukların hem bedensel hem ruhsal açıdan desteklenmesiyle ilgili çalışmalar gerçekleştirilir. Bu çalışmalar, çocuk ve ailenin kimlik bilgisi kimseyle paylaşılmadan ve gizlilik esasına bağlı olarak yürütülür.

Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen uzman personelin iş birliği içinde çalıştığı ÇİM'ler cinsel yönden mağdur edilmiş çocukların zararını en az seviyeye indirmeyi amaçlar. Sağlık Bakanlığı bünyesinde görev yapan bu merkezlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığından da uzman personel görev alır. Adli işlemler sırasında mağdur çocuğun üstün yararı gözetilerek ruhsal ve bedensel yönden örselenmesi engellenir.

4.1.2.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a göre şiddet önleme ve izleme merkezi "Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esası ile yürüten merkezlerdir."

ŞÖNİM tarafından verilen hizmetler şu şekilde sıralanabilir:

- Barınma

- Psikososyal rehberlik ve danışmanlık hizmetleri (Görsel 4.20)
- Geçici koruma altına alınmasının gerektiği durumlarda takip ve izleme
- Kreş yardımı
- İstihdama yönelik destek
- Hukuki destek
- Tıbbi destek
- Eğitim ve öğretim konusunda destek

68 ilde hizmet veren şiddet önleme ve izleme merkezleri 81 ilde yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. ŞÖNİM bulunmayan illerde koruyucu ve önleyici hizmetler "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü" tarafından yürütülmektedir.

Görsel 4.20: ŞÖNİM'de psikososyal destek hizmeti

4.1.2.5. Kadın Destek Uygulaması (KADES)

Kadın destek uygulaması; Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi kötü eylemleri engellemeyi amaçlayan, acil durumlarda ilk başvurulacak acil müdahale uygulamasıdır. Şiddet gören veya şiddete maruz kalma ihtimali olan kadınlar, akıllı telefonları üzerinden yapacakları ihbarlarla Kadın Acil Destek İhbar Sistemi'ne ulaşabilir. KADES programını akıllı telefonda kullanıma hazır hâle getirme aşamaları şu şekildedir:

- KADES programının internet üzerinden akıllı telefona yüklenmesi
- T.C. kimlik numarası, ad ve soyadı, doğum yılı ve telefon numarası bilgilerinin girilmesi
- Uygulama şartlarının okunarak "Okudum, Kabul Ediyorum." kutucuğunun onaylanması
- Emniyet Genel Müdürlüğü sisteminden telefona gönderilen aktivasyon kodu ile uygulamanın aktif hâle getirilmesi (Görsel 4.21).

a) b) c)

Görsel 4.21: KADES'in telefona yüklenmesi

Aile içi ve kadına yönelik şiddet mağduru kadınlar, KADES programı aktif hâle getirildikten sonra acil bir durumda cihaz konum bilgisini açarak 155 Polis İmdat Acil Çağrı Merkezine ulaşabilir. Böyle bir durumda yardım çağrısının yapıldığı olay yerine en yakın ekip veya devriyenin sevk edilerek olaya müdahalesi sağlanır.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine başvuru yolları ve yönlendirmeler; kişisel başvuru, kolluk refakati ve yönlendirilmesi, hâkim kararı, haber kaynağı, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarından, üçüncü şahısların ihbarı, kamu kurum ve kuruluşları ve **Alo 183** bildirimleriyle yapılmaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çağrı Merkezlerinden **Alo 183 Şiddetle Mücadele Hattı** aracılığıyla aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. Bu hat 7 gün 24 saat çalışma esasına göre hizmet vermektedir. **Alo 183** hattına yurt içinden yapılan aramalar ücretsizdir. **Alo 183** hattına işaret dili bilen personel görevlendirilmektedir. İşitme ve konuşma engelli vatandaşlarımızla 3G uyumlu telefonlar aracılığıyla hafta içi 08.00-24.00, cumartesi ve pazar günleri ise 08.00-17.00 saatleri arasında **0 549 381 0 183** No.lu hat üzerinden görüntülü görüşme yapılabilmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı hizmetlerinin daha etkin verilebilmesi için tüm mobil ve sabit telefon operatörleriyle yazışma yapılarak vatandaşların **Alo 183** hattına ücretsiz mesaj (SMS) gönderebilmesine imkân sağlanmıştır. Özellikle işitme ve konuşma engelli vatandaşlarımız, tüm cep telefonu operatörlerinden ad, soyad, T.C. kimlik numarası ve taleplerini içeren mesaj yazarak **183** numarasına gönderebilmekte, talepler ilgili personel tarafından değerlendirilip, telefon veya SMS ile vatandaşlara geri dönüş yapılarak bilgi verilmektedir. Ayrıca gelincik hattı 444 43 06'dan veya şiddet ihbar mobil uygulaması olan KADES'ten (Görsel 4.22) başvuru yapılmaktadır.

Görsel 4.22: KADES logosu

SIRA SİZDE

25 Kasım, her yıl **Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü** olarak anılmakta ve kadına yönelik her türlü şiddetin önüne geçmek amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Siz de bulunduğunuz ilde 25 Kasım'da ne gibi etkinlikler yapıldığını araştırınız. Bu konuda daha duyarlı olunması için başka ne gibi etkinlikler yapılabileceğini düşününüz. Edindiğiniz bilgileri ve fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1.3. Medyanın Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar Olaylarına Etkisi

Bilginin üretilmesi ve toplumun diğer üyelerine aktarılması yüzyıllar boyu insanların büyük uğraşlarından biri olmuştur. Bilgiyi kullanma ve iletme biçiminde zamanla değişiklikler meydana gelmiş, yüz yüze kurulan iletişimin yerini kitle iletişim araçları almıştır. Teknolojideki gelişmeler de bilginin aktarımının kurumsallaşmasına yol açmıştır.

Kitle iletişim araçlarının (televizyon, gazete, dergi, radyo, internet vb.) tümüne ve bu araçların kullanıldığı iletişim ortamına **medya** denir. Medya; bilgilendirme, eğitme, yönlendirme, toplumsal iletişim, eğlendirme gibi amaçlarla kullanılır. Medya, insanları yönlendirebilir ve toplumsal algıları değiştirebilir. Bu

nedenle medyanın toplum üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkileri bulunur. Örneğin medyada sık sık rastlanan şiddet, ihmal ve istismar olaylarının sadece izlenme oranlarını artırmak amacıyla reklamlaştırılarak yayımlanması hem mağduru hem de izleyen bireyleri olumsuz olarak etkiler. Bu yayınlar; bazı bireylerde ihmal, istismar ve şiddet olaylarına karşı vurdumduymazlığa neden olurken bazı bireylerde şiddet eğilimini, çevreye veya kişilere karşı güvensizlik duygusunu artırır. Ancak sorumlu medya kuruluşlarının yaptığı haberler sayesinde şiddet, ihmal ve istismar olaylarına karşı farkındalık oluşturulduğu da görülür.

Gerek yetişkin gerekse çocuk tüm bireyler gün içinde medya araçlarından bir veya birkaçını kullanmaktadır. Medya araçları kullanılırken sağlıklı seçimlerde bulunulmalı, özellikle çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun programları seyretmeleri sağlanmalı ve bu, kontrollü olmalıdır. Medyanın çocuklar tarafından kontrolsüz şekilde kullanılması, yaş ve gelişim düzeyine uygun olmayan bilgilere ulaşmasını ve istismar eylemlerinin oluşmasını kolaylaştırmaktadır (Görsel 4.23). Bu konuda ebeveynlere büyük sorumluluk düşmektedir.

Günümüzde çocuklar ve kadınların, özellikle sosyal medya uygulamalarıyla birden çok istismara maruz kaldıkları, bu uygulamalardaki bireylerin popülerlikleri ve davranışlarından etkilendikleri görülmektedir. Toplumdaki bireylerin sosyal medyadaki bireyleri rol model alma sürecinde birden fazla sorun ile karşılaşılmaktadır. Bu sorunlardan biri sosyal medyada popüler olan yetişkinlerin bir kısmının kötü örnek olmalarının yanı sıra kötü niyetli olma ihtimalleridir. Sosyal medya aracılığıyla birçok tanışma, istismara dönüşebilmektedir. Bu sebeple bu mecralarda yer alan rastgele bireylerle iletişim ve yakınlık kurulmasının zararlı sonuçları (sömürü, istismar, organ kaçakçılığı gibi) olabilmektedir. Sosyal medyadaki bir diğer sorun ise "fenomen" olarak bilinen bireylerin, özellikle kadınlar ve çocukların onlar gibi giyinmek ve para kazanmak istemelerine neden olacak yayınlarda bulunmalarıdır. Aynı durum bazı televizyon programları için de geçerlidir. Herhangi bir yetenek ya da kazanımı olmayan fakat tanınmak, zengin olmak isteyen çocuk ve yetişkinler, tıpkı fenomenler gibi sosyal medya üzerinden ilgi odağı oluşturma çabasına girişebilmektedir. Bu eylemler özellikle kadın ve çocukların şiddet ya da istismara (cinsel istismar, insan ticareti, tehdit gibi) maruz kalma durumlarını artırmaktadır. (Görsel 4.24).

Görsel 4.23: Kontrolsüz internet kullanımı

Görsel 4.24: Sosyal medyada tehditle karşılaşan çocuk

Medya kuruluşları, yayınlarında yer alan herhangi bir ihmal veya istismar olayında sağduyulu davranmalıdır. Yer verecekleri olayları magazinleştirmemeli, mağdur olan bireyi sarsacak veya utandıracak sözler söylememeli ve görüntüleri yayımlamamalıdır. Topluma olumsuz örnek teşkil eden, bireyleri umutsuzluğa iten ve kaygılandıran yayınlar yapmamalıdır.

SIRA SİZDE

Medyanın bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda özellikle televizyonda gündüz yayımlanan magazin programlarının bireyler ve toplum üzerinde nasıl etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Siz yapımcı olsaydınız bireyleri ve toplumun yararını düşünerek ne tür programlar yapardınız? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.3. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: İhmal, İstismar ve Şiddete Uğramış Kadın ve Çocuklarla İlgili Drama Çalışması

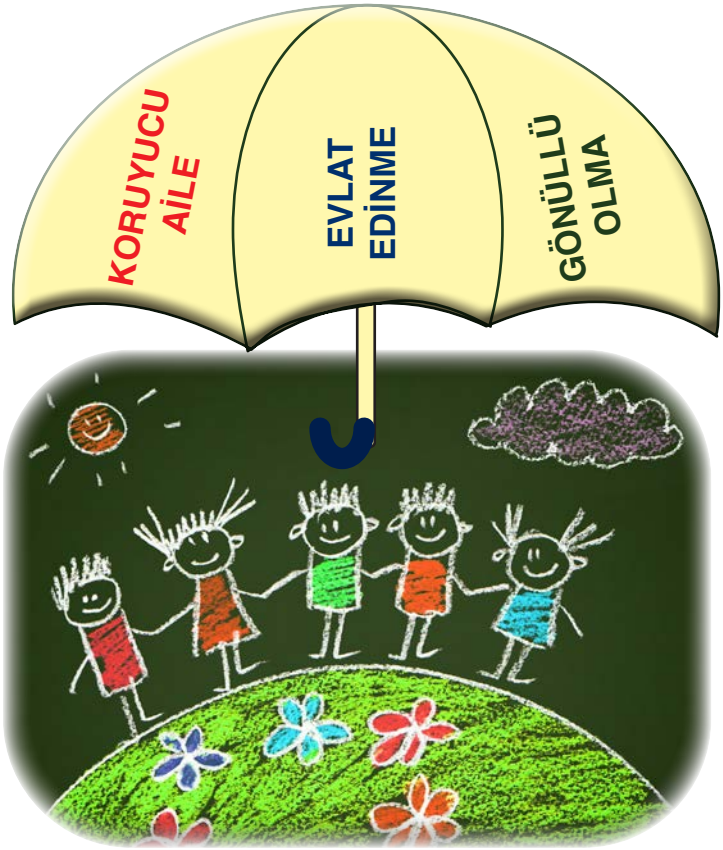
Araç Gereç: Yüz boyası, kostüm ve aksesuarlar

Uygulama

- Dört gruba ayrılınız.
- Yapacağınız drama çalışmasında kullanmak üzere ihmal, istismar ve şiddete uğramış kadın ve çocuk konularından birini seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla canlandıracağınız konuyla ilgili genel bir içerik hazırlayınız.
- Belirlediğiniz içeriğe göre rol dağılımı yapınız.
- Atölyenizde bulunan materyalleri kullanarak drama çalışmanızı uygulayınız.

4.2. KORUYUCU AİLEDE SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Sağlıklı her biyolojik anne ve baba dünyaya getirdiği çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek ister. Bazen yaşam koşulları buna olanak tanımayabilir. Ekonomik sorunlar, çocuğun evlilik dışı dünyaya gelmesi, psikolojik, zihinsel veya bedensel hastalıklar, aile içi şiddet, geçimsizlik, ölüm gibi nedenler aile bütünlüğünün sağlıklı şekilde korunmasını engelleyebilir. Bu durumlardan bir veya birden fazlasıyla karşı karşıya olan ailede çocuklar için sağlıklı yaşam koşulları sağlanamaz. Bu şartlardaki çocuklara yardım edebilmenin en doğru yolu ise devlet tarafından belirlenmiş koruma modellerinden birinin seçilmesidir. Ülkemizde devlet tarafından uygulanan başlıca koruma modelleri; koruyucu aile olma, gönüllü olma ve evlat edinmedir (Şema 4.4).

Şema 4.4: Devlet tarafından uygulanan başlıca koruma modelleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan tanıma göre "Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların kendi aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde paylaşan, hissettikleri toplumsal sorumluluğu gösterebilen uygun aile veya kişilere **koruyucu aile** denir (Görsel 4.25)."

Öz ailesi bulunan, öz ailesi tarafından bir süre için bakılamayan, çeşitli nedenlerle evlat edindirilme şansını tamamen yitirmiş, sağlıklı veya engelli, kız veya erkek, tek veya kardeş olan, koruyucu aile yanına yerleştirilmeye uygun olduğu belirlenen korunma altındaki çocuklar koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun velayeti biyolojik ailesindedir. Bu nedenle koruyucu aile çocuğun adı ve soyadını değiştiremez.

Koruyucu aile dışında bir de gönüllü aile çalışmaları bulunmaktadır. Bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında bulunan çocuklara gönüllü olarak ilgi, yetenek ve eğitimleri doğrultusunda katkı sağlamak amacıyla etkinlik ve çalışmalar yapan ailelere **gönüllü aile** denir (Görsel 4.26). Gönüllü aileler istediklerinde ve uygun görülmesi hâlinde bakım kuruluşlarında bulunan çocukları resmî tatil ve özel günlerde yatılı olarak evlerinde misafir de edebilmektedir.

Görsel 4.25: Koruyucu aile

Görsel 4.26: Bakım kuruluşunda çocuklarla etkinlik yapan gönüllü aileler

4.2.1. Koruyucu Aile ile İlgili Kanun ve Yönetmelikler

Korunmaya muhtaç çocukların haklarını korumak amacıyla usul ve esasları düzenlemek için 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı; korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun'un 5. maddesinde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun bakımından sorumlu kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde çocuğun resmî veya özel bakım yurdu veya koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi bu tedbirlerden **bakım tedbiri**ni ifade etmektedir. Koruyucu aile hizmeti ise (koruyucu aile başvuru işlemleri, koruyucu ailede bulunması gerekli özellikler, görev ve sorumlulukları, çalışmaların işleyişi) 2012 tarih ve 28497 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Koruyucu Aile Yönetmeliği" ne göre yürütülmektedir.

4.2.1.1. Koruyucu Aile Olmanın Şartları

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde belirtilen koşulları sağlayan herkes koruyucu anne, koruyucu baba veya koruyucu aile olmak için başvuruda bulunabilir. Bu koşullar şunlardır:

- T.C. vatandaşı olmak
- Sürekli olarak Türkiye'de ikamet etmek
- 25-65 yaş arasında olmak
- En az ilkokul mezunu olmak
- Düzenli bir gelire sahip olmak
- Çocuğun öz anne, babası veya vasisi olmamak

Koruyucu aile olmak isteyen birey veya ailelerin bu özelliklerin yanı sıra korunmaya muhtaç çocuğa kurumla iş birliği içinde hizmet verebilecek, hoşgörülü, sabırlı, sevecen bir aile ortamı sağlayabilecek özellikte olmaları gerekmektedir. Evli veya bekar olmalarına bakılmaksızın herkes koruyucu aile olmak için başvurabilir fakat evli bireylerin birlikte başvuru yapmaları gerekmektedir. Kendi çocukları olan aile veya bireyler de koruyucu aile olmak için başvurabilir. Koruyucu aile başvurularında çocuğun yakın çevresinde bulunan kişilere öncelik tanınmaktadır. Başvurular Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne şahsen, Bakanlık web sayfasından veya e-Devlet üzerinden elektronik olarak yapılmaktadır (Görsel 4.27).

Görsel 4.27: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne koruyucu aile başvurusu

Koruyucu aile başvurusunda istenilen belgeler şunlardır:

- Öğrenim durumunu gösteren belgenin onaylı örneği
- İş, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin onaylı örneği
- Adli sicil belgesi
- Koruyucu aile olmak için başvuran ve onlarla yaşayan kişilerin fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösteren sağlık kurulu raporu

Koruyucu aile olmak için başvuran aile veya bireylerin istenen belgeleri başvurudan sonraki iki ay içinde kuruma iletmeleri gerekir. Belgeler tamamlandıktan sonra altı ay içinde kurum tarafından sosyal inceleme ve ziyaretler gerçekleştirilir (Görsel 4.28). Başvuru yapan bireyler arasında sosyal inceleme tamamlandıktan sonra eğitim seviyesi, yaş, aile ortamı gibi faktörler göz önüne alınarak çocuk için uygun aile seçimi yapılır. Çocuğun tüm gelişimlerini destekleyecek davranış ve faaliyetlerde bulunabilecek, çocuğa aile sevgisi ve şefkati gösterebilecek ve onu koruyacak aileler koruyucu aile olarak tercih edilir.

Görsel 4.28: Kurum görevlisi tarafından aile ziyareti

Çocuğun koruyucu aile yanında ne kadar süre kalacağı korunma altına alınma nedenine bağlı olarak farklılık gösterir. Koruyucu aile yanına verilen çocuk, uzun yıllar bu aileyle kalabilir. Gerekli görülürse koruyucu aile yanından geri alınabilir.

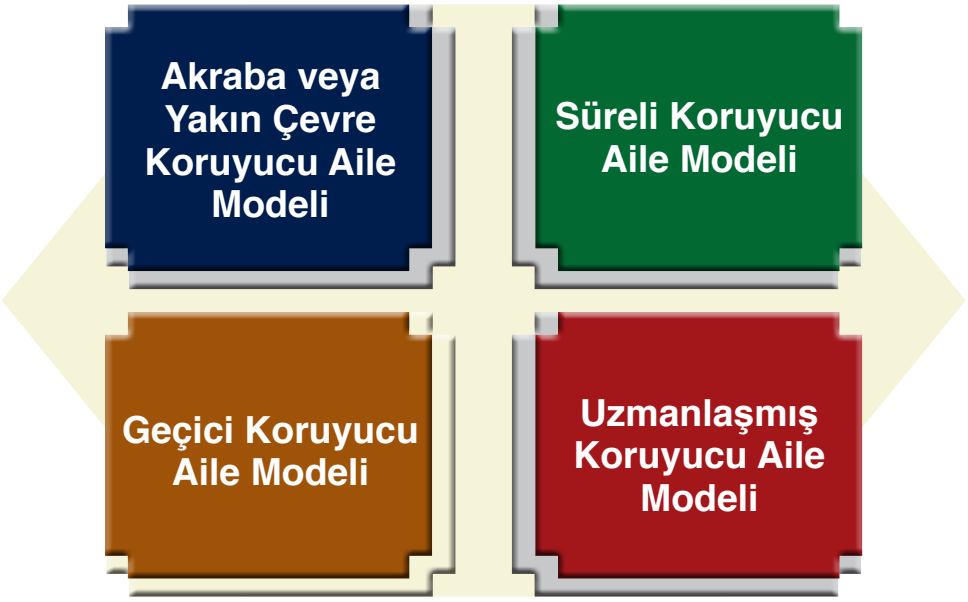
Çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı durumlar şunlardır:

- Koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi (çocuğa istenen şekilde bakılmadığının, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığını tehlikeye atacak davranışlarda bulunulduğunun tespit edilmesi, mesleki danışmanlık hizmeti ve yönlendirmelere uygun davranılmayarak kurumla iş birliği yapılmaması vb.)
- Koruyucu aile bireylerinin çocuğun toplum içinde alacağı konumu olumsuz etkileyecek herhangi bir suçtan ceza alması
- Çocukla koruyucu aile arasında uyumsuzluk tespit edilmesi
- Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması veya biyolojik ailenin çocuğu tekrar geri almak istemesi
- Koruyucu ailenin bazı nedenlerle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi

Bu durumlardan bir veya birkaçının gerçekleşmesi hâlinde konu, sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporuyla Koruyucu Aile Komisyonuna bildirilir. Bu durumda ailenin koruyucu aile sözleşmesi iptal edilir ve çocuk geri alınır. Çocuğun aileden geri alınma nedeni suç teşkil edecek bir durumsa (koruyucu ailede çocuğa olumsuz, zarar verici davranışlarda bulunulması veya bulunma riskinin olması gibi) o ailenin koruyucu aile statüsü iptal edilir ve yanına bir daha çocuk yerleştirilmez.

Koruyucu Aile Bakım Türleri

Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne göre koruyucu aile bakımı, Şema 4.5'te gösterildiği gibi 4 farklı türde gerçekleştirilmektedir.

Şema 4.5: Koruyucu aile bakım türleri

Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli

Çocuğun velisi veya vasisi olmayan, onunla kan bağı bulunan akrabaları veya çocuğun yakın çevresinde olan (tanıdığı veya iletişim içinde olduğu bakıcı, komşu vb.), tercihen en az **temel ana baba eğitimleri** kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

Süreli Koruyucu Aile Modeli

Öz ailesinin yanına kısa sürede döndürülme imkânı olmayan veya kalıcı olarak bir aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara tercihen **temel ana baba eğitimleri** ve **koruyucu aile birinci kademe eğitimi**ni almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

Geçici Koruyucu Aile Modeli

Acil olarak korunması gereken, henüz ne tür bir hizmetten yararlandırılacağı planlanmamış, kendi için öngörülen hizmet modelinden henüz yararlanamayan veya kuruluş bakımına yetiştirilemeyen çocuklar için uygulanan bir modeldir. Çocuğun geçici koruyucu aile yanında kalacağı süre, genellikle birkaç ayı kapsar ve çocuğun bir koruyucu aile yanına yerleştirilmesiyle sona erer.

Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli

Özel gereksinimleri ve zorlukları olan çocuklara yardım edebilecek lisans eğitimine sahip veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde temel ana baba eğitimleri ve koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerinialmış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır (Görsel 4.29).

Görsel 4.29: Uzmanlaşmış koruyucu aile statüsü için eğitim verilmesi

SIRA SİZDE

Koruyucu ailelere verilen sosyal destek hizmetlerinin neler olduğunu araştırınız. Edindiğiniz bilgileri kullanarak bir sunum hazırlayınız ve çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Koruyucu aile modeli, evlat edinmenin bir basamağı değildir. Çocuk; biyolojik ailesinin rıza vermesi, ailesiyle hukuki irtibatının kesilmiş olması veya uzun süre iletişimde bulunmaması durumunda evlat edinme statüsüne geçer. Koruyucu ailenin evlat edinme isteği varsa çocuk, evlat edinme sırasındaki ailelerle eşleştirilmez. Eşleştirmede koruyucu aileye öncelik verilir. Çocuğun koruyucu aile tarafından evlat edinilmesine karar verilmesi durumunda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından bir yıl süreyle izleme yapılır. İzleme süresi sonunda sosyal inceleme raporunu içeren dosya, evlat edinme davası açılmak için hazırlanır. Evlat edinme mahkeme sürecinden sonra çocuk ailenin nüfusuna kaydedilir. Çocuk ailenin nüfusuna kaydolduktan sonra vaka kapatma formu düzenlenerek vaka kapatılır.

4.2.2. Evlat Edinme

Durumu evlat edinmeye uygun birey veya aile ile durumu evlat edindirilmeye uygun çocuk veya çocuklar arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ile ebeveyn ilişkisinin kurulmasına **evlat edinme** denir (Görsel 4.30).

Görsel 4.30: Evlat edinen aile

Evlat edinmek isteyen birey veya aile, yaşadığı yerin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden randevu alarak şahsen ve dilekçe ile başvuru yapar. Evlat edinmek isteyen eşlerin her ikisi de başvuruda bulunur. Bunun yanı sıra bazı durumlarda eşlerden biri tek başına evlat edinebilir. Örneğin evlilik birliği sürerken eşlerden biri, diğer eşin ayırt etme gücü olmadığını (alzaymır, zihinsel problem vb.) ispat ederek tek başına evlat edinebilir. Evlilik birliği resmî olarak devam ettiği hâlde eşinden 2 yıldır ayrı yaşayan ve bunu ispat eden 30 yaşını doldurmuş eş de tek başına evlat edinebilir.

Kimler Evlat Edinemez?

- 30 yaşını doldurmamış bireyler (Görsel 4.31)
- Evlilik birliği içinde en az 5 yıldır evli olmayan veya eşlerden her ikisi de 30 yaşını doldurmamış bireyler
- Evlilik birliği içinde tek başına evlat edinme şartlarına uyan ancak 30 yaşını doldurmamış bireyler

Görsel 4.31: 30 yaşını doldurmadığı için evlat edinmeye uygun olmayan bireyler

Evlat edinmek ve koruyucu aile olmak birbirinden farklı uygulamalardır. Evlat edinmede çocuğun velayet hakları mahkeme kararıyla evlat edinen aileye devredilir. Çocuk, onu evlat edinen ailenin soyadını alır ve hem biyolojik ailesinin hem de evlat edinen ailenin mirasçısı olur. Koruyucu ailede ise çocuğun bakım, yetişme ve eğitim sorumlulukları devletle birlikte gerçekleştirilir. Çocuğun velayeti ise biyolojik ailesinde kalır. Koruyucu ailedeki çocuğun soyadı biyolojik ailesinin soyadıdır. Bu durumdaki çocuklar biyolojik ailesinin mirasçısı olur ancak koruyucu ailenin mirasçısı olmaz.

4.2.2.1. Evlat Edinmek İçin Gereken Belgeler

Evlat edinmek için başvuran kişi veya eşlerin hazırlaması gereken belgeler şunlardır:

- Nüfus müdürlüğü tarafından düzenlenmiş nüfus kayıt örneği
- Başvuran birey veya ailenin kendisinin ve birlikte yaşadığı aile fertlerinin Adli Sicil Kanunu kapsamında yer alan silinmiş kayıtlar da dâhil sabıka kayıtları
- Mal varlığı, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgeler
- Kimlik paylaşımı sisteminden, belge üretebilen muhtarlıklardan veya nüfus müdürlüklerinden alınacak ikamet belgesi
- Öğrenim durumunu gösteren belge
- Tam teşekküllü devlet hastanesi tarafından hazırlanmış fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir engeli, sürekli bakım gerektiren, süreğen veya bulaşıcı bir hastalığının bulunmadığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu
- Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından veya Türkiye'de yaşayan yabancı ülke vatandaşlarından oturma izin belgesi ve evlat edinilecek çocuğun kabul eden ülkeye girmesine ve orada sürekli ikametine izin verildiğine veya verileceğine dair belge

Evlat edinmek için istenen belgeler, başvuru tarihinden itibaren en geç iki ay içinde tamamlanarak teslim edilir. İstenen belgeleri iki aylık süre içinde teslim etmeyenlerin başvuruları işleme konmaz. Başvuruda bulunan aileler evlat edinmek için sıralamaya konur. Bu sıralamada belgelerin teslim edildiği tarih ve saat esas alınır.

Teslim edilen belgelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü ilgili birimlerinde incelenmesi sonucunda dosyanın işlemlerinin devam etmesine karar verilirse başvuran birey veya aile hakkında sosyal inceleme süreci başlatılır. Evlat edinmek isteyen birey veya aileye bu süreçte İl Müdürlüğü Evlat

Edinme Birimi tarafından haberli ve habersiz ziyaretler gerçekleştirilir. Bu ziyaretler; ev, sosyal çevre veya iş çevresinde olabilir. Başvurunun uygun görülmesi hâlinde evlat edinme başvurusunda bulunan aile veya birey ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü arasında evlat edinme geçici bakım sözleşmesi imzalanır. Evlat edinme öncesi bir yıllık geçici bakım süreci, sözleşmenin düzenlendiği tarihten itibaren başlar. Bir çocuğun evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır (Türk Medeni Kanunu'nun 305. maddesi). Evlat edinme davası bir yıllık süre dolduktan sonra açılabilir.

Evlat edinmede sadece evlat edinmek isteyen birey veya ailenin değil, ayırt etme gücüne sahip çocuk ile anne ve babasının da rızası alınır.

4.2.2.2. Çocuğa Evlat Edinildiğinin Söylenmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesinde belirtildiği üzere çocuğun ana ve babasını bilme hakkı vardır. Evlat edinilen çocuğun bu durumu öğrenme riski her zaman bulunmaktadır. Çocuk, evlat edinildiğini evlat edinen aileden öğrenmelidir. Çocuğun bunu dolaylı yollardan, başkalarından öğrenmesi aile ve çocuk açısından üzücü ve yıpratıcı olur. Çocuğa durumun söylenmesi için en uygun dönem 4-6 yaşlardır. Bu yaşlar, çocuğun henüz sosyal yaşama tam olarak açılmadığı, anne ve babasının onun hayatında birinci derecede önem taşıdığı yaşlardır. Çocuğun, evlat edinildiğini ileriki yaşlarında sosyal çevresinin genişlemesiyle hazır olmadığı bir anda, anne ve baba dışındaki kaynaklardan öğrenme olasılığı artar. Böyle bir durum hem evlat edinenin hem çocuğun yaşamında büyük sorunlar oluşturabilir.

Çocuğa evlat edinildiğinin söylenmesi konusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü tarafından gerekli danışmanlık hizmeti verilmekte ve yönlendirmeler yapılmaktadır. Çocuğa evlat edinildiği söylenirken bildiği, kendini rahat ve güvende hissettiği bir ortam seçilmeli, kaygıdan uzak ve rahat bir duruş sergilenmeli, yalın ve net ifadeler kullanılmalı, dürüstçe ve yaşına uygun bir açıklama yapılmalıdır (Görsel 4.32, 4.33). Açıklamalar sırasında çocuğun sorduğu kadarına (ne az ne de çok) cevap verilmelidir.

Görsel 4.32: Uzman eşliğinde ailenin çocuğa evlatlık olduğunu açıklaması

Görsel 4.33: Bekar annenin evlatlık olduğunu çocuğa sevdiği ortamda açıklaması

4.3. ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Vatan savunmasında hayatını kaybeden kişilere **şehit**, yaralanan veya herhangi bir uzvunu kaybedenlere ise **gazi** denir. Şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal destek hizmetleri, Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir.

Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünün Faaliyetleri

- Şehit veya gazi haberi alınmasından itibaren şehit veya gazi yakınlarıyla iletişimde bulunmak ve gereken çalışmaları sürdürmek
- Sosyal etkinlikler düzenleyerek şehitlerin hatıralarını yaşatmak

- Şehit ve gazi çocuklarının eğitimlerini desteklemek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak
- İhtiyaç duyulması hâlinde şehit yakınları ile gazilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunmak
- Gazilerin toplumsal yaşama uyumunu sağlayacak faaliyetlerde bulunmak
- Dönem içinde verilen hizmetlere yönelik istatistiki hazırlayarak birimlere sunmak
- Şehit ve gazi yakınlarına ait bilgileri güncellemek
- Şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini ilgili kamu kurum, kuruluş ile gönüllü kuruluşların iş birliği ve koordinasyonunu sağlayarak sürdürmek

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda Cumhuriyet'in 100. Yılı ve Türkiye Yüzyılı kapsamında uygulanan "Vatan ve Kahramanlık Buluşmaları Projesi" ile gazilerle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri bir araya geliyor. Eğitim çağındaki çocukların gaziler ile bir araya gelmeleri, yapılan fedakârlıkları birinci ağızdan dinlemeleri ve tarih bilinci edinerek geleceğe bu bilinçle yön vermeleri amacıyla başlatılan "Vatan ve Kahramanlık Buluşmaları Projesi" Bakanlığın Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 81 ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde gerçekleştiriliyor.

Bu kapsamda kasım ayından bugüne kadar 68 ilde düzenlenen etkinliklerde muharip, terörle mücadele ve 15 Temmuz olmak üzere 281 gazi ve şehit yakını yaklaşık 13 bin ilköğretim ve ortaöğretim öğrencisiyle bir araya geldi. Öğrencilerle hayat hikayelerini paylaşan gaziler merak edilen soruları da yanıtladı.

(https://www.aile.gov.tr/syggm/haberler/vatan-ve-kahramanlik-bulusmalari-projesi-ile-ogrencilerle-gaziler-bir-araya-geliyor/)

Görsel 4.34: Gazilerle buluşan öğrenciler

4.3.1. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Sosyal Destek Hizmetleri ile İlgili Kanun ve Yönetmelikler

Ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları, Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığınca yürütülen şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal destek çalışmaları ve verilen haklar çeşitli kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bu kanunlardan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Ek 1'inci maddesine göre şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının istihdam işlemleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünce yürütülmektedir. 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda ise Harp malullerine yönelik sağlık hizmetleri, seyahat, çocuklarının okutulmasına dair desteklerle ilgili hükümler yer almaktadır.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Çanakkale Muharebeleri, 19 Şubat 1915'te İngilizler ve Fransızların saldırısıyla başlamış, 8/9 Ocak 1916'da düşman kuvvetlerinin çekilmesi ve Türk ordusunun zaferiyle son bulmuştur. 287 gün süren bu vatan savunmasında 210 bine yakın şehit verilmiştir. Şehitlerimiz anısına yapılan Çanakkale Şehitliği, 21 Ağustos 1960'ta açılmıştır.

Görsel 4.35: Çanakkale Şehitleri Anıtı ve Çanakkale Şehitliği

4.3.2. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Sosyal Haklar

İstihdam Hakkı

2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'a göre aylık bağlanan malulün kendisi, eşi veya çocuklarından biri; eşi veya çocukları yoksa kendisi veya kardeşlerinden biri olmak üzere sadece 1 kişinin devlet tarafından istihdam edilme hakkı bulunmaktadır. 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 64'üncü maddesi kapsamında şehitlerin aile üyelerinden ikisinin istihdam edilme hakkı bulunmaktadır.

Ücretsiz Seyahat Hakkı

Şehit yakınları ve gazilerin demir yolları ve deniz yollarının şehir içi ve şehirler arası hatlarından ayrıca belediyelere ait veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanma hakkı bulunmaktadır.

Faizsiz Konut Kredisi

Şehit ve gazilik durumundan dolayı kendilerine maaş bağlanan bireylerden sadece bir kişiye talep edildiği takdirde toplu konut idaresi tarafından bir kereye mahsus, faizsiz ev kredisi verilmektedir.

İstiklal Savaşı, Kore ve Kıbrıs Gazilerine (Muharip Gaziler) Madalya Verilmesi

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda bulunan gazilere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti tarafından Millî Mücadele Madalyası verilmektedir. Malul olanlara ve şehit olan bireylerin mirasçılarına da Türkiye Cumhuriyeti ve Türk milleti adına gurur kaynağı olarak Devlet Övünç Madalyası verilmektedir.

Maaş Bağlanması

Şehit yakınlarına ve gazi olan bireylere gerekli evraklarla başvurmaları durumunda maaş bağlanmaktadır.

Askerlik Hizmetlerinden Muaf Tutulması

Askerlik hizmeti esnasında şehit olan bireyin kardeşlerinden birisi askerlik görevinden muaf tutulmaktadır.

Diğer Sosyal Haklar

Şehit yakınları, gaziler ve onların yakınlarına devlet tarafından sağlanan diğer sosyal haklardan bazıları şunlardır:

- Kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinden yararlanmaları
- Şehit ve malul gazi çocuklarının yapılacak sosyal inceleme sonucu uygun bulunması hâlinde özel kreş, gündüz bakımevleri ve çocuk kulüplerinden ücretsiz yararlanmaları
- İlgili Yönerge esaslarına göre Kültür ve Turizm Bakanlığına ait tarihî ve turistik yerlerden ücretsiz olarak istifade edebilmeleri
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünce oyunları sezon boyunca ücretsiz olarak izleyebilmelerinin sağlanması
- Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'nin ilgili maddesi gereğince İstiklal Madalyası verilmiş, Şeref Aylığı alan kişilerin bu gelirlerinden başka hiçbir yerden geliri olmadığını belgelemesi durumunda varsa eşleriyle birlikte huzurevlerinden ücretsiz yararlanmaları
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Müsabaka Yerlerine Serbest Giriş Yönetmeliği hükümlerine göre spor kulüplerine veya stadyumlara gazilerin girmesi için her türlü tedbirin alınması ve gereken kolaylığın gösterilmesi
- Gazilerin kaybettikleri vücut organlarının son usullere göre yapılması mümkün yapaylarıyla tamamlattırılması ve gerekirse tamir ettirilmesi veya yenisinin yaptırılması
- Yurt içinde tedavisi mümkün olmadığı sağlık kurulunca onaylanmış raporla anlaşılanların yurt dışında ücretsiz tedavi ettirilmesi
- Gazi bireylerden yaşamak için gerekli hareketleri kendi kendine yapamayacakları sağlık kurulunca tasdikli raporla anlaşılan ve kimsesizlikleri kanuna göre belirtilecek olanların kurulacak Harp Malulleri Yurdunda parasız barındırılması ve tedavilerinin Sandıkça yaptırılması
- Çocuklarından birinin okulunu bitirmiş veya bütünlemeye kalmaksızın bulunduğu sınıfa yükselmiş

olması şartıyla ve her yıl adedi yüzü geçmemek üzere devlete ait yatılı ortaöğrenim okul ve müesseselerinde parasız okutturulması

- Şehit yakınları ve gazilerin konutlarında kullandıkları elektrik enerjisi ücretinin %40, su ücretinin ise %50'den az indirim içermemesi şartıyla belirlenecek tarife üzerinden alınması
- Şehit çocuklarına aylık ve evlenme yardımı ödemesi yapılması

SIRA SİZDE

- İki gruba ayrılarak şehit ailesi ve gazilere verilen sosyal destek hizmetlerini araştırınız.
- Yaşadığınız bölgede bulunan şehit ailesi veya gazileri araştırınız.
- Bu ailelerden biriyle muhtarlık aracılığıyla iletişime geçiniz.
- Görüşeceğiniz şehit ailesi veya gazinden randevu alarak grup arkadaşlarınızla birlikte ziyaretine gidiniz.
- Şehit ailesi ve gazilere verilen sosyal destek hizmetlerinin hangilerinden faydalandıklarını öğreniniz. Şehit yakınları ve gazilere verilen sosyal destek hizmetlerini açıklayarak kendilerini bilgilendiriniz.
- Ziyaret ettiğiniz şehit ailesi veya gazi bireyle sohbetinizi tamamladıktan sonra kendilerinden izin alarak mümkünse ziyaretinizi fotoğraflayınız.
- Edindiğiniz bilgileri ve fotoğrafları sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

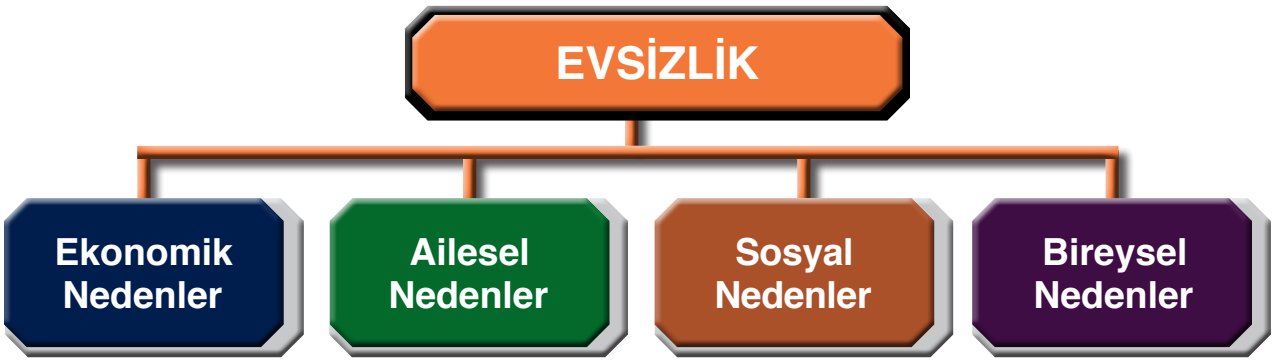
4.4. EVSİZLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Düzenli ve sürekli olarak barınacak yeri olmayan, olamayan veya çeşitli nedenlerle düzenli bir barınma mekânında yaşamak istemeyen ve yaşamını sokaklarda sürdüren kişilere **evsiz** denir. Evsiz kişilerin düzenli ve yerleşik bir hayatı bulunmamaktadır. Evsizler; köprü altları, sokaklar, terk edilmiş mekânlar, gece kullanım sıklığı az olan binalar, park ve bahçelerde yaşamaya çalışmaktadır (Görsel 4.36).

Görsel 4.36: Evsiz birey

Bireyin evsiz olması sadece ekonomik yetersizliklerden kaynaklanmamaktadır. Ailesel, sosyal ve bireysel etmenler de evsizliğe neden olmaktadır. Bireylerin evsiz olarak yaşamasına neden olan etmenler, Şema 4.6'da gösterildiği gibi dört ana başlık altında toplanmaktadır.

Şema 4.6: Evsizliğin temel nedenleri

Ekonomik Nedenler

Maddi birikim yokluğu, düzenli gelir olmaması, işsizlik, ekonomik kriz, iflas, ev sahibiyle yaşanan problemler gibi durumlar evsizliğin ekonomik nedenlerindendir.

Ailesel Nedenler

Aile içinde görülen şiddet, ölüm, ihmal, istismar, boşanma, akrabalarla ilişkilerin zayıflığı, göç gibi durumlar evsizliğin ailesel nedenlerindendir.

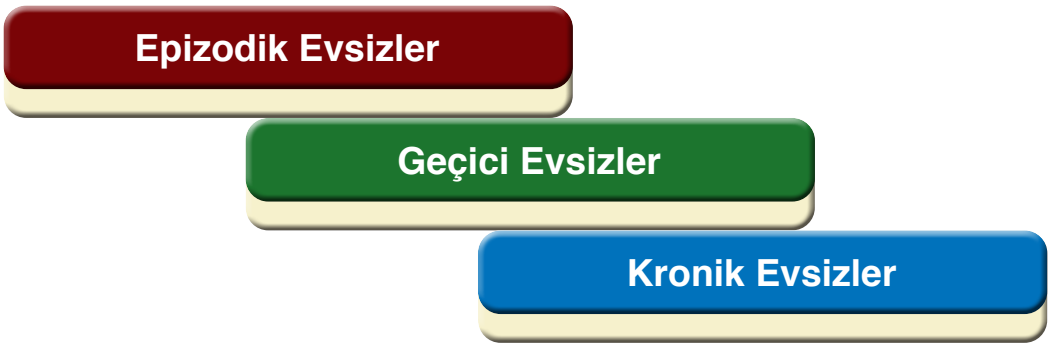
Sosyal Nedenler

Olumsuz sosyal ortam ve arkadaş çevresi, deprem gibi afet nedeniyle evsiz kalınması evsizliğin sosyal nedenlerindendir.

Bireysel Nedenler

Bireyin içinde olduğu psikolojik ve zihinsel durum (şizofreni, depresyon, zekâ geriliği vb.) evsizliğin bireysel nedenlerindendir.

Evsizleri evsizlik süresine bağlı olarak Şema 4.7'de gösterildiği gibi üç grupta incelenmek mümkündür.

Şema 4.7: Evsizlik süresine bağlı olarak evsizlik türleri

Epizodik Evsizler

Zaman zaman evsiz kalan, sık sık evsiz kalma riskiyle karşı karşıya olan ve yoksulluk sınırının altında yaşayan bireylerdir. Ev sahibi tarafından evden çıkarılan, barınmak için başka yeri olmadığı için sokakta yaşamak zorunda kalan evsizler bu evsizlik türüne örnek verilebilir. Epizodik evsizler barınmak için yeni bir ev bulsalar da maddi imkânsızlık nedeniyle tekrar evsiz kalma riskiyle karşı karşıyadır.

Geçici Evsizler

Evsizlik süresi kısa olan, kendilerini evsizlerden farklı gören ve toplumun bir parçası olarak tanımlayan bireylerdir. Geçici evsizlerde genellikle depresyon semptomları, anksiyete, alkol ve madde kullanımı görülebilir. Bu bireyler ev, iş ve sosyal statülerini tekrar kazanmak için çaba gösterir.

Kronik Evsizler

Uzun süredir evsiz olan bireylerdir. Bu bireyler; sokaklarda yaşamayı normal olarak kabul eder, kendileriyle iletişim kurmaya çalışan diğer bireylere şüpheci yaklaşır, ev, iş ve sosyal statülerini tekrar kazanmak için çaba göstermez.

SIRA SİZDE

Evsizlik sorununun toplum üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

4.4.1. Evsizlere Verilen Sosyal Hizmetlerin Amacı ve Kapsamı

Evsizlerin temel problemi barınma sorunudur. Evsiz bireylerin yaşayabileceği düzenli ve sürekli bir barınma yerlerinin olmaması; öz bakım, ısınma, güvenlik, sağlık gibi ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda problemlere neden olmaktadır. Bir barınma yeri bulamayan veya devlet kuruluşlarının sağladığı barınaklarda kalamayan evsizler, açlık ve soğuk hava koşulları nedeniyle ölüm riski veya hastalıklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Evsizler; aidiyetsizlik, yalnızlık, öz güven eksikliği duygularını yaşamakta ve dolayısıyla da psikolojik problemlere açık olmaktadır. Evsizler; dış görünümleri, sosyal destek ve beslenme yetersizlikleri, maddi imkânsızlıkları, alkol ve madde bağımlılıkları, korunaksız durumda olmaları gibi nedenlerle sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Dolayısıyla evsizlerin suç işleme potansiyelleri artmaktadır. Ayrıca evsizler hastalanma, şiddet ve istismara uğrama riski taşımaktadır.

Belirli bir yerde ikamet etmemeleri evsizlerin takibini ve hizmet sağlayıcılar tarafından erişilebilir olmalarını zorlaştırmaktadır. Evsizler kayıt dışı oldukları için oy kullanma, emeklilik, sağlık, eğitim ve benzeri imkânlar ile sosyal güvenlik haklarından yararlanamamaktadır.

Sosyal devletin en belirgin amacı sosyal eşitsizlikleri gidermek, tüm vatandaşlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamaktır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası'na göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin görevlerindendir. Evsizler de asgari yaşam şartlarını elde edemeyen bireyler olduğu için devletin sorumluluğundadır. Bu bağlamda evsiz, kimsesiz olduğu veya sokakta yaşadığı tespit edilen vatandaşların mağduriyetlerinin giderilebilmesi, asgari yaşam şartlarının karşılanabilmesi ve mümkün olduğunca topluma uyumlarının sağlanabilmesi amacıyla sosyal destek hizmetleri verilmektedir.

Türkiye'de evsizler, **Alo 153 Beyaz Masa ve Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) Hattı**'ndan gelen ihbarlar sonucunda veya zabıta ekiplerinin denetimleri sırasında tespit edilmektedir. Evsizlere yönelik sosyal destek hizmetleri; çoğunlukla sokaktan destek hizmetleri, geçici barınma imkânları, yemek, gıda ve yardımları, giysi yardımı, istihdam olanakları ve belirli ölçüde psikososyal rehabilitasyon programlarını kapsamaktadır.

Evsizler için devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının, sosyal devlet ilkesi doğrultusunda hayata geçirdiği bazı uygulamalar şunlardır:

Aşevi ve Sokakta Yemek Dağıtımı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı birimler, valilikler, kaymakamlıklar, Kızılay, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, belediyeler ile bazı STK'ler tarafından kurulan aşevlerinde ve yemek dağıtım araçlarında sokakta yaşayan evsizlerin beslenme ihtiyaçlarının karşılanması için yemek dağıtım hizmeti verilir (Görsel 4.37).

Görsel 4.37: Yemek yardımı

Evsiz bireyler, yaşadığı il ve ilçe sınırları

içinde bulunan bu kurumlara başvurarak aşevi ve sokakta yemek dağıtımı hizmetlerinden yararlanabilir. Evsiz bireylerin yaşadığı bölgede aşevi yardımı yapılmıyorsa gıda yardımı kapsamında başvuruda bulunması da mümkündür.

Ülkemizde vatandaşlar da evsizlere bireysel olarak yemek yardımı ve dağıtımı yapmaktadır. Ayrıca bazı işletmeler "askıda ekmek" veya "askıda yemek" gibi uygulamalar gerçekleştirerek halkın evsizler için yiyecek yardımı yapmasına aracı olmaktadır.

İstihdam Yardımı

İŞKUR'un yönlendirmesi neticesinde işe yerleşenlere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakfı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere aylık brüt asgari ücretin 1/3'ü kadar yapılan yardımdır.

Ayni Yardımlar

Muhtaç durumda olup herhangi bir sosyal güvenliği olmayan bireyler, il veya ilçedeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına başvuruda bulunarak ayni yardımlardan (giysi, gıda yardımı gibi) yararlanabilir. Muhtaç durumdaki ailelerin çocuklarının bakımına destek için Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünce ayni ve nakdi yardımlar da yapılır.

Barınma Yardımı

Barınma merkezleri; herhangi bir nedenle sokakta yaşamak zorunda kalan, barınma imkânı olmayan, kimsesiz ve bir kurum hizmetinden yararlanamayan vatandaşların barınma ihtiyacını karşılayabileceği yerlerdir. İçişleri Bakanlığı tarafından 2003 yılında yayımlanan genelgeyle her ilde evsizler için bir tane barınma merkezinin oluşturulması gerektiğine dair talimat verilmiştir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (günümüzdeki adıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) tarafından 2017 yılında tüm valiliklere genelge gönderilmiş ve soğuk kış günlerinde evsizlerin sokakta kalmaması için gereken tedbirlerin alınması talimatı verilmiştir. Bakanlığın verdiği bu hizmetler dışında bazı belediyelerin de evsizlere barınma hizmeti veren barınma evleri bulunmaktadır (Görsel 4.38). Bunların yanı sıra evsiz bireyler arasında şartları sağlayan kişilerin huzurevi ve bakımevine yerleştirilmesi, aileye teslim edilmesi, kadınların sığınma evine yerleştirilmesi gibi hizmetler de verilmektedir.

Görsel 4.38: Ankara Büyükşehir Belediyesi Barınma Evi

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Evsiz ve zor durumda olduğunu gördüğünüz bireylere yardım etmek için **Alo 153 Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) Hattı**'na veya **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ALO 144 Sosyal Yardım Hattı**'na ihbarda bulunabilirsiniz. Ayrıca zabıta ekipleri veya kolluk kuvvetlerine durumu bildirebilirsiniz. Evsiz bireyler yardım hatlarını kendileri de arayabilmekte veya bizzat kolluk kuvvetleriyle görüşerek bu yardımlardan yararlanabilmektedir. Evsiz olduğu belirlenen bireylere barınma hizmetinin yanı sıra üç öğün yemek, ilaç, tedavi ve kişisel bakım hizmetleri verilmektedir.

SIRA SİZDE

Yaşadığınız bölgede bulunan ve evsizlere yardım eden kurumları ve bu kurumların yaptığı sosyal destek hizmetlerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.5. SIĞINMA EVLERİNDE KALAN BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne bağlı sığınma evleri, kadın sığınağı, kadın konukevi, kadın evi, şefkat evi gibi isimlerle açılan sosyal hizmet kuruluşları, mağdur kadınlara destek vermektedir. Bazı büyük şehir belediyeleri tarafından açılmış kadın sığınma evleri de bulunmaktadır. Ayrıca erkekler için de sığınma evleri vardır.

Kadın sığınma evleri; her türlü istismar veya şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, güçlendirilmesi, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, çocukları varsa onların da ihtiyaçlarının karşılanması için geçici süreyle kalabilecekleri kurumlardır. Şiddet mağduru olmayan ancak can güvenliği açısından risk altında bulunan bireyler de kadın sığınma evlerinden yararlanabilir (Görsel 4.39).

Görsel 4.39: Mersin Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınma Evi bölümleri

Sığınma evlerinde barınmak isteyen kadınların kişisel olarak ŞÖNİM'e başvuru yapması gerekir. Barınma talebinde bulunan kadınlara yönelik danışmanlık hizmeti ŞÖNİM tarafından verilir.

Kadınların sığınma evlerinde kalma süresi, koruma kabul tarihinden itibaren altı aydır. Kadınların bu süreçteki durumu değerlendirilerek gerekli hâllerde süre uzatılır. Uzatma süresi, kadının çocuğu varsa çocuk gelişimcinin ve sosyal çalışmacının fikirleri alınarak değerlendirme komisyonu tarafından belirlenir.

4.5.1. Sığınma Evlerindeki Sosyal Hizmetlerin Amacı ve Kapsamı

Kadın sığınma evlerinin amacı; şiddete maruz kalmış kadın ve çocuklarına şiddetsiz huzurlu bir ortamda barınma ve korunma imkânı sunmak, kadının yaşadığı travmayla başa çıkabilmesi için destek olmak, mesleki faaliyetler düzenleyerek ekonomik özgürlüğünü kazanmasına destek olmak ve kadın sığınma evinden ayrıldıktan sonra yaşamını kendi istediği doğrultuda sürdürmesini sağlamaktır. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından sığınma evlerinde verilen hizmetler şunlardır:

Güvenlik

Kadın sığınma evinde barınmakta olan veya kurumdan ayrılan kadınların hayati tehlikenin bulunması durumunda geçici koruma altına alınması ve takibinin yapılarak izlenmesi durumudur. Kadın tarafından kurumdan ayrılma talep edildiğinde aydınlatılmış rıza formu doldurtularak çıkış işlemi yapılır.

Barınma

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet mağduruna yönelik barınma hizmeti verilir. Kadın sığınma evlerinde bakım hizmeti değil, geçici barınma hizmeti sunulur. Bu nedenle hizmetin sürdürülebilmesi için kurumlarda çeşitli programlar düzenlenir ve kadınların kaldıkları yerlerin temizliğine katkıda bulunmaları sağlanır. Ayrıca hizmet alan kadınların hastalık ve engellilik durumu da dikkate alınır. 12 yaş üstü erkek çocuğu veya engelli çocuğu olan kadınların çocuğuyla barınmalarına sığınma evinin fiziki durumuna bakılarak karar verilir. Koşulların uygun olmaması hâlinde çocuğun il içindeki kamu kurumlarına ait tesislerde anneyle kalması veya Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olan ve aynı ilde bulunan, yaşına uygun bir kurumda barınması sağlanır.

Mesleki Çalışmalar

Kadın sığınma evlerinden hizmet alan kadınların durumları, aileleri veya eşleriyle problemlerinin incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmaların tümünü kapsar.

Danışmanlık

Kadın sığınma evinde barınan kadınların gereksinimleri doğrultusunda uzmanlar tarafından danışmanlık hizmeti verilir. Bu danışmanlık hizmetleri; hukuki, tıbbi, meslek edinme veya iş bulma, eğitim öğretim, psikososyal rehabilitasyon gibi alanlarda olabilir. (Görsel 4.40).

Kadın sığınma evi hizmetinden kendi isteği doğrultusunda ayrılan kadınlara ve varsa beraberindeki çocuklarına ihtiyaçları doğrultusunda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile belediyeler tarafından danışmanlık hizmeti sağlanır. Kadın ve çocuğunun ihtiyaçları karşılanır.

Nakdi Yardım

Kadın sığınma evlerinde kalan kadınların temel ihtiyaçları karşılanır ayrıca hiçbir geliri yoksa özel ihtiyaçları için harçlık verilir. Sosyal hizmet desteği kapsamında verilen bu harçlığın miktarı ilin koşulları dikkate alınarak ilgili komisyonca belirlenir.

Görsel 4.40: Kadın konukevinde danışmanlık hizmeti alan kadın

Kreş Desteği

Koruma altında olan çocuklu kadınların çalışma hayatına katılımını desteklemek için 6284 sayılı Kanun kapsamında dört ay kreş desteği verilir. İhtiyacın devam etmesi durumunda yeni tedbir kararı alınarak bu süre dörder aylık periyodlar hâlinde uzatılır.

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'in 50. maddesine göre bu kuruluşların kapasitelerinin %3'ü kadarı il müdürlüğünce tespit edilip çocukların ücretsiz hizmet alması için ayrılır. Kadın sığınma evinde bulunan veya evden ayrılan kadınların çocukları da bu hizmetten faydalanır (Görsel 4.41).

Görsel 4.41: Kreş desteği alan çocuk

Adli Yardım

Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklarına gerekli hukuki desteğin sağlanması, baroların ilgili birimlerine yönlendirilmesi ve müdahil oldukları davaların takibi şeklinde adli yardım yapılır. Bu hizmet, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik çerçevesinde gerçekleştirilir.

Sağlık Hizmetleri

Kadın sığınma evlerinde kalan, sosyal güvencesi olmayan kadın ve beraberindeki çocuklar sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlandırılır.

SIRA SİZDE

- Dört gruba ayrılınız.
- Sığınma evlerinde kalan bireylere verilen sosyal destek hizmetlerini gruplar arasında paylaşınız.
- Grubunuza verilen sosyal destek hizmetlerini araştırınız.
- Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.6. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de herhangi bir suç durumuna karışan çocuk için "suçlu çocuk" ifadesi yerine "suça itilen" veya "suça sürüklenen" çocuk ifadesi kullanılmaktadır. Suça sürüklenen çocuklara verilen sosyal destek hizmetlerini daha iyi kavrayabilmek için suçla ilgili kavramları ve bireyleri suça iten nedenleri bilmek gerekir.

4.6.1. Suçlulukla İlgili Kavramlar ve Bireyleri Suça İten Nedenler

a) Suçlulukla İlgili Kavramlar

Suç: Adalet Bakanlığı resmî sitesinde yapılan tanıma göre "Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği (taksir) ifade eden insan davranışına **suç** denir (Görsel 4.42)."

Görsel 4.42: Kasten suç işleyen birey

Suça Sürüklenen Çocuk: Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan tanıma göre "Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan veya işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğa **suça sürüklenen çocuk** denir."

Suç Mağduru Çocuk (Korunma İhtiyacı Olan Çocuk): Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen, suça tanık olan veya kişisel güvenliği tehlikede olan çocuğa **suç mağduru çocuk** denir (Görsel 4.43).

a) Kişisel güvenliği tehlikede olan çocuk

b) Suça tanık olan çocuk

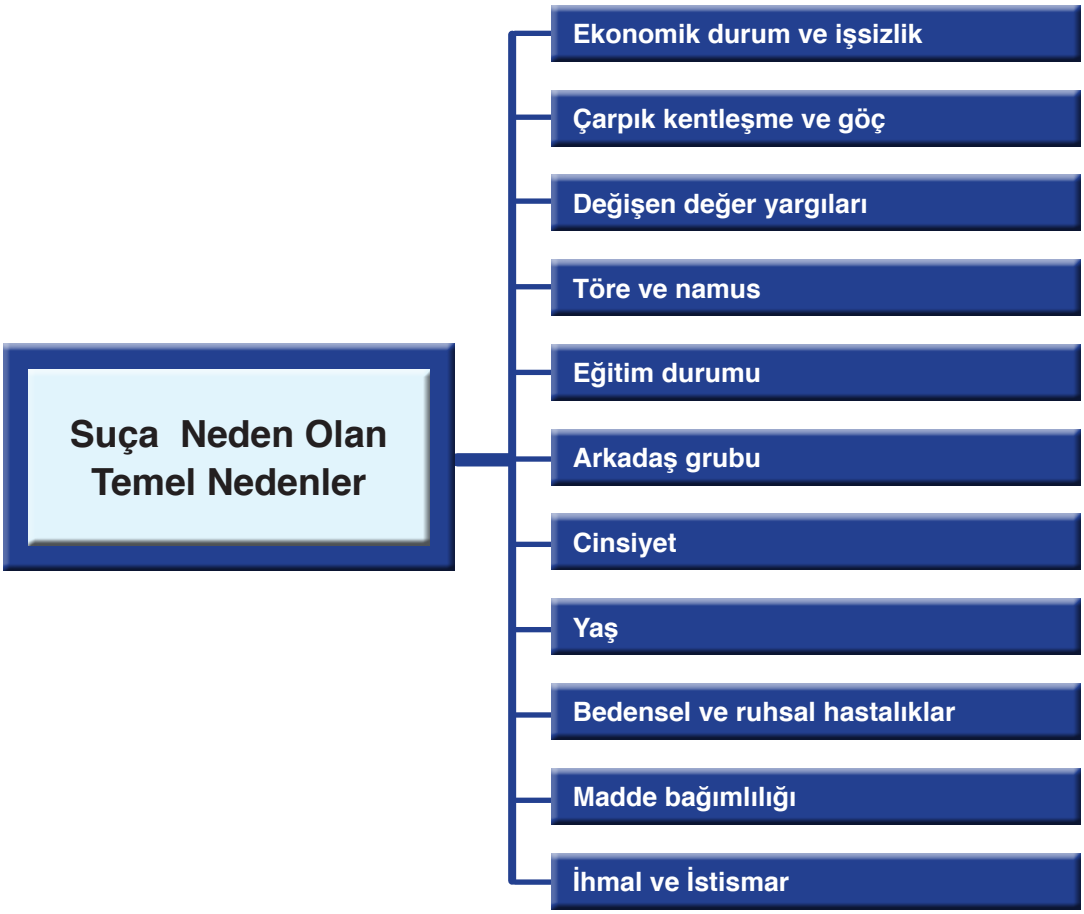
Görsel 4.43: Suç mağduru çocuklar

Fail: Suçu işleyen bireye **fail** denir.

Suçtan Zarar Gören Birey: İşlenen suç sonucu hukuken korunan menfaat ve hakları doğrudan veya dolaylı ihlal edilen bireye **suçtan zarar gören birey** denir. Örneğin takside şoför olarak çalışan bir birey öldürüldüğünde öldürülen kişi mağdurdur. Öldürülen bireyin çalıştığı taksinin sahibi ise suçtan zarar gören bireydir. Şoförün ölmesiyle taksi suç mahali olmuştur ve taksi ticari olarak bir süre trafiğe çıkamayacaktır. Bu durumda taksinin sahibi suçtan maddi olarak zarar görecektir.

b) Bireyleri Suça İten Nedenler

Bireylerin suç işlemesinin birçok farklı nedeni olabilir. Bireyi suça iten temel nedenler Şema 4.8'de verilmiştir.

Şema 4.8: Bireyi suça iten temel nedenler

Ekonomik Durum ve İşsizlik

Bireylerin ekonomik yetersizlik yaşaması ve yoksul olması suça yönelimde önemli bir etkendir. Asgari geçim imkânı olmayan bireylerin ekonomik durumu iyi olan bireylere göre özellikle hırsızlık, şiddet gibi suçlara daha fazla karıştıkları görülse de her yoksul bireyin suç işleyeceği anlamı çıkarılmamalıdır.

Çarpık Kentleşme ve Göç

Çarpık ve düzensiz kentleşme ve bu süreçte meydana gelen göç nedeniyle fakirlik, işsizlik, eğitimsizlik, sosyal imkânsızlıklar gibi problemlerin artması bireylerin suç işlemesine sebep olur.

Değişen Değer Yargıları

Değerler bir toplumu meydana getiren bireylere nelerin önemli ve doğru olduğu, nasıl yaşanması gerektiği hakkında yol gösteren inançlar bütünüdür. Toplumun değer yargıları sosyal hayattaki ve teknolojideki değişiklikler, farklı toplumlarla iletişim, yaşam şartları gibi etkenlerden etkilenerek zamanla farklılaşabilir. Son dönemlerde yardımseverlik, güven, saygı, doğru, yanlış davranış gibi değerlerin özellikle gençler tarafından önemsenmemesi sonucunda suça yönelme görülür.

Töre ve Namus

Töre, bir toplumda eskiden beri uyulan toplumsal kurallar ve farklı konularda tutulan yolların tümüdür. Töresel davranışların her zaman doğru ve toplum yararına olduğu söylenemez. Töre ve namus suçları; aldatma, zina, evliliği reddetme, boşanma isteği veya tecavüze uğrama gibi durumlar nedeniyle bir aile üyesine şiddet uygulanmasını içerir. Ayrıca aile fertlerinden birine dışarıdan birinin zarar vermesi durumunda ortaya çıkan kan davaları da bu tür suçlar arasında yer alır. Kan davaları, intikam alma isteğinden doğar ve misilleme şeklinde karşılıklı cinayetlerle devam eder.

Eğitim Durumu

Bireylerin eğitim düzeyi arttıkça kendini geliştirme, daha iyi bir iş bulma, saygı görme, iyi bir toplumsal statüye ulaşma, aile kurma gibi imkânları da artar. İyi bir eğitimle kendini geliştiren bireyler doğru ve yanlış davranışları, karşısındakine zarar verebilecek durumları daha iyi kavrayabilir. Bu da onları suçtan uzak tutar. Yapılan birçok araştırma, eğitim durumu düşük bireylerin suç işleme durumlarının arttığını göstermektedir. Bunun yanı sıra eğitim durumu iyi olmayan her bireyin suça karışacağı düşünülmemelidir.

Arkadaş Grubu

Akran grubu, özellikle ergenlik döneminde bireyin davranışlarının yönlenmesinde oldukça etkilidir. Bu dönemde işlenen suçların çoğu arkadaş grubuyla birlikte işlenmektedir. Arkadaş çevresinde suça karışmış bireylerin olması, kendini arkadaş grubuna kanıtlama ve gruba ait olma çabası ergeni suça yönlendirebilmektedir (Görsel 4.44).

Görsel 4.44: Arkadaş grubuyla suça yönelen bireyler

Cinsiyet

Erkekler, doğaları ve fiziksel anlamda daha güçlü olmaları gereği şiddete ve suç işlemeye daha yatkındır. Toplumun bu durumu normal karşılaması da erkekleri suç işlemeye yöneltmektedir. Kadınlar ise toplumdaki rolleri ve erkeğe göre farklı olan yapısı nedeniyle suç işlemeye daha az eğilimlidir.

Yaş

Yaşın küçük veya büyük olması suça yönelme sıklığından ziyade bireyin yöneldiği suçun türüne etki etmektedir. 2020 yılında yayımlanan TÜIK verilerine göre suça sürüklenen çocukların en çok yaralama olayına karıştığı görülür Gençlik yıllarında yaralamanın yanı sıra özellikle grupça gerçekleştirilen hırsızlık, mala zarar verme ve otoriteye karşı gelme suçlarına sık rastlanır. Bazen de gençler yetişkinlerin zorlamasıyla cinayet suçlarına karışır. Özellikle 18 yaşından küçük bireylerin cezalarının daha hafif olması, yetişkinlerin gençleri suça azmettirmesine neden olur. Töre ve namus cinayetlerinde suçlunun çoğunlukla ailenin 18 yaşından küçük üyesinin olması buna örnek verilebilir. Hırsızlık, dolandırıcılık, yağma ve saldırı da yetişkin bireylerde sıklıkla görülen suçlardır.

Bedensel ve Ruhsal Hastalıklar

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), davranış bozukluğu (DB), depresyon, anksiyete bozukluğu, şizofreni ve zihinsel yetersizlik suça yönelmeye sebep olabilen problemlerdendir. DEHB ve DB'li bireylerin davranış kontrolünde zorluk, dürtüsellik gibi faktörler suça yönelmesine sebep olabilir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin kolay yönlendirilmesi, yargılama becerisinin zayıf olması, doğru ve yanlışı ayırt edememesi ve davranışlarının sonuçlarını anlayamaması suça yönelmesine sebep olabilir. Şizofreni ve anksiyete bozukluğu olan bireylerin ise içinde bulunduğu durumun gerçekliğini anlayamaması, korkulu, gergin ve sıkıntılı ruh hâli suça yönelmesine sebep olabilir.

Madde Bağımlılığı

Uyuşturucu madde kullanımı ve bu maddelere karşı bağımlı olmak birçok suç türünün (hırsızlık, cinayet, trafik kazası, taciz, tecavüz vb.) temelini oluşturur. Uyuşturucu maddenin etkisindeki bireyin algılama ve muhakeme becerileri zayıfladığı için doğru karar vermesi güçleşir. Sonuçlarının ne olduğunu düşünmeden ve olabilecekleri önemsemeden suç işleyebilir.

İhmal ve İstismar

Şiddet, ihmal veya istismara uğrama durumu bireylerin suç işlemesinde etkilidir. Özellikle çocukluk yıllarında yaşanan bu tür travmalar bireyleri suça sevk edebilir. Aile bireylerinden biri veya daha fazlasının suç işlemesi, bu durumun aile içinde normal görülmesi, örnek teşkil edilmesi çocuğun suça yönelmesine sebep olur (Görsel 4.45).

Görsel 4.45: Ailenin çocuğu suça yönlendirmesi

SIRA SİZDE

Bireyleri suça iten sebeplerden bir tanesini seçiniz. Bu sebebin bireyin suça yönlenmesindeki etkilerini ve hangi suçları işlemesine neden olabileceğini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri ve fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.6.2. Suça Sürüklenmiş Çocuklara Yönelik Sosyal Destek Hizmetleri

Ülkemizde Çocuklara yönelik 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile çocukların suç işleme veya bir suçun mağduru olma durumu özel alarak ele alınmıştır. Bu Kanun'un amacı; suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocukların korunmasına, haklarının, sağlık ve mutluluklarının güvence altına alınmasına dair yöntem ve esasları düzenlemektir. Söz konusu çocuklar, adalet sistemimizde yetişkinlerden ayrı tutulmuştur. Suça sürüklenen çocuğa yönelik olan sosyal destekler, çocuğun suç işleme eyleminin belirlenmesinden itibaren gerçekleştirilmektedir.

Suça sürüklenen çocukların soruşturması çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından doğrudan yapılır. Çocuk hakkında işlem yapıldığı veya çocuğun ifadesinin alındığı sırada yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir (Görsel 4.46).

Görsel 4.46: Sosyal çalışma görevlisi eşliğinde sorgusu yapılan, suça sürüklenmiş çocuk

Mahkemelerde görevlendirilecek hâkimler ve Cumhuriyet savcıları ile sosyal çalışma görevlilerine, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde görevli denetim görevlilerine çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi, psikolojisi gibi konularda eğitim verilir. Bu eğitim, mahkemelerde görevlendirilecek bireylerin adaylık dönemlerinde Adalet Bakanlığınca belirlenen esaslara uygun olarak gerçekleştirilir.

Adalet Bakanlığının suça sürüklenen çocuklara verilecek hizmetlerle ilgili yaptığı bu uygulamalar haricinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından da çalışmalar yapılmaktadır. Suça sürüklenen çocuklar hakkında uygun hizmet modellerinin belirlenmesi ve uygulanması, çocukların topluma kazandırılması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde çocuk destek merkezleri ve çocuk evleri bulunmaktadır. Bunların dışında madde bağımlılığı olan çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamaları da gerçekleştirilmektedir.

Çocuk Destek Merkezleri

Suça sürüklenen, suç mağduru olan veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalan ve bu sebeplerle hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlere çocuk destek merkezlerinde hizmet verilir.

Suça sürüklenen çocuklara çocuk destek merkezlerinde verilen hizmetler şunlardır:

- Çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması
- Fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları belirlenerek gerekli müdahalelerin yapılması
- Aile ve yakın çevrelerine dönmeleri ve diğer sosyal hizmet modellerine hazır hâle gelmelerinin sağlanması

Çocuk destek merkezleri, kampüs içerisinde villa tipi evlerden oluşmaktadır. Merkezlerde yaşam üniteleri, açık ve kapalı spor alanları, çocukların iş ve uğraşı alanları, eğitim atölyeleri, hobi bahçeleri, hayvan barınakları, terapi odaları ve görüşme odaları bulunmaktadır. Bu merkezlerden bazıları, madde bağımlılığı olan ve suça itilen çocuklara hizmet vermektedir.

Çocuk destek merkezlerinde hizmet almakta olan çocukların ihtiyaçları gelişimsel özellikleri ve bireysel farklılıkları açısından değişiklik gösterir. Bu farklılıklar göz önünde bulundurularak uzmanlar tarafından çocuğa bireyselleştirilmiş psikososyal destek programı uygulanır. Suç mağduru, ihmal istismara uğrayan çocukların örgün eğitime devam etmesinin tehlikeli olduğu durumlarda eğitim tedbiri kapsamında çocuk destek merkezlerinde hizmet veren sınıflarda bireysel eğitim alması için il millî eğitim müdürlüğü ile iş birliği yapılmaktadır. Çocukların eğitim öğretim ile ilgili tüm ihtiyaçları bu merkezde karşılanmaktadır.

Çocuk Evleri

Çocuk evi hizmeti, korunma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımının sağlanması amacıyla açılmıştır. Her bir çocuk evinde 5 ila 8 çocuk kalmaktadır. Bu evler; bulunduğu ilin fiziksel, sosyal ve kültürel yapısına göre çocuk yetiştirmeye uygun olan bölgelerde kurulmaktadır. Mümkün olduğunca il merkezinde okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi, site veya müstakil daireler çocuk evi olarak hazırlanmaktadır (Görsel 4.47, 4.48).

Görsel 4.47: Pursaklar Kaymakamlığı Ankara Çocuk Evleri Sitesi

Görsel 4.48: Ankara Çocuk Evleri Sitesi Eğitim, Kültür ve Spor Merkezi

Çocuk evlerinde yatılı olarak sosyal hizmet verilmektedir. Meslek liselerinin aile ve tüketici hizmetleri alanının ev ve kurum hizmetleri veya sosyal destek hizmetleri dallarının mezunları, çocuk gelişimi ve eğitimi alan mezunları, sağlık meslek liselerinin hemşirelik veya acil tıp teknisyeni bölümü mezunları ile bu bölümlerin lisans veya ön lisans mezunları, çocuk evlerinde bakım elemanı olarak çalışabilmektedir.

Bağımlı Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Madde bağımlılığı olan çocukların tedavi ve rehabilitasyonları Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezinde (ÇEMATEM) gerçekleştirilir. Program en az bir ay sürer ve tedaviye göre kalış süresi uzayabilir. ÇEMATEM'lerde psikoterapi, danışmanlık hizmetleri, el sanatları, sportif faaliyetler vb. alanlarda eğitimler verilerek çocukların ve gençlerin bu bağımlılıktan kurtarılması amaçlanır.

4.6.3. Suça Sürüklenen Çocukların Topluma Kazandırılmasının Önemi

Çocuk toplumun önemli bir parçasıdır. Çocuklar toplumun geleceği ve güvencesi olarak görülür. Yaşanan toplum ve o toplumun değerleri de geleceği oluşturacak çocukların şekillenmesinde önemli role sahiptir. Düzensiz kentleşme, toplumsal değerlerin değişimi, ekonomik bunalımlar, yetersiz eğitim stratejileri, sosyal adaletsizlik gibi toplumsal nedenler, çocukların yetişme sürecinde olumsuz davranışlar kazanmasında etkilidir.

Çocuklar; zihinsel, fiziksel, ruhsal ve kişilik yönünden tam olgunluğa erişmemiştir. Toplumdaki rol ve görevlerin henüz yeni öğrenildiği çocukluk döneminde kuralların anlaşılması ve doğru olarak uygulanması da zordur. Çocuklar suç kavramını ve sonuçlarını yetişkinlerden farklı algılayabilir ve çocukların yaptırımlardan etkilenmesi de daha yıkıcı olabilir. Bu nedenle çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi ve suç gerçekleşmeden önleyici tedbirlerin alınması için topluma büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Alınan tüm tedbirlere rağmen çocuğun suça sürüklenmesi durumunda ceza vermek yerine çocuğu topluma kazandırmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirmek daha etkili olur.

Ceza yargılamasının temel amacı, gerçeğin her türlü şüpheden uzak, kesin delillerle ortaya çıkarılmasıdır. Yargılama sonrasında deliller kanunda ilgili suç oluştuğunu gösteriyorsa buna uygun ceza belirlenir. Ancak söz konusu cezai durum suça sürüklenen çocuk tarafından işlenmişse devletin önceliği, cezadan önce çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurmak ve onu topluma kazandırmak olmalıdır. Anayasamız bu doğrultuda devlete korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alma yükümlülüğü getirmektedir.

Ülkemizde Çocukları Koruma Kanunu'nun 4. maddesinde "çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması" gerektiği belirtilmektedir. Türk Ceza Kanunu'na göre 12 yaşından küçük çocukların cezai ehliyeti ve sorumluluğu mutlak surette yoktur. 12 yaşını tamamlayıp da 15 yaşını tamamlamamış çocukların cezai ehliyeti olup olmadığı ise araştırma yapılarak tespit edilir. Çocukları Koruma Kanunu'nun 21. maddesinde ise "15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez." ifadesi kullanılmaktadır. Bu Kanun'da çocukları koruyucu ve destekleyici tedbirler alınması ön plana çıkarılmaktadır.

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bu tedbirler suça sürüklenerek adli sisteme dâhil olmuş çocukların tekrar tekrar örselenmesini engellemek ve topluma kazandırılmasını sağlamak için alınmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu, bu çocukların korunması için beş önemli tedbir öngörmektedir. Bu tedbirler Şema 4.9'da açıklanmıştır.

Danışmanlık Tedbiri

- Suça sürüklenmiş çocuğa ve bakmakla yükümlü bireye verilen rehberlik hizmetidir. Danışmanlık tedbiri; çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak, onu desteklemek veya uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır. Bu tedbir Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ilgili birimleri ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilir.

Bakım Tedbiri

- Çocuğa bakmakla yükümlü olan bireyin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi durumunda, aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri tarafından çocuğun bakımının sağlanmasıyla ilgili yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbirdir. Bakım tedbiri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

Barınma Tedbiri

- Hayatını sürdürmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere, hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir. Barınma tedbiri uygulanan kişilerin kimlikleri ve adresleri isteklerine bağlı olarak gizli tutulur. Bu tedbirle ilgili çalışmalar; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilir.

Sağlık Tedbiri

- Çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonun sağlanması, madde bağımlısı olanların tedavilerinin gerçekleştirilmesine yönelik tedbirdir. Sağlık tedbirine yönelik uygulamalar Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

Eğitim Tedbiri

- Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamının sağlanması, eğitim kurumunda eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim alması, özel eğitim alması gereken çocukların ilgili eğitim kurumuna devamının sağlanması, çocuğa, ailesine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç gereç desteği sağlanması gibi tedbirlerdir. Eğitim tedbiri, Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimleri tarafından gerçekleştirilir.

Şema 4.9: Çocukların korunması için alınacak tedbir türleri

Cezai ehliyeti olduğu belirlenen ve kanun tarafından uygun bulunan cezayı çekmiş çocukların tahliyesi sonrası için de topluma kazandırma çalışmaları yapılmalıdır. Tahliye sonrasında çocuğun düzenli ve uygun bir çevre içine girmesinin sağlanması, topluma kazandırılması açısından önemlidir. Güvenli ve sağlam temelleri olan bir geleceğe sahip olmak isteyen toplumlar, suça sürüklenen çocuklara sahip çıkarak iyi bir nesil yetiştirmelidir. Ülkemizde cezai ehliyeti olmayan suça sürüklenmiş çocuklara tahliye sonrasında verilen destekler, cezai ehliyeti olan suça sürüklenmiş çocuklara da verilmektedir.

4.1. UYGULAMA FAALİYETİ

Suça Sürüklenen Çocuklar ve Onlara Verilen Sosyal Destek Hizmetleriyle İlgili El Broşürü Hazırlama

Suça sürüklenen çocuklar ve onlara verilen sosyal destek hizmetleriyle ilgili derste edindiğiniz bilgileri gözden geçiriniz. Suça sürüklenen çocuklar ve onlara verilen sosyal destek hizmetleriyle ilgili bilgi toplayınız. Edindiğiniz bilgileri kullanarak katlanır bir el broşürü hazırlayınız.

El broşürünüzü hazırlarken şu noktaları göz önünde bulundurunuz:

- Broşürde suça sürüklenen çocuklarla ilgili genel bilgilere yer veriniz.
- Bu çocuklara verilen sosyal destek hizmetlerini açıkladığınızdan emin olunuz.
- Broşürün rahatlıkla katlanması için ön ve arka yüzeyi 100 mm, içe katlanan yüzeyi ise 97 mm olarak hazırlayabilirsiniz.
- Dilediğiniz renk fon kâğıdı kullanınız.
- Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştiriniz.
- Broşürde yer alacak yazıları bilgisayar ortamında veya elde yazabilirsiniz.
- Okunabilir büyüklükte yazı puntosu seçiniz.
- Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösteriniz.
- Broşürü iki ders saati içinde tamamlayınız.
- Broşürleri sınıf panosunda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, Suça Sürüklenen Çocuklar ve Onlara Verilen Sosyal Destek Hizmetleriyle İlgili El Broşürü Hazırlama Kontrol Listesi'ndeki ölçütlere göre yapılacaktır.

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR VE ONLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİYLE İLGİLİ EL BROŞÜRÜ HAZIRLAMA KONTROL LİSTESİ

Öğrencinin Adı ve Soyadı:	Öğretmenin Adı ve Soyadı:
Sınıfı:	Tarih:
Numarası:	İmza:

	ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1	Gerekli araç gereci eksiksiz hazırladı.		
2	Broşür için uygun boyutta fon kâğıdı kullandı.		
3	Suça sürüklenen çocukları tanımladı.		
4	Çocuk destek merkezleri hakkında bilgilere yer verdi.		
5	Çocuk evleri hakkında bilgilere yer verdi.		
6	Bağımlı çocuklara verilen sosyal hizmetler hakkında bilgilere yer verdi.		
7	Suça sürüklenen çocuklara verilen sosyal destek hizmetlerinin toplum ve çocuğa yararı hakkındaki bilgilere yer verdi.		
8	Broşürü resim, fotoğraf, şekil ve çizimlerle zenginleştirdi.		
9	Broşürün yaratıcı olmasına özen gösterdi.		
10	Uygun büyüklükte yazı puntosu seçti.		
11	Türkçeyi doğru kullandı.		
12	Temiz ve düzenli çalıştı.		
13	Çalışmasını verilen süre içerisinde tamamladı.		
Ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.			

4.7. DOĞAL AFETLERDE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Dünyayı ve insan yaşamını doğrudan tehdit eden, hayatın doğal akışını kesintiye uğratan veya tamamen durdurarak etkileyen ve doğal nedenlerle ortaya çıkan felaketlere **doğal afet** denir. Doğal afetler; ani gelişen, büyük can ve mal kayıplarına neden olan, ulusal kaynakların seferber edilmesini gerektiren istenmedik durumlardır.

Doğal afetler; yeryüzü hareketleri [jeolojik afetler (Görsel 4.49)], meteorolojik olaylar [klimatik afetler (Görsel 4.50)], biyolojik faktörler (Görsel 4.51), Dünya dışı etkiler (Görsel 4.52) ve kimyasal faktörlerden (Görsel 4.53) kaynaklı olmak üzere beş grupta toplanır. Dünya genelindeki doğal afetler ele alındığında bunların büyük çoğunluğunun meteorolojik nedenlerle oluştuğu görülür.

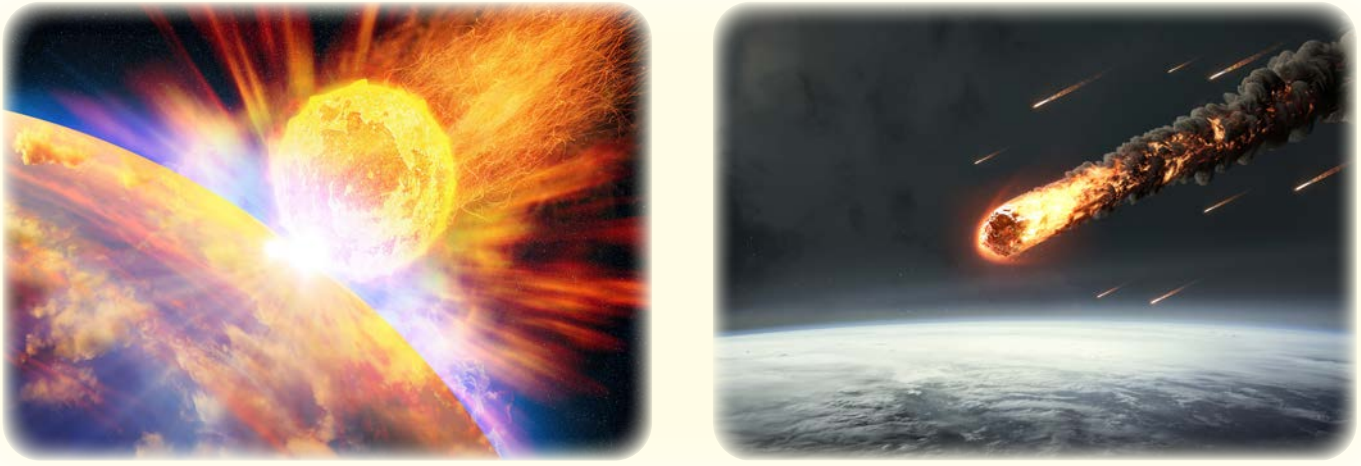
Görsel 4.49: Jeolojik afetlerden volkanik patlama ve kaya düşmesi

Görsel 4.50: Klimatik afetlerden siklon ve aşırı yağış

Görsel 4.51: Biyolojik afetlerden böcek istilası ve insanlarda salgın hastalık

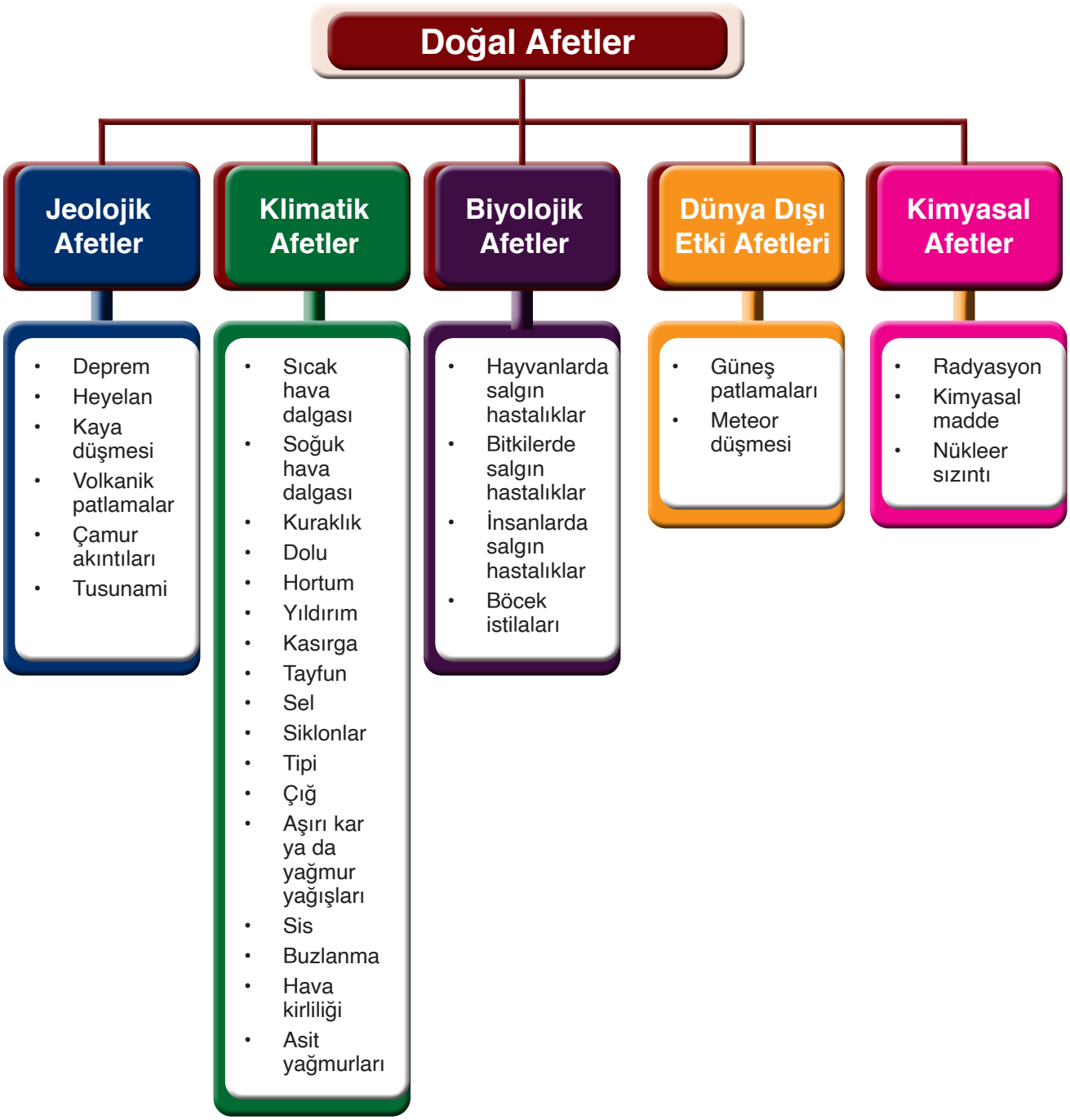

Görsel 4.52: Dünya dışı etkilerden Güneş patlaması ve meteor düşmesi

Görsel 4.53: Radyoaktif maddeler, nükleer sızıntı ve nükleer patlamalar

En çok rastlanan afetlerin neler olduğu Şema 4.10'da verilmiştir.

Şema 4.10: Doğal afetler

Afetlerin Temel Etkileri

- Can kayıpları ve yararlanmalar
- Olumsuz psikolojik etkiler
- Ekonomik ve sosyal zararlar
- Çevre sistemi üzerindeki olumsuz etkiler
- Afet sonrası gerçekleşen göç nedeniyle diğer bölgelerde nüfus yoğunluğunun artması

Afetlerde uygulanacak sosyal destek hizmetleri afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası olmak üzere üç farklı şekilde uygulanmaktadır. Bu uygulamalar Şema 4.11'de açıklanmıştır.

Şema 4.11: Afet durumlarında sosyal destek uygulama şekilleri

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Türkiye, Dünya'da yaşanan depremlerin beşte birinin gerçekleştiği Akdeniz-Alp-Himalaya deprem kuşağının üzerinde yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye topraklarının %93'ü deprem bölgesi içinde bulunmaktadır.

Olası afetlere yönelik plan yapmak, önleyici tedbirleri almak ve uygulamak çok önemlidir. Afetler için önceden alınması gereken önlem ve zarar azaltma tedbirlerinin amaçları şunlardır:

- İnsanlar ve hayvanların hayatlarını kurtarmak
- Ekolojik yapıyı korumak
- Toplumsal sağlığı korumak ve sürdürmek
- Ekonomik ve toplumsal kayıpları azaltmak
- Afet sonrasında onun etkisiyle meydana gelebilecek yeni afetleri (ikincil afet) önlemek ve afetin etkilerini azaltmak
- Kaynakların etkin kullanımını sağlamak
- Toplumsal hayatın normale dönmesine katkı sağlamak

Ülkemizde afet durumlarında devlet tarafından alınacak tedbir ve yapılacak yardımlar "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" ve "Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği" ile belirlenmektedir.

Afet öncesinde devletin alacağı tedbirlerin yanı sıra bireysel tedbirler de alınmalıdır. Her birey gerçekleşebilecek afetler için gerekli önlemleri almalı, hazırlık yapmalıdır. Ev almadan önce evin dayanıklılığını, imar ve iskana uygunluğunu kontrol etmek, arızalı ve hasarlı alanları tamir ettirmek, aile ve yakın çevreye ilkyardım yapabilecek eğitimi almak, yangın tüpü bulundurmak, acil durum toplanma alanı belirlemek, bölgede bulunan sığınakların yerini öğrenmek ve acil durum çantası hazırlamak alınabilecek bireysel önlemlerden bazılarıdır.

Afet durumlarında ekipler tarafından yardım gelinceye kadar afetzedelerin ilk yetmiş iki saat boyunca hayatını sürdürebilmesi için gerekli malzemelerin bulunduğu çantaya **acil durum çantası** denir (Görsel 4.54). Acil durum çantası; olası afet durumları için evde, okulda ve işyerinde kolayca ulaşılabilecek bir yerde bulundurulmalıdır. Çanta içinde bulunan yiyecek ve içeceklerin son kullanma tarihleri sık sık kontrol edilmeli, kıyafetler mevsime uygun güncellenmelidir. Bebek, yaşlı, engelli vb. aile bireyi varsa onların yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli malzemeler de çantada bulundurulmalıdır.

Görsel 4.54: Acil durum çantası

Acil durum çantasında bulunması gereken öncelikli malzemeler şunlardır:

- Yiyecek ve içecek (su, çabuk bozulmayan konserve, bisküvi vb.)
- Önemli evraklar (nüfus cüzdanı, ehliyet, pasaport vb. fotokopileri)
- Giyecek (mevsimine uygun kıyafetler, çorap, iç çamaşırı vb.)
- Hijyen malzemeleri (diş fırçası ve macunu, tuvalet kâğıdı, el sabunu, pet, bebek bezi vb.)
- İlk yardım malzemelerinin bulunduğu çanta
- Uyku tulumu veya battaniye
- Çakı, küçük makas ve düdük
- Kâğıt ve kalem
- Pilli radyo, el ve alın feneri, yedek piller (dayanıklı/uzun ömürlü pil seçilmeli)
- Bireylerin sürekli kullanması gereken ilaçlar

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

AFAD bünyesinde Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) kurumu kurulmuştur. Kurumun amacı, toplum psikolojisini olumsuz etkileyen kriz veya afet durumlarında psikososyal müdahalelerin yürütülmesini sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye Kızılay Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Türk Psikologlar Derneği, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği ile iş birliği içinde hizmet vermektedir.

(Özçelik, E. (2020). Afetlerde sosyal hizmetler. *Afet ve Risk Dergisi*, 3(1), 46-55.)

SIRA SİZDE

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde görülen ve 11 ili etkileyen depremi göz önünde bulundurarak afetlerde dikkat edilmesi gereken hayati çalışmaların neler olduğunu araştırınız ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.7.1. Doğal Afetlerde Bireylere Verilen Sosyal Destek Hizmetleri

Afetler, bireyleri derinden etkilemektedir. Afete maruz kalan bireyler; psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak zorluklar yaşamaktadır. Bu zorluklar çoğu zaman bireysel çabayla çözülemeyecek boyutlarda olmaktadır. Böyle durumlarda sosyal destek hizmetleri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Devlet, vatandaşının can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında ortaya çıkacak zararları önlemek için tedbir almak ve gereken sosyal desteği sağlamakla yükümlüdür. AFAD, AKUT, Türk Kızılayı, UMKE, İHH, Ahbap Derneği gibi kurum ve kuruluşlar, ülkemizde gerçekleşen afetlerde devlete destek olmakta ve afetzedelere yardım etmektedir.

Türkiye'de yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afet ve acil durumlar için T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) bulunmaktadır. TAMP; afet öncesinde, afetin hemen sonrasındaki acil müdahalede ve sonraki günlerde afet bölgesinde gerçekleştirilecek hizmetlerde görev üstlenecek kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişilerin görev, yetki sorumluluk alanları ile ana sorumluları belirlemek ve çalışmaları gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır. TAMP'ta ulusal düzeyde yirmi beş, yerel düzeyde yirmi üç afet grubu bulunmaktadır.

a) Sağlık Hizmetleri ve Tıbbi Yardımlar

Afetlere yönelik sağlık hizmetleri ve tıbbi yardımlar Afetlerde ve Acil Durumlarda Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği doğrultusunda, TAMP'a uygun olarak gerçekleştirilir.

Doğal afet ve acil durumlarda sunulacak sağlık hizmetleri; ilk yardım, koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici sağlık hizmetleridir. Ülkemizde doğal afetler sonucunda etkilenen bireylere mevcut hastanelerde ücretsiz hizmet verilir. Hastanelerin yeterli olmadığı veya görev yapamayacak durumda olduğu hâllerde sahra hastaneleri kurulur veya mobil hastaneler oluşturulur. Bu hastaneler, olaylara yerinde müdahale edebilmek amacıyla genellikle taşınabilir ekipmana sahip tıp personeliyle desteklenir (Görsel 4.55).

Görsel 4.55: Sahra hastanesi

b) Barınma Hizmetleri

Afetler sonrasında barınma hizmetleri iki aşamalı verilir. Afetzedelere ilk aşamada geçici barınma hizmetleri (çadır, konteyner vb.) sunulur (Görsel 4.56). Bu hizmetin amacı afetzedelerin güvenli ve sağlıklı barınma ihtiyaçlarını gidermektir. İkinci aşamada ise afetzedelerin kalıcı olarak ihtiyaçlarını gidermek amacıyla konut desteği verilir.

c) Gıda ve Beslenme Yardımları

Afetler sonrasında bireylerin yaşamını sürdürebilmesi için yeterli miktarda gıda maddesi ve temiz suya ihtiyacı vardır (Görsel 4.57). Acil durumlarda beslenme için hazırlanan programların amacı; insanların yetersiz, dengesiz ve sağlıksız beslenmesini önlemek ve gerektiği gibi beslenebilmesi için uygun koşulları sağlamaktır. Afet durumlarında bireylerin felaketten kaynaklanan olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkilerin üstesinden gelebilmesi için beslenme hizmetlerinin etkin ve hijyenik şekilde gerçekleştirilmesi zorunludur.

Görsel 4.56: Afet sonrası çadır kurulması

Ülkemizde gerçekleşen afetlerde Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ve TAMP çerçevesinde ulusal ve yerel düzeyde oluşturulan organizasyon sistemiyle beslenme hizmetleri gerçekleştirilmektedir. Kızılay afetlerde beslenme hizmetlerinden sorumlu ana çözüm ortağıdır. Kızılay; bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörden desteklenen ortaklarla yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenme hizmetlerini sunmaktadır.

Görsel 4.57: Gıda yardımı

Ulusal ve yerel düzeyde beslenme hizmeti çözüm ortakları Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1: Beslenme Hizmetleri Çözüm Ortakları

	ULUSAL DÜZEY	YEREL DÜZEY
ANA ÇÖZÜM ORTAĞI	Türk Kızılayı	Türk Kızılayı Bölge/Yerel Afet Yönetim Merkezleri
		Türk Kızılayı Şubeleri
DESTEK ÇÖZÜM ORTAKLARI	T.C. İçişleri Bakanlığı	T.C. İçişleri Bakanlığı TaşraTeşkilatı
	T.C. Sağlık Bakanlığı	T.C. Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı
	T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Taşra Teşkilatı
	T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatı
	Sivil Toplum Kuruluşları	Sivil Toplum Kuruluşları
	Özel Sektör	Özel Sektör ve Belediyeler

Ulusal Düzey Beslenme Hizmet Grubu Planı doğrultusunda yürütülmesi öngörülen çalışmalar şunlardır:

Afet Öncesi

- Beslenme hizmetiyle ilgili ihtiyaç tespitlerini yapma, pişirme ve dağıtım ile kayıt sistemlerini tanımlama
- Planlama
- Kapasite oluşturma (ortak hazırlanan plan çerçevesinde paydaşlarla görev dağılımı, taahhütler, tedarik ve sürekli tedarik zincirlerinin kurulması, stoklama, bakım programı yürütme ve insan kaynağı geliştirme) ve tatbikatlar yapma (Görsel 4.58)
- Paydaşlarla iş birliği içinde sürekli araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürme

Görsel 4.58: Afete hazırlık için sağlık uygulamaları tatbikatı

Afet Anı ve Müdahale Süreci

- Müdahaleyi merkezde koordine etme ve yönetme
- Alanda afetzedelere beslenme hizmeti verme
- Alanda yapılan çalışmaları kayıt altına alma, izleme, değerlendirme ve raporlama yapma

Afet Sonrası

- Beslenme hizmet ekip ve ekipmanlarını toparlama
- Faaliyet sonu değerlendirme toplantıları yapma, deneyimleri paylaşma ve çalışmalarla ilgili eksik ve yeterlilikleri ortaya çıkarma
- Araştırma, geliştirme ve planlama çalışma gruplarına geri bildirimler yapma
- "Beslenme Hizmet Grubu Görev Sonu Faaliyet Raporu"nu hazırlayıp AFAD ve paydaşlarla paylaşma

ç) Psikososyal Hizmetler

Afetler sonrasında rehabilitasyon çalışmaları kapsamında yer alan sosyal hizmet uygulamalarından olan faaliyetlerden biri de psikososyal hizmetlerdir. Psikososyal hizmetler; afetzedeleri iyileştirme, rahatlatma ve afetzedelere olumsuzluklarla başa çıkma yöntemlerini öğretme, psikolojik bozukluk ve uyumsuzlukların giderilmesini sağlama böylece toplum düzeninin normale dönmesine yardımcı olmayı amaçlar.

Psikososyal destek için kurulan toplum merkezlerinde koruyucu, önleyici, tedavi edici ve geliştirici çalışmalar yapılır. Sosyal müdahale kapsamında da bireysel veya grup olarak psikolojik danışmanlık hizmeti verilir. İhtiyaç duyulursa geniş kapsamlı destek için kurum veya kliniklere yönlendirilmeler yapılır.

Görsel 4.59: 2023 depreminde Siirt'ten Adıyaman'a gönderilen gezici kütüphane

d) Risk Gruplarına Yönelik Sosyal Hizmetler

Afetler bazı kesimleri çok daha fazla etkiler. Risk grubu olarak değerlendirilen bu kesim; kadın, çocuk ve engellilerden oluşur. Afetler sonrasında bu grupların ihtiyaçlarına göre çeşitli hizmetler verilir. Psikolojik destek çalışmaları, kadınlara meslek edindirme veya afet öncesi mesleklerini yeniden kurabilmeye yönelik destek çalışmaları, gezici kütüphaneler, oyun, drama ve etkinlik alanları (Görsel 4.59, 4.60), bu tür sosyal hizmet uygulamalarına örnek verilebilir.

Görsel 4.60: Depremzede çocuklarla etkinlik çalışmaları

4.7.2. Doğal Afetlerde Sosyal Destek Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; 5092 sayılı Kanun ile düzenlenmiş, bireylerin afet öncesi, esnası ve sonrasında en etkili ve sistemli olarak fayda alabileceği şekilde hizmet sunan kurumdur. Afet ve acil durumlarda tüm bakanlıklar, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Başkanlığı, YÖK, TRT gibi kurum ve kuruluşlar, askerî birlik ve komutanlıklar, mülki idare amirleri ve belediyeler koordineli olarak görev yapmaktadır. Ülkemizde afet durumlarında görev alacak kurum ve kuruluşlar, Görsel 4.61'de yer alan Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda belirtilmiştir.

Görsel 4.61: Türkiye afet yönetimi eylem planı

Ülkemizdeki afetlerde risk yönetimi; afete hazırlık, afet yönetiminin etkinleştirilmesi, müdahale ve iyileştirme çalışmaları uygulanan Türkiye Afet Yönetimi Eylem Planı'na göre yapılmaktadır. Çalışmalar yapılırken belirlenen amaçlar doğrultusunda Görsel 4.61'de belirtilen kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları desteğiyle faaliyetler sürdürülmektedir (Görsel 4.62).

Görsel 4.62: 6 Şubat depremlerinden sonra sahada faaliyet yürüten STK'ler

4.4. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Türkiye Afet Planı ve Yönetimi Eylem Planı'nda Yer Alan Kurum ve Kuruluşların Görev ve Sorumluluklarını Araştırıyoruz

Araç Gereç: Bilgisayar, flash bellek, konu ile ilgili dijital görseller

Uygulama

- Görsel 4.61'de yer alan Türkiye Afet Yönetimi Eylem Planı'nı inceleyiniz. Eylem planında yer alan kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluklarını araştırarak sunum hazırlamak üzere yedi gruba ayrılınız.
- Araştırılacak kurum ve kuruluşların adlarını gruplara eşit şekilde dağıtınız.
- Grubunuza verilen kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluklarını grup arkadaşlarınızla iş bölümü ve iş birliği yaparak araştırınız.
- Araştırmalarınızdan elde ettiğiniz bilgi, belge ve görselleri kullanarak bir slayt hazırlayınız.
- Hazırladığınız slaydı sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

BUNU BİLİYOR MUYDUNUZ?

Siz de AFAD gönüllüsü olabilirsiniz.

AFAD bünyesinde verilen eğitimlerle kendini geliştiren bireyler, ülkemizde olabilecek afetlerde AFAD görevlilerine destek olmak ve onlarla koordineli çalışmak amacıyla AFAD gönüllüsü olabilmektedir. **Destek AFAD Gönüllüsü** eğitimlerine katılabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak gerekmektedir.

Görsel 4.63: AFAD Gönüllüsü logosu

Türkiye Kızılay Derneği

Afetlere yönelik müdahalede bulunan diğer önemli kurum Türkiye Kızılay Derneği'dir. 1868'den itibaren hizmet veren Kızılay'ın amacı; toplumun güç ve kaynaklarını harekete geçirerek insani saygınlığın korunması için her koşul, yer ve zamanda ihtiyaç sahibi bireylere yardım etmek aynı zamanda toplumun afetlerle mücadele kapasitesinin geliştirilmesini sağlamaktır.

SIRA SİZDE

Kızılay'ın insani yardım çalışmalarını araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.64: Kızılay logosu

4.5. ETKİNLİK

Etkinlik Adı: Doğal Afetlerde Verilen Sosyal Destek Hizmetleriyle İlgili Drama
Araç Gereç: Drama atölyesinde bulunan materyaller

Uygulama

- Dört gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte drama uygulamasıyla canlandırmasını yapacağınız bir doğal afet belirleyiniz.
- Rol paylaşımı yapınız.
- Drama atölyesinde bulunan materyalleri kullanarak drama çalışmasını uygulayınız.

4.8. MÜLTECİ VE SIĞINMACILARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Uluslararası bir sınır geçilerek veya yaşanan devletin sınırları içinde yer değiştirme sürecine **göç** denir. Göç, yer değiştirilen yere göre iç göç ve dış göç olarak ikiye ayrılır. **İç göç**, herhangi bir ülke içinde bir yerden başka yere göç etmektir. İç göçle bölgesel nüfus yoğunlukları artar veya azalır. **Dış göç** ise uluslararası sınırları geçerek başka ülkeye göç etmektir.

Göçler gönüllü veya zorunlu olabilir. Gönüllü göçler, genellikle ekonomik sorunlar, farklı bölgelerde yaşama isteği gibi nedenlerle gerçekleşir. Zorunlu göçler ise tüm varlıkları geride bırakarak, hazırlıksız ve güvencesiz olarak gerçekleşir. Zorunlu göç nedenleri; doğal afet, kıtlık, savaş, terör ve etnik baskılardır.

Göçmenlere yönelik sosyal çalışma; göç öncesi süreçle başlayan, yeniden yerleşmeyle devam eden, vatandaşlık veya mültecilikle gündeme gelen bir süreçtir. Göçmen, mülteci ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları, bütüncül bir yaklaşıma dayandırılmaktadır. Yaşanan tüm süreçler birbirini etkilemektedir.

4.8.1. Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ne göre ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişilere **mülteci** denir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62. maddesinde Avrupa ülkeleri dışında yaşanan olaylar nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan yabancı veya bu tür olaylar sonucu korku sebebiyle ülkesine dönmek istemeyen vatansız kişiye **şartlı mülteci** statüsü tanınır. Ülkesindeki zulümden veya zarardan korunmak amacıyla başka bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal, uluslararası belgeler kapsamında mültecilik statüsüne ilişkin başvuru sonucunu bekleyen bireye ise **sığınmacı** denir.

4.8.2. Ülkemizde Mülteci ve Sığınmacılara Yönelik Sosyal Destek Uygulamaları

Türkiye gerek jeopolitik gerekse kültürel ve siyasi yapısı itibarıyla göç alan ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Ülkemizde göçmen, mülteci ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştiren kurum, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüdür. Bu kurum diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde hizmette bulunmaktadır. Kamplar veya kamp dışında kalan mültecilerin ihtiyaçlarını karşılama ve sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirmeye yönelik kurum ve kuruluşlar; İçişleri Bakanlığına bağlı AFAD birimi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, belediyeler ve sivil toplum örgütleridir.

Mülteci ve sığınmacıların bulunduğu kamplarda bulunan sığınmacılar; temel insan hakları açısından ihtiyaç duydukları yeme, içme, sağlık, barınma, kültür, eğitim, boş zamanı değerlendirme, psikososyal yardım gibi birçok hizmetten yararlanmaktadır. Türkiye son dönemde en çok Suriye'den göç almıştır ancak bu göçmenler mülteci olarak kabul edilmemektedir. Bu durum Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Göç Hukuku'na göre Avrupa dışından gelen kişileri mülteci olarak kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Suriyeliler ilk olarak "misafir" olarak tanımlanmış ve bu doğrultuda Suriyelilerin sağlık, barınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Ancak Suriyelilerin kalış sürelerinin uzaması ve sayılarının artması bu ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırmaktadır.

a) Barınma ve Beslenme

Türkiye'ye sığınan mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve zarar görmemeleri için birçok ilde konukevleri ve çadır kentler açılmıştır (Görsel 4.65). Buralarda kalan mültecilerin beslenme ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasına uluslararası insani yardım kuruluşları ve STK'ler de destek vermektedir.

Görsel 4.65: AFAD destekli Suriye Azez mülteci kampı

b) Eğitim

Ülkemizde yaşayan mülteci, sığınmacı veya geçici koruma altında bulunan bireyler kendilerine düzenlenen kimlik belgeleriyle ilköğretim ve ortaöğretimden ücretsiz yararlanabilmektedir. Mülteci ve sığınmacı bireyler, Avrupa Birliği desteğiyle finanse edilen eğitim kurslarına ücretsiz ve gönüllü olarak başvurup eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır. Meslek edinmeye ve bu sayede topluma uyum sağlamaya yönelik eğitimler alabilmektedir (Görsel 4.66).

Görsel 4.66: Göçmenler için meslek eğitimi

c) Sosyal Yardım

Uluslararası veya geçici koruma altında bulunan bireylerin başvuru yapması ve şartları taşıması durumunda sosyal yardımlara erişimi, Sosyal Yardımlaşma Vakfı aracılığıyla sağlanmaktadır.

ç) Sağlık

Herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayan, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin genel sağlık sigortaları, yeni düzenlemeyle birlikte uluslararası koruma başvuru kaydından itibaren bir yıl süreyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce yapılmaktadır. Genel sağlık sigortasını ödeme gücü olanlardan ise ödemenin tümü veya bir kısmı alınmaktadır. Uluslararası koruma altında bulunan bireylerin ilaç ihtiyaçları, genel sağlık sigortası bulunan bireylerinki gibi giderilmektedir.

d) Çalışma

Şartlı mülteci ve uluslararası koruma altında bulunan bireyler, koruma başvurusundan altı ay sonra çalışma izni için başvuruda bulunabilmektedir. Mülteci veya ikincil koruma altında bulunan bireyler, statü aldıktan sonra çalışmaya başlayabilmektedir. Mültecilere verilen kimlik belgeleri, çalışma izni yerine geçmektedir. İş piyasasındaki duruma göre bazen mültecilere yönelik iş kollarında (tarım, hizmet vb.) sınırlandırma yapılsa da Türk vatandaşı ile evli olan ve Türk vatandaşı çocuğu olan bireylere böyle bir sınırlandırma uygulanmamaktadır.

Psikolojik Destek ve Sosyal Uyum

Mülteci ve sığınmacıların ülkeye ve topluma uyum sağlaması, belli bir süreç gerektirmektedir. Ülkemizdeki mültecilerin yaşadığı travmalar ve içinde bulunduğu durumu kabullenmesi, bu durumla başa çıkabilmesi için bu bireylere sosyal çalışmacılarla destek verilmektedir. Sosyal çalışmacılar, mültecilere ihtiyaç duydukları konularda danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Gerektiğinde mültecilerin haklarını savunabilmektedir. İhtiyaç duyulan her konuda mültecilere bilgi verebilmektedir. Bu bireylerin hayata uyum sağlayabilmesi için Bakanlıklar ve STK destekleriyle sanat atölyeleri, spor faaliyetleri, eğlence parkı ve müze ziyaretleri, piknikler, partiler, tiyatro, sinema gösterimleri gibi sosyal faaliyetler gerçekleştirmektedir. Mültecileri toplumdaki kaynaklarla buluşturmaya yönelik faaliyetler yapmakta ve mültecilerin toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır (Şema 4.12).

Şema 4.12: Sosyal çalışmacının mültecilere sunduğu hizmetler

SIRA SİZDE

Üç gruba ayrılınız. Sığınma evlerinde kalan bireylere verilen sosyal destek hizmetlerini gruplar arasında paylaşınız. Grubunuza verilen sosyal destek hizmetlerini ve göç danışma merkezlerinin çalışmalarını araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

GÖÇ MIGRATION DANIŞMA MERKEZLERİ INFORMATION CENTRE

Görsel 4.67: Göç Danışma Merkezi logosu

Mülteci ve Sığınmacıların Yükümlülükleri

Uluslararası koruma statüsünde olan bireylerin bildirimde bulunma, doğruyu söyleme, kanunlara uyma, haksız yere alınan hizmet bedelini ödeme ve davetlere uyma yükümlülükleri vardır. Bu bireyler; çalışma bilgileri, gelir durumu, taşınır ve taşınmaz mallarını 30 gün içinde; medeni hâl, adres ve kimlik bilgilerini ise 20 iş günü içinde yetkililere bildirmelidir. Göç idaresi mevzuatına göre kararlara uymayanların eğitim ve sağlık dışındaki hizmetlerden yararlanmasına sınırlama getirilmektedir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarındaki boşluklara yazınız.

1. ( ) Ebeveynlerin, çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması ihmaldir.

2. ( ) Şiddet bir istismar durumu değildir.

3. ( ) Bireylerin şiddete uğradıkları yer sokaklardır.

4. ( ) Birinin vücuduna fiziksel hasar verme, yaralama veya yaralama riski oluşturma fiziksel istismardır.

5. ( ) Çocuktan kapasitesinin üstünde başarıları beklemek duygusal istismara neden olan yıldırma davranışıdır.

6. ( ) Birini zorla ve düşük ücretle çalıştırmak ekonomik istismardır.

7. ( ) Valilikler ihmal ve istismara uğrayan kadın ve çocuklara sosyal destek hizmeti vermektedir.

8. ( ) Çocuk izlem merkezlerine sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca görevli uzman personel çalışır.

9. ( ) Bakım ve koruma için koruyucu aileye verilen çocuğun velayeti biyolojik ailesindedir.

10. ( ) Evlat edinmek isteyen bireylerin başvurusunda birlikte yaşadığı aile fertlerinin de sabıka kayıtları gereklidir.

11. ( ) Çocuğa evlat edinildiğinin söylenmesi için en uygun dönem 10-15 yaşlardır.

12. ( ) Ülkemizde şehit ailelerine ve gazilere bir kereye mahsus ücretsiz konut verilmektedir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

13. ( ) Sığınma evlerinde kalmak isteyen kadınların ŞÖNİM'e başvuru yapmalası gerekmektedir.

14. ( ) Ülkemizde suça sürüklenen çocuklara hapis cezası verilmesine en son çare olarak başvurulur.

15. ( ) Mülteci çadır kamplarında beslenme ve barınma hizmetleri sadece devlet tarafından karşılanmaktadır.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz ve doğru cevabı işaretleyiniz.

16. Aşağıdakilerden hangisi ihmal türlerinden değildir?

A) Denetimsel B) Duygusal C) Eğitim
D) Fiziksel E) Şiddet

17. Çocuğun temizliğine dikkat etmeme, bakımını gerçekleştirmeme durumu aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

A) Şiddet uygulama B) Fiziksel ihmal C) Duygusal ihmal
D) İstismar etme E) Fiziksel istismar

18. Aşağıdakilerden hangisi istismar türlerinden değildir?

A) Cinsel B) Denetimsel C) Duygusal
D) Ekonomik E) Fiziksel

19. I. Özel bölgelere dokunmak
II. Dudaktan öpmeye çalışmak
III. Pornografik görüntüler izletmek
IV. Giysileri olmadan videosunu çekmek

Çocukları cinsel istismar konusunda bilinçlendirmede kullanılan "iç çamaşırı kuralı", "özel bölge kuralı" ve "mahremiyet eğitimi" yöntemleri yukarıdaki cinsel istismar türlerinden hangilerinde yetersiz kalmaktadır

A) Yalnızca I B) I ve II C) II ve III
D) III ve IV E) I,III ve IV

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

20. Aşağıdaki davranışlardan hangisi hem ihmal hem de istismar durumunu içerir?

A) Çocuğu çalıştırmak B) Parasını zorla almak C) Cinsiyete uygun giydirmemek
D) Cinsel tacizde bulunmak E) Fiziksel olarak zarar vermek

21. Bir annenin çocuğunu bağırarak azarlaması ve sürekli tehdit ederek korkutması aşağıdaki duygusal istismar davranışlarından hangisine örnektir?

A) Aşağılama B) İzole etme C) Suça yöneltme
D) Reddetme E) Yıldırma

22. Aşağıdakilerden hangisi Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, kadın ve çocukların şiddet, taciz gibi kötü eylemlere uğradıklarında başvuracakları acil müdahale uygulamasıdır?

A) AFAD B) ÇİM C) İSTOP
D) KADES E) ŞÖNİM

23. I. 30 yaşını doldurmamış birey
II. 30 yaşını doldurmuş ve en az 5 yıldır evli olan birey
III. Eşinin zihinsel problemi olduğunu ispatlayan birey
IV. 30 yaşını doldurmuş, bekar birey
Yukarıdakilerden hangileri evlat edinmek uygun bireylerdir?

A) Yalnızca I B) II ve III C) I,III ve IV
D)II,III ve IV E) I,II,III ve IV

24. Deprem nedeniyle evsiz kalmak, aşağıdaki evsizlik nedenlerinden hangisine örnektir?

A) Ailesel B) Bireysel C) Ekonomik
D) Sosyal E) Psikolojik

25. Aşağıdakilerden hangisi evsizlere verilen ayni yardım malzemesi değildir?

A) Ekmek B) Kaban C) Konserve
D) Pantolon E) Para

26. Aşağıdakilerden hangisi kadın sığınma evlerinde verilen hizmetlerden değildir?

A) İşe yerleştirme B) Mesleki çalışmalar C) Nakdi yardım
D) Kreş desteği E) Sağlık hizmetleri

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

27. Kanunlarda suç olarak tanımlanan davranışı gerçekleştiren çocuklar aşağıdaki ifadelerden hangisiyle anılır?

A) Suça tanık olan çocuk B) Suçlu çocuk C) Suça sürüklenen çocuk
D) Suç mağduru çocuk E) Suçtan zarar gören çocuk

28. I. Bilinçlendirme eğitimleri
II. Temiz su sağlanması
III. Hazırlık için planlama yapılması
IV. Giyecek temin edilmesi
Yukarıdakilerden hangileri afet anı sosyal destek hizmetleridir?

A) Yalnızca I B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) I,III ve IV

29. Türkiye'de gerçekleşebilecek afetlerde yapılması gerekenlerin yer aldığı müdahale planının kısa adı aşağıdakilerden hangisidir?

A) AFAD B) AKUT C) İHH
D) STK E) TAMP

30. Ahmed Bey Suriye'de yaşanan savaş nedeniyle ailesini de alarak Türkiye'ye gelmiştir. Buraya yerleşmek için yetkililere başvuruda bulunmuş ve başvurusunun sonucunu beklemektedir. **Ahmed Bey ve ailesinin bu durumda statüleri aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Mülteci B) Göçebe C) Göçmen
D) Sığınmacı E) Şartlı mülteci

C) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını altlarındaki boşluklara yazınız.

31. Aile içi istismar nedir?

32. Asiye Hanım ve Ömer Bey kızları Beray'ın okul dışındaki saatlerde ne yaptığıyla ilgilenmemekte ve arkadaşlarının kimler olduğunu bilmemektedir. Bu ebeveynlerin kızlarına karşı takındıkları tutum denetimsel ihmale örnektir. Siz de denetimsel ihmale örnek olabilecek bir durum yazınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

33. Rızası dışında gerçekleştirilecek fiziksel temasın dışında bireye karşı gerçekleştirilen hangi davranışlar cinsel istismar durumudur? Dört örnek veriniz.

34. "İç çamaşırı kuralı", "özel bölge kuralı", "mahremiyet eğitimi" gibi yöntemler çocukların cinsel eğitimi için neden yeterli değildir?

35. Duygusal istismara neden olan başlıca davranışlar nelerdir?

36. Duygusal ihmale bir örnek veriniz.

37. ŞÖNİM'in tam adı nedir?

38. Medyanın ihmal ve istismara olumlu ve olumsuz etkileri hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

39. Gönüllü aile ile koruyucu aile arasındaki fark nedir?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

40. Çocuğuna bakamayacak durumda olan aileler çocuklarını bir süreliğine devlet korumasına bırakabilir. Bu durumda olan çocuklara uygulanan koruyucu aile modeli hangisidir?

41. Evli olan bireyler hangi durumlarda tek başına evlat edinebilir?

42. Veysel Bey, zaman zaman evsiz kalan ve yoksulluk sınırının altında yaşadığı için evsiz kalma riskini sürekli taşıyan bir bireydir. Veysel Bey epizodik evsizlere örnektir. Siz de kronik evsizlere bir örnek veriniz.

43. Çocuk Koruma Kanunu'nda suça sürüklenen çocuklar için öngörülen tedbirler nelerdir?

44. Deprem bir jeolojik afettir. Siz de jeolojik afete üç örnek veriniz.

45. Afet ve acil durumlarda afetzedelere devlete ait bakanlıkların dışında sosyal destek hizmeti veren kurum ve kuruluşlar nelerdir? Dört örnek veriniz.

1. ÖĞRENME BİRİMİ

A

1. D

2. Y "1340'lı yıllarda İngiliz soyluları, hayatını sürdürmek için çalışmak zorunda olan herkesi 'yoksul' olarak tanımlamıştır."

3. D

4. Y " Türkler, vakıf teşkilatına İslamiyet'ten çok önce sahiptir."

5. Y "Bâcıyân-ı Rûm Teşkilatı; Ahilik etkisiyle oluşmuş bir teşkilattır."

6. Y "Ahilik Teşkilatı gayrimüslimleri kabul etmez, Loncalar kabul ederler."

7. D

8. D

9. Y "Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Bakanlığı sivil sağlık örgütlenmesinden sorumlu olmuştur."

10. D

11. D

12. Y "Sosyal hizmetler uzmanının madde bağımlısı bireylerle boş zaman değerlendirme grup çalışması yapması, mezzo düzey sosyal hizmet uygulamasıdır."

13. D

B

14. C

15. B

16. E

17. A

18. D

19. D

20. A

21. E

22. B

23. C

C

24. a) Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı yeni sosyal sorunlara çözüm üretme ihtiyacı

b) İnsan ihtiyaçlarının belirlenmesi, sorunlarının anlaşılması ve çözüm üretilmesinin sistemli olması gerekliliği

25. Aynı bölgede yaşayan esnaf ve zanaatkârların meslek çıkarlarını korumak ve yardımlaşmak için örgütlenip; başkan, usta, kalfa ve çırak olarak oluşturduğu meslek derneğine **lonca** denir.

26. Tıbbi sosyal hizmetler

27. Öğrencinin vereceği cevap; suçlu ya da mağdur birey, çocuk ve grupların desteklenemeyeceği, tekrar suça yönelmelerinin ya da mağdur olmalarının önlenemeyeceği konularını içermelidir.

2. ÖĞRENME BİRİMİ

A

1. Y "Sosyal bir varlık olan insan, topluluk olarak yaşamaya psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak ihtiyaç duyar."

2. D

3. D

4. Y "Aile Danışma Merkezleri koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici yönde gündüzlü hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarındandır."

5. D

6. Y "Aile destek merkezleri (ADEM) kadınların psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimleri ile toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya yönelik çalışır."

7. Y "Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü tarafından gaziler ve şehit ailelerine ikamet ettikleri konutlarda elektrik, su ücreti indirimi sağlanır."

8. D

9. Y "Kredi Yurtlar Kurumu Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde çalışır."

10. Y "STK'ler çalışmalarını kamu kurumlarından ve politik birimlerden bağımsız olarak sürdürür."

11. D

12. Y "WHO'nun (Dünya Sağlık Örgütü) görevlerindendir."

13. D

B

14. B

15. A

16. C

17. C

18. A

19. D

20. E

21. E

22. A

23. E

24. E

C

25. Engelli bireylerin sosyal hayata katılmalarına imkân sağlamak amacıyla küçük gruplar hâlinde bir apartman dairesinde veya müstakil bir evde komşuluk ilişkileri içerisinde yaşamlarını sürdürmeleri için kurulan yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerine **umut evleri** denir.

26. a) bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezleri
b) Özel bakım merkezleri c) Umut evleri

27. AMATEM

28. Öğrencinin vereceği cevap; çocuğun gelişimsel özelliklerini, ailesi ve yaşadığı çevresel koşulları, suçuna ilişkin bilgiler öğrenilemez ve çocuğun toplumla bütünleşmesi için nasıl bir müdahalenin yapılması gerektiğinin belirlenemeyeceği konularını içermelidir.

29. İl özel idaresi, belediye (büyükşehir, il, ilçe, belde belediyeleri) ve köydür.

30. a) Çocuk sağlığı b) Eğitim
c) Çocukları korumak ç) HIV (eyçayvi) ve AIDS (eyds)
d) Temiz suya erişim e) Beslenme
f) Çocuklarda katılma hakkı

3. ÖĞRENME BİRİMİ

A

1. D

2. Y "Rehabilite edici sağlık hizmetlerinden uzun süreçte sonuç alınır."

3. Y "Başvurular e-Devlet kapısı üzerinden de yapılabilir."

4. Y "Tıbbi sosyal hizmet uzmanları hastane ortamında mikro, mezzo ve makro düzeyde sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirirler."

5. D

6. Y "Huzurevleri 60 yaş ve üzeri bireylere sağlıklı bir ortamda koruma, bakım ve sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama hizmeti vermektedir."

7. D

8. D

9. Y "Kreş ve Gündüz Bakımevleri 0-6 yaş grubundaki çocuklara hizmet vermektedir."

10. D

B

11. A

12. C

13. B

14. B

15. E

16. D

17. A

C

18. Bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik hâli içinde bulunmasına **sağlık** denir.

19. Üçüncü basamak tedavi hizmetlerindendir.

20. Tıbbi sosyal hizmet

21. - Eğitim ve araştırma hastaneleri
- Özel dal eğitim ve araştırma hastaneleri
- Üniversite hastaneleri

22. Tanışma, ön değerlendirme, planlama, uygulama, son değerlendirme, sonlandırma ve izleme

23. Öğrencinin vereceği örnek aileler ve hastanedeki diğer hastalardan oluşan küçük gruplarla yapılan çalışmaları içeren bir örnek olmalıdır.

4. ÖĞRENME BİRİMİ

A

1. D
2. Y "Şiddet bir istismardır."
3. Y "Bireylerin şiddet gördükleri yerler ev ve kamusal alanlardır."
4. D
5. Y "Erken yaşta yetişkin rolü verme davranışıdır."
6. D
7. D
8. Y "Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen uzman personel görev yapar."
9. D
10. D
11. Y "En uygun dönem 4-6 yaşlardır."
12. Y "Bir kereye mahsus faizsiz ev kredisi verilmektedir."
13. D
14. D
15. Y "Devletle birlikte uluslararası insani yardım kuruluşları, STK'ler tarafından karşılanmaktadır."

B

16. E
17. B
18. B
19. D
20. A
21. E
22. D
23. D
24. D
25. E
26. A
27. C
28. D
29. E
30. D

C

31. Aile üyelerinden birinin diğer aile üyelerinden bir veya birden fazlasına fiziksel veya psikolojik yönden zarar verecek davranışlarda bulunmasına **aile içi istismar** denir.

32. Öğrencinin vereceği cevap; "Çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin çocuk üzerindeki denetiminin yetersiz olması" durumunu içermelidir.

33. Pornografik film izletme, yaşına uygun olmayan cinsel eğitim verme, cinsel içerikli konuşma

34. Bu yöntemler çocukların bu bölgelere yönelik olmayan ve temas içermeyen cinsel istismar türlerini fark etmelerinde yetersiz kalmaktadır.

35. a) Reddetme b) İzole etme c) Yıldırma
ç) Suça yöneltme d) Duygusal tepki vermeme e) Aşağılama
f) Kendi çıkarına kullanma g) Erken yaşta yetişkin rolü verme

36. Öğrencinin vereceği örnek; kişinin öz saygısı, öz güveni, bağımsızlığı ve ruh sağlığına zarar veren, duygusal olarak çöküntüye uğramasına neden olan bir olay olmalıdır.

37. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

38. Öğrencinin vereceği cevap medyanın bireyleri yönlendirmelerini içerecek şekilde hem olumlu hem de olumsuz etkileri içermelidir.

4. ÖĞRENME BİRİMİ

39. Koruyucu ailede aile çocuğun bakım, eğitim ve yetiştirme sorumluluğunu kendi evinde gerçekleştirir. Gönüllü aileler ise kendi ilgi, yetenek ve eğitimleri doğrultusunda çocuklarla bulundukları kurumlarda etkinlik ve çalışmalar yaparlar. Çocukları uygun görüldüğü taktirde resmî tatil ve özel günlerde yatılı olarak evlerinde misafir ederler.

40. Süreli Koruyucu Aile Modeli

41. Evlilik birliği sürerken eşlerden biri, diğer eşin ayırt etme gücü olmadığını (alzaymır, zihinsel problem vb.) ispat ederek tek başına evlat edinebilir. Evlilik birliği resmî olarak devam ettiği hâlde eşinden 2 yıldır ayrı yaşayan ve bunu ispat eden 30 yaşını doldurmuş eş de tek başına evlat edinebilir.

42. Öğrencinin vereceği örnek; uzun süredir evsiz olan, sokakta yaşamayı normal gören, diğer bireylere şüpheci yaklaşan, iş sahibi olmak veya sosyal statüsünü tekrar kazanmak için çaba göstermeyen bir birey olmalıdır.

43. Bakım, danışmanlık, barınma, sağlık ve eğitim tedbirleridir.

44. Heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlamalar, çamur akıntıları ve tusunami

45. AFAD, YÖK, TRT, Kızılay, askerî birlik ve komutanlıklar, mülki idare amirleri, belediyeler ve STK'ler

4.1. Etkinlik Cevap Anahtarı

a) Çocuğu fiziksel olarak tehlikeye atmak: Fiziksel ihmal

b) Çocuğu parkta kontrolsüz bırakmak: Denetimsel ihmal

c) Çocuğun duygularının önemsenmemesi: Duygusal ihmal

ç) Çocuğun eğitimiyle ilgilenmemek ve çocuğa yardımda bulunmamak: Eğitim ihmali

d) Çocuğun giyim ihtiyaçlarını karşılamamak: Fiziksel ihmal

e) Çocuğun duygularını önemsemeden davranmak: Duygusal ihmal

4.2. Etkinlik Cevap Anahtarı

a) Kadının parasına el koymak: Ekonomik istismar

b) Çocuğun giyim, beslenme ihtiyaçlarını karşılamamak: Fiziksel ihmal

c) Çocuğu yaşına uygun olmayan şekilde giydirerek poz verdirmek: Cinsel İstismar

ç) Yaşına uygun olmayan pozlarda çocuğun resmini çekmek: Cinsel İstismar

d) Çocuğa fiziksel şiddet uygulamak: Fiziksel istismar

e) Çocuğun duygularıyla ilgilenmemek: Duygusal ihmal

f) Çocuğu tek başına bırakarak izole etmek: Duygusal ihmal

g) 18 yaş altı çocuğu çalıştırmak: Eğitim ihmali ve ekonomik istismar

ğ) Çocuğun giyim ihtiyacını karşılamamak: Fiziksel ihmal

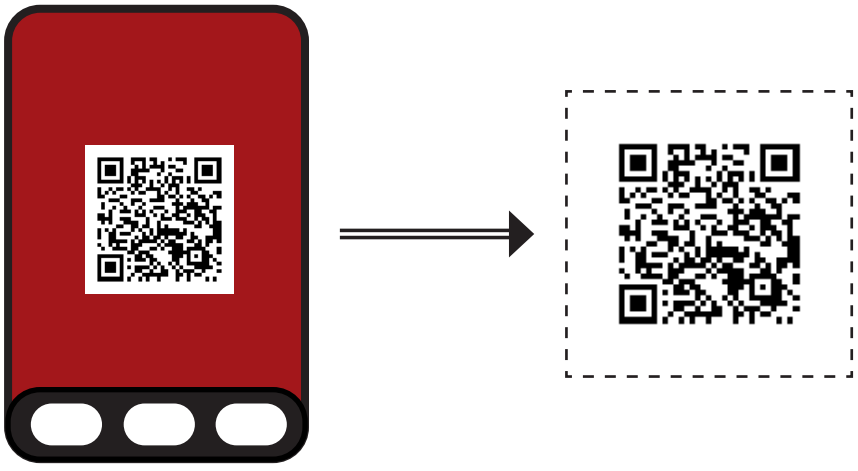
1. Acar, H. ve Çamur Duyan, G. (2003). Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19. Ankara.
2. Acar, B., Bozkafa, H., Vural B., Önal, S., Genç, M., Yaman, Ö.M. (2022). Evsizliğin nedenleri ve deneyimleri üzerine nitel bir araştırma: *Beyoğlu örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet,* 33(2), 339-358.
   Akkuş, P. (2021). Türkiye'de sosyal hizmetler, neo-liberal politikalar ve etik ikilemler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (81), 451-484.
3. Altun, F. (2014). *Afetlere yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı. İstanbul.
4. Altun, F. (2017). Uluslararası kuruluşların afetlere yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerinin incelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(1), 32-54.
5. Aydınöz, G. (2008). *Engellinin sosyal güvenliği bakımından sosyal yardım ve sosyal hizmetler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı. İstanbul.
6. Aydoğan, D. ve Aydoğan, Y. (2004). Suça yönelmiş çocukların tahliye sonrası topluma kazandırılması. *Aile ve Toplum*, 2(7), 1-7.
7. Bağcı, E. (2015). Sosyal hizmet uzmanlarının iş yerindeki informal öğrenmelere ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 89-108.
8. Baytal, Y. (2009). *Atatürk döneminde sosyal yardım faaliyetleri* (1923–1938). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. Ankara.
9. Bülbül, S. ve Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, (59), 31-36.
10. Çalışkan, A. (2021). Türkiye'de suçlu davranış ve yaş ilişkisi: Suç türleri üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(3), 237-267.
11. Canatan Gençer, Ç. (2021). Koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumunda sosyal hizmet mesleğinin önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1125-1142.
12. Çetin, H. (2014). *Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması üzerine bir değerlendirme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Ankara.
13. Çiçeksöğüt, A. (2017). Uluslararası göç hukuku perspektifinde yerinden edilmiş Suriyeliler'in türkiye'deki statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2) 1-20.
14. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2021
15. Delice, M. ve Yaşar, M. (2014). Göç ve şiddet suçları ilişkisinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (44), 1-18.
16. Dikmen, T. (2021). *Türkiye'de okul sosyal hizmeti uygulamaları: Okul sosyal hizmeti projesi uygulanan okullardaki okul sosyal hizmeti deneyimlerine dair nitel bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Burdur.
17. Düzgün, Ş.A. (2015). Bir arada yaşamanın ahlakî ve felsefi temelleri. *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 583-592.
18. Eyüpoğlu, D. ve Eyüpoğlu, M. (2018). Suça sürüklenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar, sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri. *Mardin Devlet Hastanesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Klinik Psikiyatri*, (21), 7-14.
19. Gönenç, E. Ö. (2012). Medyanın toplum üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (21), 57,62.
20. Gürel, M. (2023). Sosyal hizmet perspektifinden evsizlik: müdahale ve uygulama pratikleri. *İçtimaiyat*, 7(2), 593-613.
21. Güzel, H.C., Çiçek, K., Koca, S. (2002). *Türkler*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

22. Hamzaoğlu, N., Türk, B., Sanal, Y. (2019). Ceza soruşturması ve yaptırımlarının caydırıcılık etkisinin değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 24(3), 198-208.
23. İlhan, N. ve Ergün, A. (2010). Evsizler ve toplum sağlığı. *Aile ve Toplum*, 11(5), 79-88.
24. Kaleli, İ. (2022). Osmanlı toplumunda sosyal güvenlik ve ahi sandığı. *Uygulamalı Sosyal bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 4(9), 119-128.
25. Karakartal, D. (2020). Uyuşturucu madde kullanımı ve suç ilişkisi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi* (IJHE), 6(14), 614-623.
26. Karaköse, R. (2020). *Yaşlı refahına yönelik manevi sosyal hizmetler: Darülaceze Okmeydanı örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bilim Dalı. İstanbul.
27. Karakuş, M. (2019). A*ile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal hizmet merkezlerinde çalışan meslek elemanlarının İş doyumlarının analizi/İzmir örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. İstanbul.
28. Kaya, E. (2009). *Yoksullukla mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin sosyal yardım modeli*. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi). Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. Ankara.
29. Keskin, G. ve Çam, O. (2025). Çocuk cinsel istismarına psikodinamik bakış açısı ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(2), 191-208.
30. Kozanoğlu, G. (2020). *Türk idare hukukunda doğal afetler nedeniyle idarenin sorumluluğu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı. Konya.
31. Kurşun, A. ve Rakıcı, C. (2016). Sosyal refah devletinin tarihi süreci ve günümüz bazı refah devletlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2 (2), 135-156.
32. Kurtça Türk, T. (2022). Çocuk cinsel istismarını önleme programlarında ebeveyn eğitimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(2), 247-254.
33. Negiz, N. (2011). Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından ısparta belediyesi: farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 16(2), 323-341.
34. Nurdoğan, A.K. (2018). Uluslararası Çalışma Örgütünün (uçö-ılo) yüzüncü yıl dönümü ve Türkiye ilişkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(4), 78-95.
35. Öztürk, A. İ. (2012). Cumhuriyet döneminde belediyelerin asker aile yardımları. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 11 (21), 27-57.
36. Öztürk İ. ve Koçak Ç. (Ed.). (2017). *Türk kızılayı afetlerde beslenme hizmetleri kılavuzu*. Türk Kızılayı Toplumsal Hizmetler Faaliyet Alanı Koordinatörlüğü Ulusal Afet Yönetimi Müdürlüğü. Ankara.
37. Sağı, M. (2022). Sektörel ayrıma göre sosyal hizmetlerin konumlandırılması. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6(1), 2-24.
38. Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze Türkiye'de çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Esntitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Isparta.
39. Sarı, E. ve Aslantaş, H. (2019). Lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve risk faktörleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Klinik Psikiyatri*, (22), 71-82.
40. Selvi, M. (2014). *Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki sosyal güvenlik mevzuatının oluşmasındaki etkileri*. (Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
41. Sezer, S., Kâhya, O., Yıldırım, K. (2022). Eğitim ve suç arasındaki ilişkinin sosyolojik analizi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 441-452.
42. Sürsavar, L. (2018). *Üniversite öğrencilerinin sosyal hizmet mesleğine ve sosyal çalışmacılara ilişkin farkındalıklarının incelenmesi: Ankara Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bilim Dalı. Sivas.

43. Taşkın, E. (2018). *Suça sürüklenmiş çocukların tahliye sonrası süreçlerinin incelenmesi (Isparta örneği)*. Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği / Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi. İstanbul.
44. TDK Güncel Türkçe Sözlük
45. TDK Yazım Kılavuzu
46. Tekindal, M., Özlem, Ş.Ö., Emre, M. (2018). Şiddet mağduru kadına yönelik sosyal hizmet müdahalesi: Ayşen ve Zehra vakası. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 18(1), 45-70.
47. Thompson, N. (2013). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.
48. Tiyek, R. (2012). Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarındaki rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal yardım birimi örneği. *Yerel Politikalar*, 53-81.
49. Tomanbay, İ. (2016). *Sosyal çalışma ve sosyal hizmetlerde önce kavram, sosyal çalışmada kavram sorunu*. Ankara: SABEV Yayınları.
50. Topuz, S. ve Öz, M. (2014). Türkiye'de sosyal hizmet uzmanlarının istihdam durumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 149-157.
51. Türk, A. (2022). Deprem özelinde engelli bireylere duyarlı afet yönetimi modeli. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 61-77.
52. Türkmen, B. (1987). *Cumhuriyet döneminde sosyal hizmetler ve sosyal hizmet müesseseleri.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. Ankara.
53. Uzun, Z. (2015). *Suç ve değer ilişkisi: suça sürüklenmiş çocuklar üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Ankara.
54. Yavuz, K. ve Okur Çakıcı, F. (2021). Şiddet mağduru kadına verilen sosyal hizmetler: Trabzon ili örneği. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi,* 10(19), 36-60.
55. Yazoğlu, R. (2014). Ebu'l-Hasan Harakânî'de hoşgörü ve insan sevgisi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 1-9.
56. Yeter, A. (2018). Sivil toplum kuruluşlarının evsizlere yönelik hizmetlerinin değerlendirilmesi: İstanbul örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 8 (17), 34-60.
57. Zengin, 0. (2011). Sosyal hizmetin sağlık hizmetlerinin sunumundaki rolü. *Konuralp Tıp Dergisi*, 3(3), 29-34.
58. Zengin, 0. ve Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 47-66.
59. Zengin, 0. ve Öztuna, B. (2018). Kanser hastalarına yönelik sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik düzenlemeleri. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 18(1), 1-12.

NOT: Kaynakça, APA 6 kaynak yazım kurallarına göre oluşturulmuştur.

Materyalin genel ağ kaynakçası ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır. Karekoda ulaşılmaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2106